

KORPS POLITIE CARIBISCH NEDERLAND

**CRIMINALITEITSBEELDANALYSE
CARIBISCH NEDERLAND
2020 – 2024**

CRIMINALITEITSBEELDANALYSE

CARIBISCH NEDERLAND

2020 – 2024

Bonaire, 2024

Nancy Haseth

Lidwien Gall

Victoria Statie

Charity Larmonie

Inhoud

Afkortingen.....	1
1. Inleiding.....	3
1.1 <i>Onderzoeksopzet</i>	3
1.2 <i>Context Caribisch Nederland</i>	6
Deel 1 – Criminaliteitsbeeld lokale criminaliteit.....	16
2. Verkeerscriminaliteit.....	16
3. Jeugdcriminaliteit.....	17
4. Geweldscriminaliteit	19
4.1 <i>Levensdelicten</i>	20
4.2 <i>Uitgaansgeweld</i>	21
4.3 <i>Relationeel geweld</i>	22
4.5 <i>Seksuele misdrijven</i>	25
5. Vermogenscriminaliteit.....	27
6. Drugscriminaliteit.....	30
7. Vuurwapencriminaliteit	34
Deel 2 – Verdieping op een aantal thema’s	38
8. Migratiecriminaliteit	38
9. Financieel-economische criminaliteit	43
10. Corruptie	45
11. Cybercrime	47
12. Milieucriminaliteit.....	49
13. Verwachtingen	51
14. Knelpunten.....	52
15. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen.....	55
Bibliografie	58
Bijlage 1 Algemene gegevens	62
Bijlage 2 Informatiebronnen	64

Afkortingen

ACTPOL	Bedrijfsprocessensysteem
BPZ	Basispolitiezorg
BES	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
CCU	Cyber Crime Unit
CBA	Criminaliteitsbeeldanalyse
CBS-CN	Centraal bureau voor de Statistiek Caribisch Nederland
CIE	Criminele Inlichtingen Eenheid
FIU	Financial Intelligence Unit
FINEC	Financieel Economische Criminaliteit
IAB BES	Inrichtingen- en activiteitenbesluit BES
ICBES	Intelligence Center BES
IGO	Incident Gerichte Opsporing
IGW	Informatiegestuurd werken
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
JICN	Justitiële Inrichting Caribisch Nederland
KMar	Koninklijke Marechaussee
KPCN	Korps Politie Caribisch Nederland
KWCARIB	Kustwacht Caribisch Gebied
NP	Nationale Politie
NRA	National Risk Assessments Money Laundering en Terrorism Financing
OM	Openbaar Ministerie
OLB	Openbare Lichaam Bonaire
OLE	Openbare Lichaam Sint Eustatius
OLS	Openbare Lichaam Saba
OSLAC	Operationele Strategie Latijns-Amerika en het Caribisch gebied
PGO	Probleemgerichte Opsporing
PMF	Privately made firearms
RCN	Rijksdienst Caribisch Nederland
RR	Rijksrecherche
STENAPA	Sint Eustatius National Parks Foundation
STINAPA	Stichting Nationale Parken
TIP	Trafficking in Persons Report
TOC	Transnational Organized Crime
VHB	Veiligheidsbeeld
VROM BES	Wet volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer BES

CRIMINALITEITSBEELDANALYSE
CARIBISCH NEDERLAND
2020 – 2024

1. Inleiding

Deze criminaliteitsbeeldanalyse (CBA) voor Caribisch Nederland over de periode 2020 – 2024 is de derde CBA sinds de staatkundige veranderingen in 2010 waarbij Bonaire, Sint Eustatius en Saba als bijzondere gemeenten onderdeel werden van het land Nederland. Het eerste veiligheidsbeeld dateert van 2013 (VHB 2013) en gaf een gedetailleerd overzicht van criminaliteit, regelovertreding en overlast op de drie eilanden.¹ Het tweede veiligheidsbeeld is verschenen in 2018 (VHB 2018) en was vooral gericht op het vinden van praktische handvatten om criminaliteit en onveiligheid aan te pakken.² In het VHB 2018 stonden drie thema's centraal: vreemdeling en arbeid, criminele logistieke processen en financieel economische criminaliteit. Anders dan de vorige beelden, is deze CBA gemaakt door de analisten van het Korps Caribisch Nederland (KPCN) en heeft de analyse een iets minder brede scope en is vooral gericht op informatie van KPCN. Er is wel gebruik gemaakt van informatie van andere organisaties, zoals het Openbaar Ministerie (OM), de Koninklijke Marechaussee (KMar), de Kustwacht Caribisch Gebied (KWCARIB) en het Recherchesamenwerkingsteam (RST), maar het gaat primair om het in beeld brengen van de cijfers van KPCN. Daarbij komt dat deze CBA voornamelijk de okale problematiek in kaart brengt. Waar mogelijk wordt wel ingegaan op regionale fenomenen, maar de informatie hierover bij KPCN is beperkt. Deze CBA zal worden gebruikt om te inventariseren op welke terreinen de informatiepositie van KPCN kan worden versterkt en wat daar voor nodig is.

Het hoofddoel van de CBA 2020 – 2024 is het geven van een beeld van de aard, omvang en trends in criminaliteit in Caribisch Nederland om effectieve maatregelen te kunnen nemen om de veiligheid te vergroten. Inzicht in criminaliteit is noodzakelijk voor het ontwikkelen van gerichte, evidence-based, strategieën om criminaliteit te beïnvloeden. Inzicht is tevens van belang om trends vroegtijdig te kunnen signaleren en proactief te kunnen handelen om te voorkomen dat criminaliteitsproblemen te groot worden. Met deze CBA wil KPCN overheidsinstanties, het bedrijfsleven en de burgers van Caribisch Nederland informeren over wat er op hun eilanden speelt. Met het delen van criminaliteitsgegevens beoogt KPCN transparantie te vergroten en een impuls te geven aan het versterken van de samenwerking tussen alle betrokken partijen om gezamenlijk te werken aan vertrouwen in de rechtshandhaving en een veilig Caribisch Nederland.

1.1 Onderzoeksopzet

Het achterliggende doel van deze CBA is het kunnen maken van gefundeerde keuzes in de aanpak van criminaliteit ter vergroting van de veiligheid in Caribisch Nederland. Om dit doel te bereiken wordt een aantal subdoelstellingen onderscheiden:

1. Creëren van inzicht in de ontwikkeling van criminaliteit in de periode 2020-2024 in Caribisch Nederland;
2. Geven van een voorzichtige prognose over de ontwikkeling van criminaliteitsfenomenen in de nabije toekomst;
3. Identificeren van knelpunten en het formuleren van aanbevelingen om de informatiepositie te versterken;
4. Doen van onderbouwde voorstellen met betrekking tot de aanpak van criminaliteit.

Onderzoeksvragen

Om de hierboven genoemde doelstellingen te bereiken, zijn vijf deelonderzoeksvragen geformuleerd. De eerste deelonderzoeksvraag is de vraag welke criminaliteitsrelevante factoren momenteel spelen in Caribisch Nederland. Deze vraag wordt voor een deel beantwoord in paragraaf 1.2 waarin de context in Caribisch Nederland wordt geschetst. De tweede vraag is wat de aard en omvang is van de verschillende criminaliteitsfenomenen in Caribisch Nederland. Deze onderzoeksvraag komt aan bod in de hoofdstukken 2 tot en met 12. Bij de beantwoording van deze onderzoeksvraag is onderscheid gemaakt tussen lokale criminaliteit en georganiseerde (grensoverschrijdende) criminaliteit. Als het gaat om lokale criminaliteit is het vaak wel mogelijk om een cijfermatig beeld te geven. Dat is

¹ Mooij, Tijssens en Van der Mark, 2013.

² Van der Zee & Hoebé, 2018.

anders bij georganiseerde criminaliteit. Daarbij gaat het veelal om verborgen criminaliteit, ofwel dark number criminaliteit. Dit is criminaliteit die niet ter kennis komt van politie en justitie onder meer vanwege de aard en de complexiteit van dergelijke vormen van criminaliteit.³ Bij deze vormen van criminaliteit, is er bij gebrek aan cijfers gekozen voor een verdiepende beschrijving. Deelonderzoeksvraag drie is de vraag welke ontwikkelingen in de nabije toekomst te verwachten zijn op gebied van criminaliteit in Caribisch Nederland. Echter, de afgelopen jaren is het duidelijk geworden dat voorspellen lastig is. Orkanen en pandemieën kunnen het leven flink verstoren en ingezette trends beïnvloeden. In hoofdstuk 13 wordt toch een poging gewaagd om vraag drie te beantwoorden. Deelonderzoeksvraag vier heeft betrekking op de knelpunten die zich voordoen bij de aanpak van lokale en grensoverschrijdende criminaliteit. Deze vraag wordt beantwoord in hoofdstuk 14. En tot slot de vijfde en laatste deelonderzoeksvraag: Wat is er nodig om criminaliteit in Caribisch Nederland effectief te kunnen bestrijden? In hoofdstuk 15, waarin de conclusies en aanbevelingen worden gepresenteerd, staat deze slotvraag centraal.

Deelonderzoeksvragen

- 1 Welke criminaliteitsrelevante factoren spelen momenteel in Caribisch Nederland?
- 2 Wat is de aard en omvang van de verschillende criminaliteitsfenomenen in Caribisch Nederland?
- 3 Welke ontwikkelingen zijn in de nabije toekomst te verwachten op gebied van criminaliteit in Caribisch Nederland?
- 4 Welke knelpunten doen zich voor bij de aanpak van lokale en grensoverschrijdende criminaliteit?
- 5 Wat is er nodig om criminaliteit in Caribisch Nederland effectief te kunnen bestrijden?

Onderzoeksmethoden en uitvoering

Voor dit onderzoek zijn diverse methoden van onderzoek gebruikt. De bedrijfsprocessensystemen ACTPOL en Summit, de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) en afgesloten onderzoeken zijn de voornaamste bronnen van informatie. Vervolgens zijn interviews gehouden met interne en externe partners.⁴ De bevindingen zijn met behulp van literatuuronderzoek en deskresearch in context geplaatst. Deze CBA is voornamelijk gebaseerd op concrete informatie en kennis van KPCN en ketenpartners. Dit is een andere benadering dan die van het vorige veiligheidsbeeld, waarin sterk is geleund op literatuur en deskresearch in combinatie met interviews. Aangezien de informatiepositie bij KPCN en de partners nog in ontwikkeling is, is het niet mogelijk om volledig beeld te vormen. Het onderzoek laat echter wel zien waar de gaten zitten in de informatiepositie en in de aanpak van criminaliteit.

Hyperion

Als kader voor het onderzoek is aangesloten bij de Hyperionmethodiek: een datagedreven methode waarbij in kaart wordt gebracht hoe criminele organisaties opereren en zich ontwikkelen. Diverse criminele inlichtingen organisaties in het Caribisch deel van het Koninkrijk maken gebruik van de Hyperionmethodiek. Bij deze methodiek wordt onder meer onderscheid gemaakt in criminele markten, logistieke processen en rollen. In Europees Nederland wordt deze methode ook gebruikt bij het verwerken en analyseren van informatie uit andere bronnen dan die van criminele

³ Het kan zijn dat er geen directe slachtoffers bij dergelijke vormen van criminaliteit betrokken zijn waardoor er geen aangifte van wordt gedaan. Als er wel directe slachtoffers zijn dan is het mogelijk dat zij geen aangifte doen uit angst voor represailles. Het kan ook gaan om complexe, grootschalige, internationale operaties zoals drugshandel, mensenhandel, witwassen van geld en fraude die moeilijk te detecteren zijn en langdurig onderzoek vergen. Tot slot doen criminele netwerken er alles aan om hun activiteiten verborgen te houden voor politie en justitie en zijn dergelijke activiteiten ook om die reden lastig te achterhalen.

⁴ Interviews zijn afgenomen met medewerkers van de volgende afdelingen van KPCN: de Info-desk, Incident Gerichte Opsporing (IGO), Probleem Gerichte Opsporing (PGO), de Cybercrime Unit (CCU), de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE), de Regionale Inlichtingen Dienst (RID), het FINEC team, Vreemdelingen Toezicht (VT), de Bario teams, de Basis Politie Zorg (BPZ), de Verkeerspolitie, Jeugd en Zeden Zaken (JZZ). Tevens zijn interviews afgenomen met medewerkers van externe partners: te weten de Koninklijke Marechaussee (KMar), het Openbaar Ministerie (OM), de Voogdijraad, de Rijksrecherche Caribisch Nederland (RR CN), de Kustwacht Caribisch (KWCARIB) en de Belastingdienst Caribisch Nederland.

intelligence organisaties. Om aan te sluiten bij de criminele intelligence organisaties worden in deze CBA al elementen van de Hyperionmethodiek gebruikt in de hoop dat dit een aanzet kan geven tot het gebruik van een uniforme methodiek voor het analyseren van informatie. Als alle organisaties met eenzelfde methodiek gaan werken, kan dat de kwaliteit van analyses verhogen en wordt het eenvoudiger om een gezamenlijk, regionaal beeld samen te stellen.

Voor deze CBA is verzamelde informatie over betrokkenen in de drugshandel, vuurwapenhandel, mensensmokkel, mensenhandel en financieel economische criminaliteit gebruikt om criminele markten, fasen in het logistieke proces en rollen vanuit de Hyperionmethodiek inzichtelijk te maken. Voor deze criminaliteitsfenomenen is gekozen omdat hier voldoende concrete signalen en betrokkenen zijn. Het was nog niet haalbaar de Hyperionmethodiek volledig toe te passen op de beschikbare data, maar er is wel gekeken naar de verschillende fasen en rollen in de criminele processen. Hieronder is een toelichting te vinden op de Hyperionmethodiek .

Hyperion

De Hyperion-methodiek is een analysetool die is opgebouwd uit drie elementen, te weten taxonomie, *crime-scripting* en sociale netwerkanalyse. Deze begrippen worden hieronder uiteengezet.

Taxonomie

Taxonomie is een systematische manier om individuen of objecten in groepen of categorieën te beschrijven, te verdelen en te ordenen. Binnen Hyperion wordt met de term taxonomie bedoeld op het classificeren van informatie. Classificatie vindt plaats aan de hand van drie vragen: wie, wat en waar. Wie komen naar voren uit de informatie en wat is hun onderliggende relatie? Wat is hun rol in het criminele proces? En waar vinden de verschillende onderdelen van het proces plaats? Welke rol en functie hebben die locaties? Voor het beantwoorden van deze vragen wordt een vooraf vastgestelde, limitatieve lijst van antwoorden gebruikt. Bij het beantwoorden van de 'wat-vraag' bijvoorbeeld kan gekozen worden uit een limitatieve opsomming van criminele markten. Het feit dat de lijsten limitatief zijn vastgesteld, maakt het vergelijken van beelden mogelijk. Bij iedere criminele markt hoort een lijst met tien tot twintig rollen die in die markt voorkomen.

Crime scripting

Om de rollen binnen de criminele markten in beeld te brengen wordt de methode *crime scripting* gebruikt. Daarbij gaat het om het beschrijven en visualiseren van het logistieke proces dat nodig is een bepaald strafbaar feit te kunnen plegen. Dit proces wordt opgedeeld in een aantal hoofdfasen. Hierna worden per hoofdfase specifieke rollen geïdentificeerd die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van het criminele proces. De rollen vragen om unieke kennis, vaardigheden of toegang tot middelen van de personen die de rollen vervullen. Vaak vervult één en dezelfde persoon voor verschillende criminele netwerken dezelfde cruciale rol in criminele processen.

Sociale netwerkanalyse

Sociale netwerkanalyse (SNA) is een methode waarbij wiskundige modellen en algoritmen worden gebruikt voor het in kaart brengen van complexe relaties in netwerken. SNA kan onder andere behulpzaam zijn bij het beantwoorden van onder andere de volgende vragen. Welke personen hebben de meeste relaties in een netwerk en staan dus centraal? Welke personen verbinden bepaalde delen van netwerken? Welke vorm van sociale binding draagt bij aan de bestendigheid van criminele samenwerkingsverbanden gedurende een bepaalde periode? SNA kan op basis van simulatie ook laten zien wat er gebeurt wanneer je bepaalde personen uit een netwerk verwijdert. Is het netwerk dan blijvend beschadigd of kan het zich relatief eenvoudig herstellen? Omdat alle informatie volgens dezelfde taxonomie is geclassificeerd, kan dit worden toegepast op specifieke rollen binnen netwerken.

Sturingsconcept

Hyperion kan voor analysedoeleinden, maar ook ten behoeve van sturing worden ingezet. Zoals hierboven aan de orde kwam, maakt taxonomie het vergelijken van beelden mogelijk. Dat is echter geen doel op zich. Taxonomie wordt pas echt relevant in

combinatie met het Pareto-principe – een economische wetmatigheid die ook bekend staat als de ‘20-80 regel’.⁵ Het Pareto-principe stelt dat twintig procent van de inspanningen van bijvoorbeeld een commercieel bedrijf verantwoordelijk is voor tachtig procent van de opbrengsten. Er wordt wel gesteld dat deze wetmatigheid eveneens voor criminaliteit zou gelden: twintig procent van de criminelen is verantwoordelijk voor tachtig procent van de criminaliteit. Dat betekent dat een aanpak meer resultaat heeft en efficiënter wordt als de aanpak gericht is op de belangrijkste twintig procent van de criminelen. Maar wie is die twintig procent, en hoe selecteer je die? Bij het beantwoorden van deze vragen komt taxonomie om de hoek kijken. Met name de moeilijk te vervangen rollen zijn interessant. De vraag is dan: wie vervult op een criminele markt een rol die cruciaal is voor het goed verlopen van dat criminele proces? Door de aanpak te richten op de moeilijk te vervangen spelers in het criminele milieu is het mogelijk het onderliggende criminele systeem daadwerkelijk effectief te bestrijden.

Afbakening

De onderzoeksperiode voor deze CBA start op 1 januari 2020 en loopt tot en 1 januari 2024. Het is wel de vraag of het een representatief beeld is aangezien deze periode voor een groot deel gekenmerkt werd door de wereldwijde verspreiding van de ziekte COVID-19, ook wel Covid-pandemie of coronacrisis genoemd. Deze periode is begin 2020 gestart en eindigde eind 2022. De pandemie had uiteraard ook in Caribisch Nederland gevolgen voor de samenleving en de criminaliteit.

Wat criminaliteitsvormen betreft is het onderzoek niet afgebakend. Alle vormen van criminaliteit in Caribisch Nederland waarover informatie is, zijn meegenomen. Vanwege de kleinschaligheid van de eilanden komen er lokale vormen van criminaliteit naar voren die uniek zijn voor de eilanden. Wel moet worden opgemerkt dat de informatie vooral betrekking heeft op Bonaire en dat Saba en Sint Eustatius een veel minder gevarieerd criminaliteitsbeeld kennen. Sommige vormen van criminaliteit lijken zich niet voor te doen op de twee kleinste eilanden, maar het is ook mogelijk dat er geen informatie is aangezien de informatiepositie op Bonaire beter is dan die op Saba en Sint Eustatius. Dit komt ook naar voren in de bevindingen.

6

1.2 Context Caribisch Nederland

Voor de analyse van de context van Caribisch Nederland is gebruik gemaakt van het DESTEP of SEPTED-model. Dit acroniem staat voor demografisch, economisch, sociaal cultureel, technologisch, ecologisch en politiek. Met behulp van dit model zijn de factoren in kaart gebracht die van invloed kunnen zijn op de ontwikkeling van criminaliteit in Caribisch Nederland. Veel cijfers in dit hoofdstuk zijn afkomstig van het Centraal bureau voor de Statistiek Caribisch Nederland (CBS-CN).⁶

Demografische ontwikkelingen

Sinds de staatkundige verandering is de bevolking van Caribisch Nederland met de helft toegenomen. De stijging komt vrijwel volledig voor rekening van Bonaire, zoals te zien is in de tabel hieronder die de demografische ontwikkeling in Caribisch Nederland weergeeft. De cijfers hebben uitsluitend betrekking op personen die zijn ingeschreven in het bevolkingsregister van Caribisch Nederland. Er is geen zicht op personen die illegaal op de eilanden verblijven. Volgens het CBS-CN telde Caribisch Nederland op 1 januari 2024 in totaal 30.397 inwoners.⁷ In 2023 is de bevolking met drie procent toegenomen. Het ging om nagenoeg duizend nieuwe inwoners. Deze toename wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een toename van migranten op Bonaire. In 2024 is iets minder dan een derde van de inwoners in Caribisch Nederland geboren op de eilanden zelf.⁸ Er wonen 4.406 Europese Nederlanders in

⁵ Pareto principe (managementmodellensite.nl).

⁶ Caribisch Nederland (cbs.nl).

⁷ Bevolking Caribisch Nederland in 2023 met bijna duizend toegenomen (rijksdienstcn.com).

⁸ Caribisch Nederland; bevolking, geboorteland, nationaliteit (opendata.cbs.nl).

Caribisch Nederland en 6.124 Caribische Nederlanders afkomstig uit de Caribische landen binnen het Koninkrijk. Ook wonen er 7.690 mensen die elders in Midden- en Zuid-Amerika geboren zijn. Bijna een derde van deze groep is in de Dominicaanse Republiek geboren, bijna een vijfde komt uit Colombia en een zesde uit Venezuela. Dan is er nog een groep van bijna duizend die in Noord-Amerika is geboren en een kleine groep van 434 inwoners komt uit China.

Overzicht demografische ontwikkelingen Caribisch Nederland ⁹												
Gebied	Caribisch Nederland			Bonaire			Sint Eustatius			Saba		
Jaar	totaal	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal	man	vrouw
2011	21 087	11 231	9 856	15 679	8 320	7 359	3 611	1 965	1 646	1 797	946	851
2019	25 157	12 964	12 193	20 104	10 405	9 699	3 138	1 596	1 542	1 915	963	952
2020	25 987	13 456	12 531	20 915	10 869	10 046	3 139	1 607	1 532	1 933	980	953
2021	26 805	13 823	12 982	21 745	11 285	10 460	3 142	1 578	1 564	1 918	960	958
2022	27 726	14 300	13 426	22 573	11 693	10 880	3 242	1 636	1 606	1 911	971	940
2023	29 418	15 195	14 223	24 090	12 509	11 581	3 293	1 655	1 638	2 035	1 031	1 004
2024	30 397	15 735	14 662	25 133	13 085	12 048	3 204	1 621	1 583	2 060	1 029	1 031

Op 1 januari 2024 waren op Bonaire 25.133 inwoners geregistreerd. Dit is 4 procent meer dan een jaar eerder. Er wonen meer mannen (15.735) dan vrouwen (14.662) op het eiland. Twee derde van de bevolking is niet in Caribisch Nederland geboren. Van de 6.195 inwoners die in andere landen in Midden- en Zuid-Amerika zijn geboren is de grootste groep afkomstig uit de Dominicaanse Republiek, gevolgd door Colombia, Venezuela, Peru en Suriname. In Bonaire wonen 4.145 Europese Nederlanders, 4891 vanuit Aruba, Curacao en Sint Maarten en 7770 Caribische Nederlanders.

7

Op Sint Eustatius neemt het aantal inwoners sinds 2011 iets af. Op 1 januari 2024 telt het eiland 3.204 inwoners. Dat is 3 procent minder dan begin 2023. Er is een emigratieoverschot, dat wil zeggen dat meer mensen van het eiland zijn vertrokken dan dat er binnen zijn gekomen. De emigranten zijn vaak niet afkomstig uit Caribisch Nederland, maar uit Europees Nederland, de Verenigde Staten en de Dominicaanse Republiek. Er zijn ook 'parttime' migranten uit de Dominicaanse Republiek, Saint Kitts, Sint Maarten en Curaçao die doordeweeks op Sint Eustatius verblijven en in het weekend weer teruggaan naar hun thuisland.¹⁰ Op het eiland wonen meer mannen (1.621) dan vrouwen (1.583). Een derde van de inwoners op Sint Eustatius is op het eiland geboren. Iets minder dan een derde komt uit andere landen in Midden- en Zuid-Amerika. Ook voor Sint Eustatius geldt dat de grootste groep inwoners uit die landen afkomstig zijn uit de Dominicaanse Republiek is geboren, gevolgd door mensen uit Guyana, Jamaica en Suriname. Er wonen 163 Europese Nederlanders op Sint Eustatius, 740 vanuit Aruba, Curacao en Sint Maarten en 1082 Caribische Nederlanders. Ook wonen er 70 mensen uit Noord-Amerika en 63 mensen uit China.

Op Saba zijn er weinig veranderingen in de omvang van de bevolking in de periode 2020 tot en met 1 januari 2024. Op 1 januari 2024 wonen er 2.060 personen op Saba, 1 procent (25 personen) meer dan in 2023. Er kwamen meer mensen uit Midden- en Zuid-Amerika op Saba wonen. Minder dan een kwart van de bevolking is op Saba geboren. Het aandeel Sabanen is afgenomen sinds 2011. De grootste groep inwoners wordt gevormd door mensen uit andere landen in Midden- en Zuid-Amerika. De grootste groep daarvan wordt weer gevormd door mensen uit de

⁹ Caribisch Nederland; bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat (opendata.cbs.nl).

¹⁰ CBA Interview met BPZ Sint Eustatius.

Dominicaanse Republiek, op de voet gevolgd door mensen uit Colombia. Ook wonen er mensen uit Jamaica, Dominica en Haïti op Saba. Daarnaast wonen er 405 mensen uit Aruba, Curacao en Sint Maarten op het eiland en 241 mensen uit Noord-Amerika er is een kleine groep van nagenoeg 100 Europese Nederlanders en 478 van Caribische Nederland. Opvallend is de toename van migranten uit de Filipijnen: van 12 in 2011 naar 88 in 2024. Het aantal mannen (1.029) en vrouwen (1.031) op Saba is ongeveer gelijk.

Sociaal economische ontwikkelingen

Uit onderzoek van het CBS-CN blijkt dat de economie van Bonaire de afgelopen jaren is gegroeid (8.4 procent groei in 2020, 11.7 procent groei in 2021).¹¹ De groei vond voornamelijk plaats in de toeristensector die na de Covid-pandemie goed hersteld is. Het aantal toeristen dat Bonaire per vliegtuig bezocht steeg van 66.000 in 2020 naar 111.300 in 2021. Sectoren als cultuur, sport, recreatie en bouw profiteerden ook van het toegenomen aantal toeristen. Op Sint Eustatius groeide de economie flink, met 21.1 procent. Deze economische groei is met name te danken aan enkele grote bedrijven op het eiland. De productie van deze bedrijven is vooral exportgericht en afhankelijk van de vraag naar olie in de regio. Hoewel deze bedrijven grote invloed hebben op het bruto binnenlands product van Sint Eustatius, is hun invloed op het nationaal inkomen beperkt. De winst van deze bedrijven wordt namelijk niet meegeteld in het nationaal inkomen, omdat deze bedrijven volledig in handen zijn van buitenlandse aandeelhouders. Ze leveren vooral een bijdrage aan het arbeidsinkomen op het eiland.¹² Op Saba groeide de economie met 3 procent. Deze stijging had net als op Bonaire te maken met een toename van het toerisme. Het aantal toeristen dat Saba per vliegtuig bezocht is gestegen van 2.700 in 2020 naar 4.000 in 2021.

In de jaren na Covid was de inflatie op Bonaire hoog. In 2022 was het gemiddelde prijsniveau 9.7 procent hoger dan in 2021. In 2022 waren de prijzen op Sint Eustatius 7.7 procent hoger dan in 2021 en op Saba 8.6 procent. De toegenomen kosten betreffen vooral voedsel, transport, woningen, water en energie. Vanwege subsidie op energiekosten nam de inflatie in 2023 af op de drie eilanden.

Arbeidsparticipatie

Cijfers van het CBS over arbeidsparticipatie laten het volgende beeld zien.¹³ Tijdens Covid daalde de arbeidsparticipatie onder lokale inwoners van Bonaire. Onder buitenlandse werknemers nam het daarentegen toe. In 2022 was het omgekeerde te zien en nam de arbeidsparticipatie onder Bonairianen het meest toe. De meerderheid van de Bonairianen werkt in het openbaar bestuur, onderwijs en in de bouw. Onder migranten die niet afkomstig zijn uit het Caribisch deel van het Koninkrijk nam de arbeidsparticipatie met name toe onder Colombianen, Dominicanen en Venezolanen. Zij werken voornamelijk in de bouw en horeca.

Net als op Bonaire nam de arbeidsparticipatie op Sint Eustatius toe onder buitenlandse werknemers en in 2022 nam de arbeidsparticipatie onder inwoners die geboren zijn op Sint Eustatius het sterkst toe. Ruim 40 procent van de werkenden in 2022 is Statiaan. Met name in het onderwijs verdubbelde het aantal Statianen de laatste twee jaar. Op de tweede plek staan de werkenden geboren in de Dominicaanse Republiek (12 procent). Ten opzichte van 2020 groeide het aantal werkenden in deze groep met 36 procent. Zij werken met name in de horeca.

Op Saba is zo'n 31 procent van de werkzame beroepsbevolking in 2022 op Saba geboren. Dit was de grootste groep van alle werkenden op Saba. Sabanen werken vooral in het openbaar bestuur. Op de tweede plek staan werkenden die zijn geboren op Sint Maarten (10 procent). De afname van het aantal werkenden op Saba betreft met name inwoners die niet op het eiland zijn geboren.

¹¹ Caribisch Nederland; bruto binnenlands product (opendata.cbs.nl).

¹² Economie Bonaire groeide met bijna 12 procent in 2021 (cbs.nl).

¹³ Aantal werkenden Caribisch Nederland in 2022 verder toegenomen (cbs.nl).

Wonen

Naast stijgende kosten in levensonderhoud heeft Bonaire ook te maken met een woningtekort. Zoals eerder genoemd neemt het inwonersaantal op Bonaire snel toe, met als gevolg een tekort aan woningen en een forse stijging van de huizenprijzen. Dit laatste komt voornamelijk door de toename aan Europese Nederlanders die huizen kunnen kopen op Bonaire met eigen vermogen of een bovenmodaal inkomen hebben. Deze huizen worden later vaak verhuurd aan toeristen of stagiaires.¹⁴ Hierdoor zijn zowel koop- als huurwoningen voor Bonairianen te duur geworden. Daarnaast zijn er onvoldoende sociale woningen voor inwoners die in woningnood verkeren of niet genoeg verdienen om rond te komen. Volgens de sociale woningbouwstichting Fundashon Cas Bonairiano is er een lange wachtlijst van meer dan 1.000 personen voor mensen die een sociale woning nodig hebben.¹⁵ Om de woningnood te bestrijden wordt een pilot uitgevoerd met verhuurtoeslag voor verhuurders in de vrije huursector om zo de prijzen beheersbaar te houden voor met name mindervermogenden. In samenwerking met het lokaal bestuur en de Rijksoverheid gaat de sociale woningbouworganisatie versneld 500 huizen realiseren. Dat is een verdubbeling van het huidige aantal. Op Saba en Sint Eustatius komt het regelmatig voor dat meerdere generaties met een laag inkomen in één huis samenleven om de levenskosten en vaste kosten lager te houden.

Armoede

Net als veel landen en eilanden in de Caribische regio kampt Caribisch Nederland met armoede en inkomensongelijkheid. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het minimumloon te zien. Het minimumloon op Bonaire is tussen 2010 en 2023 met 77 procent gestegen.¹⁶ Hoewel dit procentueel een forse stijging is kunnen huishoudens met een minimuminkomen ook in 2023 niet rondkomen. Dat blijkt uit berekeningen die het Nibud maakte in opdracht van de Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland.¹⁷ Zo heeft een alleenstaande die in een gesubsidieerde huurwoning woont minimaal \$1.517 nodig om rond te komen op Bonaire en komt daarmee dus maandelijks zo'n \$200 te kort. Volgens het CBS-CN leeft 23 procent van de bevolking van Bonaire onder de armoedegrens.¹⁸ Op Saba en Sint Eustatius bedraagt dat percentage respectievelijk 20 en 28 procent.

Ontwikkeling minimumloon en onderstand						
Jaar	Bonaire		Sint Eustatius		Saba	
	Minimumloon	Onderstand	Minimumloon	Onderstand	Minimumloon	Onderstand
2020	\$951	\$175	\$1.150	\$212	\$1.113	\$209
2021	\$951	\$175	\$1.150	\$212	\$1.113	\$209
2022	\$1.046	\$193	\$1.265	\$233	\$1.247	\$230
2023	\$1.236	\$216	\$1.446	\$254	\$1.434	\$252

9

De energiekosten en levenskosten op Bonaire zijn hoog en blijven stijgen met de jaren. In een onderzoek van het CBS-CN is gebleken dat de inflatie op Bonaire is toegenomen van -3.2 procent in het eerste kwartaal van 2021 naar 9.2 procent in het eerste kwartaal van 2022.¹⁹ In het derde kwartaal van 2023 zijn consumentengoederen en -diensten op Bonaire bijna twee procent duurder dan een jaar eerder. In het tweede kwartaal bedraagt de inflatie 4.6 procent. Dit meldt het CBS op basis van de consumentenprijsindex Caribisch Nederland.²⁰ Deze

¹⁴ Forse stijging huizenprijzen op Bonaire: 'met modaal inkomen geen eigen huis' (caribischnetwerk.ntr.nl).

¹⁵ Minimaal bestaan in vakantieparadijs (binnenlandsbestuur.nl).

¹⁶ Een zeker bestaan - Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum (overheid.nl).

¹⁷ Commissie Sociaal Minimum Caribisch Nederland, 2023.

¹⁸ Eerste onderzoek brede welvaart Caribisch Nederland toont wisselend beeld | CBS.

¹⁹ The Caribbean Netherlands in numbers 2022 (longreads.cbs.nl).

²⁰ Inflatie lager op Bonaire (bonaire.nu).

stijging is mede veroorzaakt door de kosten van vervoer. Ook de prijzen van benzine en diesel, kleding en schoeisel en van voedsel zijn in de afgelopen periode gestegen.

Op Sint Eustatius is armoede minder zichtbaar dan op Bonaire. Zoals te lezen in de tabel hierboven steeg het minimumloon op Sint Eustatius van \$1.150 in de jaren 2020 en 2021 naar \$1.265 in 2022. Het bedrag van de onderstand op Sint Eustatius bedroeg \$212 in de jaren 2020 en 2021 en in 2022 ging het om \$233.²¹ Volgens het Nibud is het minimumloon op Sint Eustatius vaak ontoereikend. Zo komt een alleenstaande werkende vrouw met twee kinderen al snel meer dan \$1.200 per maand te kort. Het minimumloon op Saba bedroeg in de jaren 2020 en 2021 \$1.113 en in 2022 is het minimumloon net als op de andere eilanden gestegen. Op Saba ging het om \$1.247. Het onderstandsbedrag op Saba bedroeg \$209 in de jaren 2020 en 2021 en \$230 in 2022. Uit de berekeningen van het Nibud blijkt dat ook op Saba alleen huishoudens met drie of meer werkende volwassenen die het minimumloon verdienen, rond kunnen komen.

Uit onderzoek van het CBS-CN onder inwoners vanaf 15 jaar en ouder uit 2021 bleek dat één op de vijf inwoners van Bonaire zegt moeite te hebben om rond te komen. De vraag of er voldoende inkomen is hangt onder meer af van het onderwijsniveau. Bijna 29 procent van de laagopgeleiden komt niet rond, tegenover 10 procent van de middelbaar en hoogopgeleiden.²² Op Sint Eustatius kan 30 procent van de bevolking moeilijk rondkomen met hun maandelijkse inkomen.²³ Laagopgeleiden hadden twee keer zo vaak moeite rond te komen als hoogopgeleiden. Op Saba kan 23 procent van de bevolking niet goed rondkomen met hun maandelijkse inkomen. In tegenstelling tot Bonaire en Sint Eustatius is er op Saba geen verschil tussen laagopgeleiden en hoger opgeleiden. Het aandeel hoogopgeleiden onder de jongere generaties is op Saba wel groter dan onder oudere generaties. Dit hangt samen met de aanwezigheid van de Saba University School of Medicine die er voor verantwoordelijk is dat 30 procent van de hoogopgeleiden aangeeft nog onderwijs te volgen. Bijna de helft (47 procent) van de hoogopgeleiden is werkzaam in de sector onderwijs, waaronder de universiteit. Overigens hebben de hoogopgeleiden op Saba vooral de Amerikaanse of Canadese nationaliteit en zijn ze niet op het eiland geboren, en dat geldt zeker voor degenen die onderwijs volgen.²⁴

10

In 2021 is geïnventariseerd welke financiële beperkingen mensen in Caribisch Nederland ervaren.²⁵ Uit het onderzoek blijkt dat ongeveer de helft van de inwoners van Caribisch Nederland onvoldoende geld heeft om versleten meubels te vervangen. Ook lukt het iets minder dan de helft van de bevolking niet om jaarlijks op vakantie te gaan. Op alle eilanden heeft bijna driekwart van de bevolking onvoldoende geld voor ten minste één van de genoemde uitgaven. Gezien de cijfers wekt het weinig verbazing dat een gedeelte van de Caribische Nederlanders te maken heeft met schulden. Vaak zijn dit informele leningen. Ze lenen geld van anderen, bijvoorbeeld door bij de supermarkt een rekening te openen om boodschappen te kunnen kopen. Voor veel mensen blijkt het lastig de schulden terug te betalen en zo blijven ze hangen in een vicieuze cirkel van schulden. Omdat veel gebruikgemaakt wordt van informele leningen hebben officiële instanties onvoldoende zicht op de omvang van deze problemen, zo concludeert het Nibud in 2023 in een onderzoek naar schuldenproblematiek in Caribisch Nederland.²⁶

Over de gehele linie neemt het percentage van de bevolking dat beneden de armoedegrens leeft wel af, onder andere door ondersteuning van de overheid. Een voorbeeld hiervan is een initiatief om de lokale dienstverlening op Sint Eustatius te versterken.²⁷ Er komt budget voor opleidingstrajecten voor twee medewerkers van het openbaar lichaam

²¹ Een zeker bestaan - Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum (overheid.nl).

²² Met laag opgeleid onderwijsniveau wordt bedoeld niveau van laag onderwijs/basisonderwijs, het vmbo, de eerste 3 leerjaren van havo/vwo en mbo1.

²³ Omnibus survey | CBS.

²⁴ CBS: 1 op 3 bewoners van Saba hoogopgeleid (rijksdienstcn.com).

²⁵ 1 op de 5 inwoners Bonaire zegt moeilijk rond te kunnen komen (cbs.nl).

²⁶ Nibud, 2023.

²⁷ Minister Schouten investeert in sociale werkplaats en dienstverlening Sint Eustatius (rijksdienstcn.com).

voor professionele begeleiding van mensen die in armoede leven. Ook op Saba krijgt de bevolking ondersteuning van de overheid, bijvoorbeeld in de vorm van voedselpakketten.

Inkomensongelijkheid

De meest recente cijfers over inkomensongelijkheid van CBS-CN zijn van 2021. Hieruit blijkt dat de verschillen in de Caribisch Nederland relatief groot zijn. De 20 procent huishoudens met de hoogste inkomens verdienen 7 tot 11 keer (afhankelijk van het eiland) zoveel als de 20 procent huishoudens met de laagste inkomens (de zogenaamde '80/20 ratio'). Ter vergelijking, in Europees Nederland hadden de hoogste inkomens 4,5 keer zo veel als de laagste inkomens. Zoals eerder beschreven is vooral op Bonaire het aantal Europese Nederlanders afgelopen jaren flink toegenomen. Dit gaat gepaard met het risico dat de inkomensongelijkheid verder toeneemt. Zoals ook in het VHB 2018 is beschreven, komt er steeds meer bewijs voor een relatie tussen inkomensongelijkheid en criminaliteit.

Sociaal-culturele ontwikkelingen

Sinds 10 oktober 2010 zijn Bonaire, Saba en Sint Eustatius openbare lichamen (ook wel bijzondere gemeenten) van Nederland. Met deze staatkundige verandering was de hoop dat het welzijn op de eilanden op hetzelfde niveau zou komen als in Europees Nederland. Er is echter nog altijd sprake van ongelijkheid tussen het Europese deel van Nederland en het Caribische deel, bijvoorbeeld als het gaat om het sociale vangnet en het minimumloon. De onvrede hierover onder de bevolking lijkt toe te nemen. In 2022 en 2023 vonden op Bonaire vreedzame protesten plaats tegen de armoede en ongelijkheid.²⁸ Op Sint Eustatius protesteerden bewoners in 2022 tegen ontoereikende gezondheidszorg nadat een bewoner overleed aan medische complicaties van corona en voor wie medische evacuatie naar Sint Maarten te laat kwam.²⁹ Uit onderzoek van het CBS uit 2021 blijkt wel dat de tevredenheid met het leven op de drie eilanden hoog is.³⁰ Op Sint Eustatius gaf 93.1 procent van de respondenten het leven een cijfer van 7 of hoger. Ook op Saba (88.4 procent) en Bonaire (87.5 procent) zijn meer mensen tevreden met het leven dan in Europees Nederland (83.6 procent). Op Sint Eustatius nam de tevredenheid toe sinds 2017, op de andere eilanden bleef de tevredenheid nagenoeg gelijk.

Technologische ontwikkelingen

In Caribisch Nederland is de ontwikkeling van digitalisering zowel bij de overheid als in de samenleving minder snel gegaan dan in Europees Nederland. Uit een onderzoek van Economisch Bureau Amsterdam uit oktober 2023 blijkt dat goede stappen zijn gemaakt in de digitale infrastructuur op de BES, maar dat er uitdagingen blijven door de beperkte schaal en geografische omstandigheden.³¹ Zowel vast als mobiel internet is relatief langzaam (net name op Saba en Sint Eustatius) en duur. Veel wordt nog geregeld op papier en bij fysieke loketten. De Nederlandse overheid is afgelopen jaren wel aan de slag gegaan met de overgang naar een digitale samenleving in Caribisch Nederland.³² In 2023 is bijvoorbeeld ingestemd met het wetsvoorstel voor invoering van het Burgerservicenummer (BSN) en inlogmiddelen van de digitale overheid in Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Door de coronapandemie is de digitalisering in het onderwijs ook in een stroomversnelling gekomen. Uit onderzoek van Kennisnet uit 2022 blijkt dat de meeste scholen ICT-middelen hebben, maar dat er wel te weinig apparaten aanwezig zijn voor het aantal kinderen en leraren.³³

Uit cijfers van CBS-CN blijkt dat meer dan 97 procent van alle ondervraagden in Caribisch Nederland (bijna) dagelijks gebruikmaakt van internet. Ook neemt internetbankieren de afgelopen jaren toe.³⁴ Deze toename in gebruik van technologie brengt ook risico's met zich mee, onder andere op het gebied van cybercriminaliteit. De beperkte digitale

²⁸ Armoede op Bonaire: Opnieuw groot protest tegen Den Haag (caribischnetwerk.ntr.nl).

²⁹ Statians hold Silent March to protest Suboptimal Health Care and untimely death (bes-reporter.com).

³⁰ Hoge tevredenheid ondanks lage materiële welvaart in Caribisch Nederland (cbs.nl).

³¹ Economisch Bureau Amsterdam, 2023.

³² Versterken digitale samenleving in het Caribisch deel van het Koninkrijk (digitaleoverheid.nl).

³³ Digitalisering van het onderwijs in Caribisch Nederland (kennisnet.nl).

³⁴ Caribisch Nederland; ICT gebruik van personen (cbs.nl).

weerbaarheid van de Caribische delen van het Koninkrijk wordt door de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) specifiek als potentiële dreiging aangewezen in het recente rapport over hybride dreigingen.³⁵ Volgens het rapport moet nauwer worden samengewerkt met de eilanden om de weerbaarheid te verbeteren.

Ecologische ontwikkelingen

Klimaatverandering zal het leven op Caribisch Nederland flink kunnen veranderen als er niet wordt ingegrepen. Het wordt steeds droger en warmer op de eilanden. In het rapport Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017 wordt geconstateerd dat de biodiversiteit van Caribisch Nederland zich in een matige tot zeer ongunstige staat bevindt.³⁶ Een hogere zeespiegel zal op Bonaire volgens het KNMI leiden tot overstromingen, binnendringen van zout water verder landinwaarts en kusterosie.³⁷ In november 2022 kreeg het eiland al te maken met flinke overstromingen na forse regenval. Sommige delen van de eilanden worden in de toekomst mogelijk onbewoonbaar en stranden verdwijnen geleidelijk in zee. Dit zal gevolgen hebben voor het toerisme. Uit een onderzoeksrapport van 2022 naar de mogelijke impact van klimaatverandering op Bonaire blijkt dat Lac Bay en Klein Bonaire al in 2050 overstroomd zullen zijn.³⁸ De economische effecten zullen fors zijn, met een geschatte schade door overstromingen van \$317 miljoen in 2050. Het verlies van koraalriffen zal zorgen voor een afname van toerisme. Ook sociaal-cultureel zal klimaatverandering haar sporen nalaten, bijvoorbeeld door het verdwijnen van cultureel erfgoed en toenemende gezondheidsproblematiek als gevolg van de hitte.

Op 1 mei 2023 liet STINAPA de noordkant van Bonaire afsluiten voor de duikers in verband met een zeer dodelijke koraalziekte. Het betreft de ziekte van *Stony Coral Tissue Loss Disease* (SCTLD). De ziekte SCTLD treft meer dan 30 soorten hard koraal, waaronder veel belangrijke rifbouwers. Eenmaal geïnfecteerd sterft meer dan 70 procent van de koralen op het rif. Voorlopig onderzoek, uitgevoerd op 22 en 23 juli 2022, bevestigde dat de ziekte aanwezig is en zich verspreidt bij de duikplaats Karpata. De duikplaats was daarom gesloten tot 30 september 2023. Omdat tegen deze ziekte weinig bestrijdingsmiddelen bestaan, wordt vooral ingezet op het tegengaan van de verspreiding. Zo wordt er bij vissers op aangedrongen de aanbevolen protocollen voor het ontsmetten van vistuig nauwgezet op te volgen.³⁹

12

Op Bonaire zijn er zorgen bij de bewoners en de eilandraad over vuilstortplaatsen, de zogeheten landfills. Omwonenden van de Landfill Lagun ervaren overlast van de afvalverbrandingsovens en de rook die daarvan afkomstig is.⁴⁰ Het is onduidelijk of de filtering van de rook voldoende is en de bebouwing staat vermoedelijk te dicht bij de oven. De landfill is direct naast een natuurgebied en via een lagune verbonden aan de open zee, wat resulteert in zichtbare vervuiling van de omgeving. De afgelopen jaren zijn al meerdere investeringen gedaan in de afvalverwerking op het eiland. Het openbaar lichaam Bonaire heeft zich ten doel gesteld in 2030 geen afval meer te hoeven storten en het afvalwater volledig herbruikbaar te maken.⁴¹

Sint Eustatius kent een grote verscheidenheid aan tropische habitats: van nevelwouden rond de top van de vulkaan de Quill tot aan veelzijdige koraalriffen in de zee rond het eiland die tot voor kort als ongerept werden beschouwd. In de Staat van de natuur uit 2017 wordt echter een somber beeld geschetst van de huidige staat. Als er niets gedaan wordt, gaan belangrijke ecologische functies zoals erosiebestrijding en stormbescherming verloren, met rampzalige gevolgen voor de economie. De natuur op Sint Eustatius en Saba heeft sterk te lijden gehad onder de orkanen Irma en Maria die in 2017 de eilanden teisterden. Het KNMI verwacht dat deze eilanden vaker door zwaardere orkanen

³⁵ Adviesraad Internationale Vraagstukken, 2024.

³⁶ Wageningen Marine en Environmental Research Wageningen, 2018.

³⁷ Zeespiegel stijgt bij Caribisch Nederland net wat sneller (knmi.nl).

³⁸ IVM Institute for Environmental Studies, 2022.

³⁹ Alarm op Bonaire. Dodelijke koraalziekte aangetroffen op riffen! (duikersgids.n).

⁴⁰ Zorgen om gezondheidsklachten landfill Bonaire (antilliaansdagblad.com).

⁴¹ Openbaar Lichaam Bonaire: Afval (bonairegov.com).

getroffen gaan worden. Sint Eustatius heeft te maken met het wegspoelen van vruchtbare grond bij zware regenval.⁴² Ook hebben deze rotsachtige eilanden afgelopen jaren steeds vaker last van vallende rotsblokken door erosie. Op Sint Eustatius viel in 2022 een groot rotsblok op het dak van energiebedrijf Stuco, waardoor de stroom op het eiland uitviel. Een bijkomend probleem wordt gevormd door de sargassum-zeewier plagen waar alle drie de eilanden sinds 2011 regelmatig last van hebben. De belangrijkste dreigingen voor Sint Eustatius zijn overbevising, loslopend vee en invasieve exoten.

Saba bestaat naast het eiland ook uit een grote onderwater berg, ook wel onderzeese atol genoemd. De Sababank is het grootste beschermde natuurgebied van Nederland. Hoe klein Saba ook is, het eiland kent net als Sint Eustatius een rijke biodiversiteit variërend van tropisch regenwoud, nevelwouden en droge bossen tot rijke koraalriffen en zeegras- en zeewiervelden, maar veel van deze gebieden gaan achteruit en hebben de zogeheten conservation status 'very unfavorable' gekregen. Er zijn dan ook zorgen over de staat van de natuur op Saba. Door overbegrazing door loslopend vee, met name geiten, hebben de bossen zich nauwelijks kunnen herstellen van de orkanen in 2017. Net als op de Bonaire en Sint Eustatius wordt overbegrazing door loslopende geiten, ezels, koeien en varkens als de grootste dreiging gezien voor de ecosystemen op het land. Dit heeft ook directe gevolgen voor het onderwaterleven door sedimentatie. Een andere grote dreiging zijn invasieve diersoorten, zowel op het land als in zee.

Klimaatverandering heeft niet alleen negatieve gevolgen voor de natuur, maar ook voor de Caribisch Nederlandse bevolking en in het bijzonder de jeugd. Volgens UNICEF zijn kinderen het meest kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering.⁴³ Scholen sluiten vaker door de hitte, maar ook door zware stormen en orkanen, waardoor kinderen minder onderwijs krijgen. Ook is sporten en spelen door toegenomen warmte steeds moeilijker. De gevolgen van klimaatverandering veroorzaken daarnaast mentale stress bij kinderen. UNICEF adviseert over rampenplannen voor scholen en heeft op Sint Eustatius in 2023 een training gegeven aan professionals om kinderen psychosociale hulp te bieden na een impactvolle gebeurtenis. Er lijkt de afgelopen jaren wel steeds meer aandacht te zijn voor de klimaateffecten in Caribisch Nederland. Zo is bijvoorbeeld een Klimaatatlas ontwikkeld waarin informatie over klimaatverandering op de eilanden is samengebracht.⁴⁴ Ook lopen er verschillende projecten om het koraalrif te herstellen. Op Saba worden bijvoorbeeld zee-egels ingezet, die blauwalg opeten waardoor weer nieuw koraal kan groeien.⁴⁵ Maar begin 2024 was er nog altijd geen klimaatplan opgesteld om de bevolking van Caribisch Nederland te beschermen tegen de stijgende zeespiegel. Samen met inwoners van Bonaire heeft Greenpeace in januari 2024 een zaak gestart tegen de Nederlandse staat voor klimaatrechtvaardigheid.⁴⁶ Geconstateerd wordt dat de Nederlandse Staat de verplichting heeft om Bonaire en haar bevolking adequaat te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering, door het nemen van adaptatiemaatregelen. Een randvoorwaarde hierbij is dat de grote armoede moet worden bestreden, en de weerbaarheid van mensen moet worden vergroot. De plannen en maatregelen moeten worden gemaakt samen met mensen van Bonaire en op basis van wetenschap. Greenpeace noemt het gebrek aan effectief klimaatbeleid voor Bonaire een inbreuk op de mensenrechten.

Ter afsluiting

Uit de DESTEP-analyse komt een aantal factoren naar voren die de ontwikkeling van criminaliteit in Caribisch Nederland in de komende jaren kunnen beïnvloeden:

- Met name op Bonaire is de omvang van de bevolking sterk toegenomen. Het feit dat er meer mensen zijn, zou ook meer criminaliteit kunnen betekenen, maar dat hangt af van de kenmerken van de nieuwe Caribische Nederlanders. Veel migranten komen naar Caribisch Nederland omdat ze daar van hun oude dag willen

⁴² Klimaatverandering: 9 redenen waarom er meer actie nodig is op de Caribische eilanden (caribischnetwerk.ntr.nl).

⁴³ Kinderen kwetsbaar voor klimaatverandering, ook op de Cariben (unicef.nl).

⁴⁴ Climate Impact Atlas BES (bes.climateimpactatlas.com).

⁴⁵ Saba intensifies collaboration to achieve coral restoration (bes-reporter.com).

⁴⁶ Rechtvaardigheid voor Bonaire (greenpeace.org).

genieten of omdat ze daar werk in het vooruitzicht hebben. Zolang de arbeidsmarkt zich gunstig blijft ontwikkelen is het niet waarschijnlijk dat deze migranten in de criminaliteit belanden. Het is wel mogelijk dat een deel van de migranten in uitbuitingssituaties belanden. De toename van de bevolking kan wel tot meer geweldscriminaliteit leiden aangezien deze vormen van criminaliteit in alle lagen van de bevolking voorkomen.

- Op alle eilanden is de economie de afgelopen jaren gegroeid. De werkloosheid is relatief laag, maar een groot deel van de lokale bevolking verdient niet veel meer dan het minimumloon en er is nog altijd veel armoede. De bedragen voor het minimumloon en onderstand zijn gestegen. Toch hebben veel lokale inwoners moeite om rond te komen. De kosten voor levensonderhoud zijn hoog. Er is een tekort aan woningen en de prijzen van koop- en huurwoningen zijn voor de lokale bevolking onbetaalbaar. Als er geen substantiële verbetering komt in de financiële positie van de lokale bevolking is het niet ondenkbaar dat dit op termijn gaat leiden tot meer criminaliteit, bijvoorbeeld vermogenscriminaliteit en geweldscriminaliteit.
- In Caribisch Nederland is de inkomensongelijkheid relatief groot. De toevloed van vermogende Europese Nederlanders en andere vermogende migranten kan het verschil nog verder vergroten. Gezien de relatie tussen inkomensongelijkheid en criminaliteit kan dit gevolgen hebben voor de criminaliteit. Daarbij komt dat er onvrede is bij de bevolking over de ongelijkheid tussen het Europese deel van Nederland en het Caribische deel. Het is goed mogelijk dat dit leidt tot onrust en protesten, in ieder geval in Bonaire.
- De digitalisering in Caribisch Nederland is op gang gekomen. Dit brengt risico's met zich mee voor cybercrime omdat de awareness onder de bevolking nog moet groeien.
- De gevolgen van klimaatverandering beginnen zich af te tekenen in Caribisch Nederland. Hoewel onderzoek naar de relatie tussen klimaatverandering en criminaliteit nog in de kinderschoenen staat zijn er wel aanwijzingen dat klimaatverandering direct en indirect gevolgen heeft voor crimineel gedrag, zowel voor wat betreft geweldscriminaliteit, vermogenscriminaliteit als voor georganiseerde criminaliteit.⁴⁷

⁴⁷ <https://www.birmingham.ac.uk/university/colleges/socsci/events/esrc-festival-2021/events/climate-change-and-criminality>.

DEEL I
CRIMINALITEITSBEELD
LOKALE CRIMINALITEIT

Deel 1 – Criminaliteitsbeeld lokale criminaliteit

In dit eerste deel wordt een beeld geschetst van de lokale criminaliteit in Caribisch Nederland. Na een definitie van de vorm van criminaliteit volgt een beeld aan de hand van de beschikbare cijfers en interviews met relevante partners.

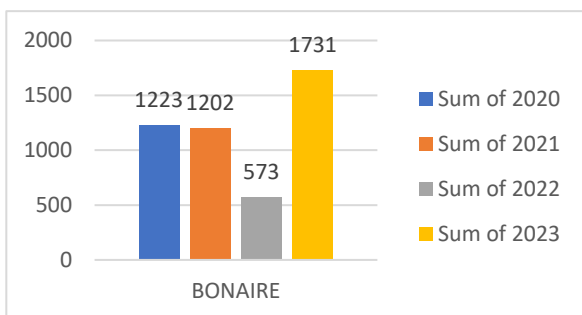
2. Verkeerscriminaliteit

Verkeerscriminaliteit

Met verkeerscriminaliteit worden overtredingen en misdrijven bedoeld die verband houden met het verkeer en het gebruik van voertuigen op de openbare weg. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen lichte en zware verkeersdelicten. Lichte verkeersdelicten worden meestal afgedaan met een boete. Een paar voorbeelden zijn: snelheidsovertredingen, gebruik van de telefoon achter het stuur, zonder gordel of zonder rijbewijs rijden en geen geldige autopapieren. Bij zware verkeersdelicten zijn in de regel ook andere sancties mogelijk. Te denken valt aan rijden onder de invloed, roekeloos rijgedrag en doodslag in het verkeer.

Op alle eilanden van Caribisch Nederland spelen problemen in het verkeer, die voor een deel te maken hebben met de toestand van de wegen en het toegenomen verkeer en voor een ander deel te maken hebben met het gedrag van de verkeersdeelnemers. Bij het laatste valt onder meer te denken aan het gebruik van alcohol in het verkeer en roekeloos rijgedrag. In de grafieken hieronder is het aantal uitgeschreven verkeersbekeuringen per eiland weergegeven. Uit de grafieken blijkt dat het aantal bekeuringen op de eilanden is toegenomen. Dat kan betekenen dat het aantal verkeersdelicten is toegenomen, maar ook dat er beter wordt gehandhaafd. Vermoedelijk is het een combinatie van beiden.

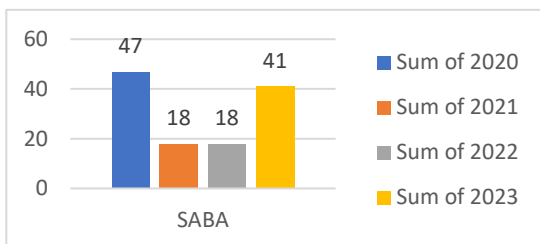
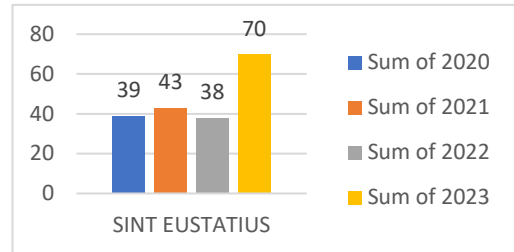
Op 1 augustus 2019 is de Wegenverkeersverordening op Bonaire in werking getreden. Hierin is het verplicht gesteld een gordel te dragen. Het is verboden om te telefoneren achter het stuur en handhaving op rijden onder invloed is mogelijk geworden. Het aantal ongevallen op Bonaire is de afgelopen jaren (licht) toegenomen. Dit geldt voor alle ongevallen; zowel voor ongevallen met of zonder letsel als voor dodelijke ongevallen. In 2020 vond geen enkel dodelijk verkeersongeval plaats. In 2022 waren het er drie en in 2023 twee. De recente slachtoffers verplaatsten zich op een fiets of een motorvoertuig. Een dodelijk ongeval heeft veel impact op de samenleving. Door de kleinschaligheid van het eiland kennen mensen vaak direct of indirect het slachtoffer, de verdachte of hun families. Het alcoholgebruik op het eiland veroorzaakt een aanzienlijk deel van de ongevallen. Hierbij valt op dat het voornamelijk mannelijke inwoners zijn die ongevallen veroorzaken. Bij de sneks in Nikiboko en Antriol en bij de horeca in Playa vinden de meeste ongevallen plaats waarbij alcohol in het spel is. Er wordt echter bij de sneks relatief weinig gecontroleerd op rijden onder invloed. Naast de ongevallen is een welbekend fenomeen op Bonaire het zogenaamde feveren of de straatraces op de openbare weg. De cijfers tonen aan dat de intensiteit van deze activiteiten varieert over de jaren. Hoewel er een fever platform is ingericht wordt op vaste plekken, zoals de weg tussen Belnem en Sorobon, nog steeds gefeerd en geracet.

Op Sint Eustatius is de nieuwe Wegenverkeersverordening op 27 september 2022 ingegaan en ook daar is het aantal verkeersbekeuringen toegenomen in 2023. Het vaakst zijn bekeuringen uitgedeeld voor het niet verlenen van voorrang. Wat ook veel overlast veroorzaakt in het verkeer op Sint Eustatius zijn de scooters. De bestuurders van de scooters letten vaak niet op het verkeer, dragen geen helm, en meestal hebben ze geen geldig rijbewijs bij zich. Het gaat doorgaans om mannelijke Statianen tussen de 17 en 25 jaar oud. Er worden regelmatig geplande

verkeerscontroles uitgevoerd. Dit probeert de politie om de twee maanden te doen. Ook worden geplande patrouilles uitgevoerd om te controleren of mensen wel geldige papieren bij zich hebben.

In de onderzoeksperiode viel op dat er meer aanrijdingen en ongevallen hebben plaatsgevonden. Vermoedelijk liggen daar zowel voor Bonaire als voor Sint Eustatius diverse oorzaken aan ten grondslag. Zo is de bevolking toegenomen de afgelopen jaren, wat tot meer (grote) auto's, scooters en fietsers heeft geleid. De infrastructuur is onvoldoende berekend op deze toename. De wegen zijn smal, slecht onderhouden en veelal zonder fiets- of voetpad. Bovendien is er geen openbaar vervoer beschikbaar. Hierdoor is er veel verkeer op spitsmomenten van woning naar school en werk. Tijdens evenementen en in het weekend rijden mensen met alcohol op naar huis, dit wordt maatschappelijk gezien getolereerd.

Op Saba geldt de nieuwe wegenverkeersverordening sinds mei 2022. Pas sinds een jaar worden controles en handhaving uitgevoerd op verkeersovertredingen zoals rijden onder de invloed, rijden zonder geldige documenten en rijden zonder gordel. Over de kenmerken van de verdachten van verkeersdelicten is dan ook nog weinig bekend. Aanrijdingen komen regelmatig voor op Saba. Dit heeft grotendeels te maken

met de infrastructuur. Er zijn geen duidelijke middenlijnen op de wegen waardoor het moeilijk is voor mensen om te zien of ze op hun eigen weghelft rijden. Net als op Bonaire, worden op Saba verkeerscontroles gehouden, meestal 2 à 3 keer per jaar in januari, maart, en juli.

Ter afsluiting

- Op alle eilanden is het aantal bekeuringen gestegen. Dit heeft onder meer te maken met het inwerking treden van de nieuwe verkeersverordening.
- Het aantal ongelukken in het verkeer is toegenomen onder meer als gevolg van een verouderd wegennet en een toename van verkeersdeelnemers. Bonaire heeft te maken met de sterkste stijging.
- Alcohol in het verkeer is op alle eilanden een probleem.
- Op Bonaire wordt nog steeds gefeerd en geracet ondanks het fever platform

3. Jeugdcriminaliteit

Jeugdcriminaliteit

Jeugdcriminaliteit is strafbaar gedrag gepleegd door jongeren tot en met 24 jaar oud. Het omvat een breed scala aan vergrijpen, variërend van vandalisme en eenvoudige diefstal tot aan ernstige geweldsmisdrijven. Jongeren zijn fysiek en psychisch vaak nog volop in ontwikkeling als ze een strafbaar feit plegen. Daardoor vraagt jeugdcriminaliteit een andere aanpak dan criminaliteit van volwassenen.⁴⁸

In 2020 is het jeugdstrafrecht ingevoerd in het Wetboek van Strafrecht BES.⁴⁹ Hiermee is het mogelijk geworden om jeugd detentie toe te passen en heeft de buitengerechtelijke afdoening een wettelijke basis gekregen. Met de invoering van het jeugdstrafrecht wordt beoogd strafbaar gedrag van jongeren op een wat meer passende wijze aan

⁴⁸ Jeugdcriminaliteit (nji.nl)

⁴⁹ Besluit van 16 juli 2020 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van onderdelen van de Aanpassingswet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en het Besluit tenuitvoerlegging jeugdstrafrecht BES (zoek.officielebekendmakingen.nl).

te kunnen pakken. De Raad voor de rechtshandhaving noemt de invoering van het jeugdstrafrecht een mijlpaal omdat het de mogelijkheid biedt maatwerk te leveren in geval van wetsovertreding door minderjarigen, met meer aandacht voor pedagogische aspecten.⁵⁰ De instroom van jeugdzaken bij het OM lijkt niet toegenomen te zijn in de periode 2020 – 2024, maar de omvang van criminaliteit onder de jeugd is niet goed in beeld. Met een uitschieter naar boven in 2021, lijkt het totaal aantal zaken min of meer gelijk te blijven. Zoals te zien is in de tabel hieronder.

Instroom Jeugd OM ⁵¹				
Eiland	2020	2021	2022	2023
Bonaire	50	71	40	45
Sint Eustatius	6	16	9	4
Saba	0	1	3	1
Totaal	56	88	52	50

Volgens het OM bestaat het grootste deel van de jeugdcriminaliteit uit diefstal en geweldsdelicten. In de zomer van 2023 is bijvoorbeeld een 17-jarige man aangehouden voor mishandeling met een honkbalknuppel.⁵² Volgens één van de respondenten waren de meeste jeugdigen die zich bezighouden met jeugdcriminaliteit op Bonaire, betrokken bij het gebruik en de verkoop van verdovende middelen, het dragen van een wapen of bij zedendelicten. Uit één van de interviews op Sint Eustatius is naar voren gekomen dat de meeste jeugdigen daar betrokken waren bij vermogensdelicten, zoals diefstal en oplichting. Verder signaleert de Voogdijraad Sint Eustatius dat het aantal geweldsdelicten toeneemt. Deze jeugdigen zijn vaak tussen de leeftijd van 14 en 17 jaar. Zij hadden het vaakst de Dominicaanse en Guyanese nationaliteit. In 2020 is een minderjarige verdachte aangehouden vanwege een poging tot doodslag met een wapen. Bij dit incident raakte niet alleen het slachtoffer gewond, maar ook de dader. Deze laatste raakte een vinger kwijt die door een derde vermoedelijk met een machete is afgehakt.⁵³ In 2021 is een 16-jarige gearresteerd vanwege bedreiging van een middelbare school leraar met een mes.⁵⁴ Volgens de Voogdijraad Saba zijn jongeren het vaakst betrokken bij geweldsdelicten en gaat het meestal om lokale jongeren.

18

Uit interviews kwam naar voren dat de meeste jongeren die in aanraking komen met criminaliteit afkomstig zijn uit eenoudergezinnen waar de vader niet aanwezig is of uit gezinnen waar beide ouders afwezig zijn en de kinderen bij grootouders wonen. Sommige ouders, vooral alleenstaande ouders, hebben vaak één of meerdere bijbanen naast hun normale baan om rond te kunnen komen.⁵⁵ Hierdoor zijn kinderen veel alleen thuis. Door dit gebrek aan ouderlijk toezicht zwerven deze kinderen rond op straat en komen zij in de problemen. Op Saba zijn gevallen bekend van oudere mannen die beltegoed geven aan meisjes in ruil voor seks. Tijdens de interviews kwam ook naar voren dat de jeugdigen die opgegroeid zijn in een thuissituatie met huiselijk geweld ook in aanraking komen met criminaliteit. Jeugdzorg Bonaire geeft aan dat zij vooral veel alcohol- en drugsmisbruik tegenkomen.⁵⁶ Jongeren met een verstandelijke beperking zijn kwetsbaar en beïnvloedbaar en komen daardoor vaker in aanraking met criminaliteit. Andere factoren die het risico op plegen van delicten vergroten zijn het niet afmaken van school – de zogeheten ‘drop-outs’ – en drugsgebruik. Uit berichtgeving van het Antilliaans Dagblad blijkt dat op Saba sprake is van pestgedrag op scholen.⁵⁷ Pesten is op zichzelf niet strafbaar, maar kan wel escaleren tot strafbaar gedrag. Volgens de coördinator huiselijk geweld en kindermishandeling op Saba ligt de achterliggende oorzaak van pestgedrag in de

⁵⁰ Raad voor de rechtshandhaving, 2023b.

⁵¹ Deze cijfers zijn afkomstig uit de jaarverslagen van het OM.

⁵² Verdachten aangehouden na een serie gewelddadige incidenten en wapen- en drugsdelicten (bonaire.nu).

⁵³ In Statia: Stabbing with two injured (721news.com).

⁵⁴ Youngster on Statia arrested for threatening with Weapon (bes-reporter.com).

⁵⁵ Nationale Ombudsman, 2022.

⁵⁶ Meer jongeren in jeugdgevangenis op Bonaire: ‘Alle plekken zitten vol’ (caribischnetwerk.ntr.nl).

⁵⁷ Saba werkt aan oplossing pestgedrag (antilliaansdagblad.com).

geslotenheid van de samenleving en verschillende opvoedstijlen, waarbij ouders veel schreeuwen of fysieke correctiemethoden gebruiken.

Uit het Veiligheidsbeeld BES 2018 bleek dat de jeugdcriminaliteit in Caribisch Nederland zorgwekkende ontwikkelingen doormaakte. Het beeld was toen dat de jeugd steeds eerder begon met het plegen van zwaardere delicten. Volgens een artikel van het Caribisch Netwerk stijgt het aantal jongeren in de jeugdgevangenis op Bonaire, en zijn het voornamelijk jongeren die voor de tweede keer de fout ingaan.⁵⁸ Volgens Jeugdzorg kan de stijging van de instroom van jongeren in de jeugdgevangenis te maken hebben met de invoering van het jeugdstrafrecht.⁵⁹ Dit viel samen met de uitbraak van het coronavirus wat voor veel jongeren een moeilijke tijd was. Bovendien nam het aantal minderjarigen in de Caribische gemeenten toe. Dit gaat waarschijnlijk allemaal effect hebben op het aantal van jeugdzaken. Dat neemt niet weg dat de huidige instroom onder jongeren zorgen baart. De bevolking op Sint Eustatius maakt zich zorgen over jongeren die een strafblad hebben.⁶⁰ Vaak zijn deze jongeren werkloos wanneer zij uit de gevangenis komen en het is moeilijk voor hen om een nieuwe start te maken. Door de kleinschaligheid van het eiland weten mensen van buiten de familie vaak dat de jongere een strafblad heeft en daardoor maken ze geen kans op een baan. Dit betekent dat deze jongeren financieel afhankelijk van hun ouders en grootouders en het voor hen lastig is een eigen toekomst op te bouwen.

Ter afsluiting

- Er bestaat geen duidelijk zicht op de omvang van de jeugdcriminaliteit in Caribisch Nederland.
- Hoewel de instroom van zaken bij het OM niet toegenomen lijkt te zijn, is het aantal jongeren in de jeugdgevangenis op Bonaire toegenomen. Dit kan samenhangen met de invoering van het jeugdstrafrecht.
- Instanties die met de jeugd te maken hebben signaleren een toename van geweldscriminaliteit.
- Veel jongeren die zich schuldig maken aan criminaliteit komen uit een problematische gezinssituatie.

4. Geweldscriminaliteit

19

Geweldscriminaliteit

Geweldscriminaliteit betreft alle misdrijven waarbij fysiek geweld of dreiging met geweld wordt gebruikt. Het kan gaan om levensdelicten, zoals moord en doodslag of lichamelijk letsel door schuld, bedreiging, mishandeling, diefstal met geweld en afpersing. Het kan ook gaan om huiselijk of relationeel geweld of om seksuele misdrijven, waaronder verkrachting, aanranding en ontucht.

In Caribisch Nederland concentreert geweld zich in de huiselijke sfeer en in het uitgaansleven. Ernstige geweldsincidenten komen niet vaak voor. Er wordt ook zelden een vuurwapen gebruikt. Het gaat vooral om geweld met de blote vuist, met machetes of voorwerpen. Geweldsincidenten hebben een grote impact op de kleine gemeenschappen. Ieder incident wordt in de lokale media besproken en op social media becommentarieerd. Op Bonaire zijn in de meeste geweldscategorieën geen grote veranderingen te zien, behalve als het gaat om mishandeling met of zonder wapen. Als gekeken wordt naar het totaal aantal geweldsmisdrijven is de laatste twee jaar sprake van een toename. Op Sint Eustatius is een daling te zien van het aantal geweldsmisdrijven in 2022. Het totaal aantal in 2023 wijkt niet veel af van dat in 2020 en 2021. De aantallen in de verschillende categorieën schommelen en zijn te klein om daar zinvolle uitspraken over te doen. Dit geldt ook voor Saba. De totale aantallen voor Saba schelen jaarlijks niet veel. Hieronder zijn tabellen opgenomen met cijfers van de meest voorkomende geweldsdelicten op de drie eilanden.

⁵⁸ Meer jongeren in jeugdgevangenis op Bonaire: 'Alle plekken zitten vol' (caribischnetwerk.ntr.nl).

⁵⁹ In Caribisch Nederland is het Jeugdstrafrecht pas in 2020 ingevoerd.

⁶⁰ CBA Interview met Voogdijraad Sint Eustatius.

Overzicht meest voorkomende geweldsmisdrijven in Bonaire

Type geweldsdelict	2020	2021	2022	2023
Bedreiging	52	47	37	48
Bedreiging (met de dood)	48	36	37	36
Bedreiging (met wapen)	25	24	25	30
Relationeel geweld	67	70	61	69
Kindermishandeling	7	5	10	11
Mishandeling	51	49	63	80
Mishandeling met een wapen	7	9	23	27
Totaal	257	240	256	301

Overzicht meest voorkomende geweldsmisdrijven in Sint Eustatius

Type geweldsdelict	2020	2021	2022	2023
Bedreiging	18	15	10	10
Bedreiging (met de dood)	2	4	3	10
Bedreiging (met wapen)	7	6	6	6
Relationeel geweld	12	7	4	13
Kindermishandeling	1	0	0	0
Mishandeling	10	20	9	16
Mishandeling met een wapen	6	7	3	6
Totaal	56	59	37	61

Overzicht meest voorkomende geweldsmisdrijven in Saba

Type geweldsdelict	2020	2021	2022	2023
Bedreiging	3	5	8	9
Bedreiging (met de dood)	2	1	6	4
Bedreiging (met wapen)	5	2	3	2
Relationeel geweld	8	9	3	5
Kindermishandeling	1	4	0	0
Mishandeling	13	7	2	12
Mishandeling met een wapen	3	2	4	1
Totaal	35	30	26	33

20

4.1 Levensdelicten

Levensdelicten

Onder levensdelicten worden verstaan moord en doodslag of een poging daartoe en dood door schuld. Het gaat om de misdrijven die strafbaar zijn gesteld in Titel XIX (misdrijven tegen het leven gericht) van het Wetboek van Strafrecht BES.⁶¹

⁶¹ Wetboek van Strafrecht BES (wetten.overheid.nl).

Cijfers (poging) moord of doodslag				
Bonaire	2020	2021	2022	2023
Moord/doodslag	1	0	0	1
Poging doodslag	2	3	8	8
Sint Eustatius	2020	2021	2022	2023
Moord/doodslag	0	0	0	0
Poging doodslag	0	0	5	4
Saba	2020	2021	2022	2023
Moord/doodslag	0	0	0	0
Poging doodslag	1	1	1	1

Zoals uit de tabel hierboven blijkt, komen moord en doodslag slechts sporadisch voor op Bonaire. In 2020 heeft een vrouw haar ex-partner met een mes om het leven gebracht. Het laatste geval van moord op Bonaire was op 26 december 2023. Het ging om een man die met een mes is doodgestoken. Sinds 2020 vindt een toename van het aantal pogingen doodslag of moord plaats, van twee in 2020 naar acht in 2022. In 2023 zijn twee mannen veroordeeld voor een poging tot doodslag en openlijk geweldpleging.⁶² Aanleiding tot dit vonnis was een vechtpartij in 2022. Alle betrokkenen hadden veel alcohol gedronken. Er ontstond een vechtpartij waarbij het slachtoffer meerdere malen tegen het hoofd is geschopt.

Op Sint Eustatius komen moord en doodslag nog minder voor dan op Bonaire. In de jaren 2020 – 2024 is op Sint Eustatius geen enkele moord of doodslag geregistreerd. In 2022 zijn twee personen met een mes doodgestoken tijdens een vechtpartij op een olietanker. Aangezien Sint Eustatius de dichtstbijzijnde haven is, is de olietanker naar Sint Eustatius gevaren, maar er is verder geen relatie tussen de moord en Sint Eustatius. Verder zijn ook in de jaren 2020 en 2021 geen pogingen tot moord of doodslag geregistreerd. In 2022 zijn vijf pogingen moord of doodslag geregistreerd en in 2023 vier pogingen.

Op Saba zijn net als op Sint Eustatius in de periode 2020 – 2024 geen moorden of doodslagen geregistreerd. Wel is elk jaar één poging tot moord of doodslag geregistreerd. Het betreffen meestal pogingen tot doodslag. Pogingen om iemand te overrijden met een auto komen op alle drie de eilanden af en toe voor. Een voorbeeld van poging tot doodslag op Saba: in 2022 heeft een man getracht zijn ex-vriendin van het leven te beroven door op haar in te slaan met een hakmes.⁶³ De man is veroordeeld tot een gevangenisstraf van zeven jaar en een schadevergoeding van 20.000 US dollars.

4.2 Uitgaansgeweld

Uitgaansgeweld

Uitgaansgeweld is niet gelegitimeerd, expressief geweld - niet zijnde relationeel geweld - in een uitgaansgebied of op de wegen naar dit gebied, bestaande uit een verbale, fysieke en/of seksuele handeling gericht tegen personen.⁶⁴ Te denken valt aan gewelddadige incidenten die zich voordoen tijdens het uitgaan, meestal in uitgaansgebieden op de eilanden zoals restaurants, bars, sneks en clubs. Uitgaansgeweld vindt voornamelijk plaats in het weekend omdat er dan gelegenheid is om uit te gaan.

⁶² <https://www.openbaarministerie.org/twee-mannen-veroordeeld-voor-poging-doodslag>.

⁶³ Jaarverslag OM 2022.

⁶⁴ DSP groep, 2014.

Veel geweld in Caribisch Nederland is gerelateerd aan uitgaan. Het gaat vooral om jongeren en jongvolwassenen die onder invloed van alcohol of drugs met elkaar in conflict raken. Hierbij zijn meestal meerdere mannelijke verdachten betrokken. Het gaat vaak om dezelfde dadergroepen. Vanwege de kleinschaligheid van de eilanden komen de daders op een negatieve manier bekend te staan in de gemeenschap. Ze willen zich niet melden bij de politie omdat ze als een verrader worden beschouwd. Het zicht op dergelijke incidenten is daardoor niet volledig.

Op Bonaire vinden incidenten voornamelijk plaats bij de sneks in Antriol en Nikiboko en bij horecagelegenheden in Playa. Tijdens de Covid-periode verplaatsten de geweldsincidenten zich naar Te Amo Beach, omdat de horeca gesloten was. Het uitgaansgeweld vindt meestal plaats tussen verschillende groepen, en voornamelijk in het weekend nadat de sneks of bars sluiten of wanneer de feesten afgelopen zijn. Er wordt gevochten, al dan niet met steekwapens of andere voorwerpen. In de zomer van 2023 is bijvoorbeeld een 23-jarige man aangehouden die iemand met een bierfles zou hebben geslagen tijdens het uitgaan.⁶⁵ Een enkele keer wordt gedreigd met een vuurwapen. Ook grotere events zijn risicovol. Deze trekken veel uitgaanspubliek vanuit Bonaire, maar ook vanuit Curaçao. Er zijn meerdere signalen van vuurwapenbezit tijdens deze events, onder andere bij Curaçaoënaars. Het korps beschikt over onvoldoende capaciteit om continu paraat te staan bij grote events of op te treden als een dergelijk feest uit de hand loopt. Geweld tegen politie nam tijdens de Covid-periode toe en deze trend zette ook na Covid door. Tijdens handhaving van de coronamaatregelen zijn er diverse incidenten geweest waarbij politieagenten bedreigd of aangevallen zijn. Op Saba vinden ook regelmatig vechtpartijen plaats tijdens evenementen. Zo ontstond er op de zogeheten Sabadag begin december 2023 een grote vechtpartij waarbij de politie moest optreden. Van dit evenement zijn beelden opgenomen en op de social media gepost.

4.3 Relatieve geweld

Relatieve geweld

Relatieve geweld of huiselijk geweld wordt door het OM omschreven als geweld gepleegd in amoureuze relaties en familierechtelijke relaties tot in de derde graad.⁶⁶ Het omvat geweldsmisdrijven gepleegd door een persoon uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer, waaronder (ex-)partners, maar ook ouders, broers, zussen of (huis)vrienden. Het kan zowel om fysiek geweld gaan als om emotionele mishandeling of verwaarlozing. Bij dit type geweld is vaak sprake van een bepaalde machtsverhouding in de relatie tussen slachtoffer en dader.

22

Cijfers Relatieve geweld

Eiland	2020	2021	2022	2023
Bonaire	67	70	61	69
Sint Eustatius	12	7	4	13
Saba	8	9	3	5
Totaal	87	86	69	87

Relatieve geweld, vaak aangeduid als huiselijk geweld, wordt in internationale rapportages over de Cariben aangemerkt als een ernstig, maar grotendeels verborgen vorm van geweld. OM BES schrijft over relatieve geweld op haar website: 'Deze vorm van strafbaar gedrag kenmerkt zich door de omstandigheid dat dader en slachtoffer – soms noodgedwongen – deel blijven uitmaken van elkaars leven, met als gevolg dat het geweld een stelselmatig karakter kan krijgen en het herhalingsgevaar groot kan zijn. Vanwege deze afhankelijkheidsrelatie doet een deel van de slachtoffers geen aangifte. Bij hen bestaat de vrees dat het doen van aangifte eerder tot een verergering van hun situatie zal leiden en niet tot een oplossing. Een andere reden voor het niet doen van aangifte kan zijn dat het

⁶⁵ Verdachten aangehouden na een serie gewelddadige incidenten en wapen- en drugsdelicten (bonaire.nu).

⁶⁶ <https://www.openbaarministerie.org/relatieve-geweld-0>.

slachtoffer wel wil dat het geweld stopt, maar niet dat de dader wordt gestraft. Juist om deze kwetsbare groep slachtoffers te beschermen en hen toch uit te nodigen aangifte te doen heeft het OM relationeel geweld tot prioriteit benoemd.⁶⁷ Om uniformiteit in de opsporing en vervolging, preventie van recidive en samenwerking van huiselijk of relationeel geweld te bereiken heeft de procureur-generaal (PG) van Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba heeft in 2017 de 'Aanwijzing relationeel geweld' uitgevaardigd.⁶⁸ De term huiselijk geweld is in de aanwijzing vervangen door de term relationeel geweld om aan te geven dat het niet gaat om geweld dat letterlijk binnen een huis plaatsvindt, maar om geweld door iemand waarmee een familierelatie of een amoureuze relatie heeft, dat wil zeggen een partner of ex-partner.

Ook in Caribisch Nederland speelt een groot deel van de geweldsdelicten speelt zich af in de relationele sfeer. Bij het geweld gaat het onder meer om schoppen en slaan of geweld met gebruik van voorwerpen. Vernielingen vinden hierbij ook plaats. Relationeel geweld in de vorm van bedreigingen komt eveneens regelmatig voor. De leeftijd van verdachten van relationeel geweld varieert sterk. De meeste verdachten zijn man, maar ook vrouwen komen voor. De slachtoffers zijn voor het merendeel vrouwen. Mannen melden soms wel, maar ze doen minder snel aangifte. Zowel verdachten als slachtoffers zijn vaak opgegroeid in huishoudens waar geweld plaatsvond. De verdachten lossen conflicten op naar het voorbeeld dat zij in hun jeugd hebben gezien. Ook slachtoffers belanden in eenzelfde patroon waardoor zij kwetsbaar zijn voor hernieuwd slachtofferschap. In deze gezinnen spelen alcohol- en drugsverslaving en armoede vaak een rol. Verdachten en slachtoffers zijn soms psychisch en financieel afhankelijk van elkaar waardoor het lastig is uit het geweldspatroon te breken. Het merendeel van de relationeel geweld zaken speelt zich af bij Caribische gezinnen. De afgelopen jaren komen er echter ook meer meldingen vanuit Europees-Nederlandse en Latijns-Amerikaanse gezinnen binnen. Binnen de kleine gemeenschappen van de eilanden spelen schaamte en taboe nog een grote rol bij relationeel geweld. Er is sprake van een cultuur waarbij problemen binnenshuis worden gehouden.⁶⁹

Tijdens de lockdown in 2020 in de Covid-periode was een toename van relationeel geweld te zien. Dit is een fenomeen dat zich ook voordeed tijdens de lockdown in Europees Nederland. Mensen zaten thuis op elkaars lip en de financiële problemen namen toe door verminderde arbeidsparticipatie.⁷⁰ Sindsdien fluctueert het aantal meldingen huiselijke geweld zonder duidelijke oorzaak. Bonaire telt de meeste gevallen van relationeel geweld, maar dat komt uiteraard ook door de grotere omvang van de bevolking ten opzichte van Saba en Sint Eustatius. In 2020 is op Bonaire meldpunt Guiami opgericht: een advies- en meldpunt voor relationeel geweld en kindermishandeling. De laagdrempeligheid zorgt ervoor dat melders beter voorbereid hun aangifte komen doen en direct bij het gespecialiseerde rechteam van KPCN terecht komen. Ook op Sint Eustatius komt relationeel geweld steeds vaker voor, al zijn de aantallen objectief gezien maar klein. Er was een Women's Desk voor vrouwen die mishandeld zijn, maar dat is tegenwoordig veranderd naar de Gender Desk.⁷¹ De Voogdijraad biedt geen hulpverlening, maar er wordt wel op de achtergrond geholpen. Sinds vorig jaar is er een coördinator aangesteld, onder andere om meer voorlichting te geven. Alhoewel Slachtofferhulp niet veel voorzieningen kan bieden, heeft de bevolking wel gebruik gemaakt van Slachtofferhulp.

Voor 2020 was er een stijging van meldingen van relationeel geweld, maar tijdens de Covid-periode daalde het aantal meldingen terwijl het vermoeden was dat het probleem juist was toegenomen. De aangiftebereidheid is laag. Slachtoffers willen vaak niet dat hun partner naar de gevangenis moet. Bovendien is in veel gevallen sprake van wederzijdse financiële afhankelijkheid tussen dader en slachtoffer en spelen er gevoelens van schaamte bij slachtoffers waardoor zij geen aangifte doen. Op Sint Eustatius zijn de meeste slachtoffers Dominicaanse vrouwen in

⁶⁷ <https://www.openbaarministerie.org/relationeel-geweld-0>.

⁶⁸ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://cuatro.sim-cdn.nl/openbaarministerie/uploads/aanwijzing_releationeel_geweld_010717.pdf.

⁶⁹ 'Schaamte op een klein eiland zorgt voor taboe op huiselijk geweld' (caribischnetwerk.ntr.nl).

⁷⁰ Aantal werkenden Caribisch Nederland in 2022 verder toegenomen (cbs.nl).

⁷¹ CBA Interview met Voogdijraad Sint Eustatius.

de leeftijdscategorie van twintig jaar en ouder.⁷² Deze vrouwen doen vaak geen aangifte omdat ze bang zijn dat hun legale status op het eiland ingetrokken kan worden of dat ze problemen krijgen met de Immigratie- en Naturalisatiedienst. De verdachten bij dit soort zaken zijn meestal oudere Stataanse mannen. Het leeftijdsverschil tussen de verdachten en de slachtoffers is vaak groot. Vergelijking van de cijfers van relationeel geweld van 2022 met 2023 laat een grote stijging zien. In 2022 waren er vier relationeel geweld zaken en in 2023 ging het om dertien zaken.

Op Saba komt relatief veel relationeel geweld voor, al blijkt dat niet uit de politieregistraties. De meeste verdachten zijn mannen en de meeste slachtoffers zijn Sabaanse vrouwen tussen de 25 en 35 jaar.⁷³ Tussen ouders en kinderen vindt ook geweld plaats, maar het is lastig iets te zeggen over de omvang, omdat vaak geen aangifte wordt gedaan van relationeel geweld. Dit is duidelijk te zien in de jaarcijfers. In 2022 ging het om drie zaken en in 2023 waren het er vijf. Hoewel relationeel geweld plaatsvindt en de omgeving daar vaak ook van weet, wordt vrijwel niets gedaan. De politie hoort vaak achteraf van buurtbewoners dat geweld heeft plaatsgevonden en informatie ontbreekt, vooral als kinderen erbij betrokken zijn. De oorzaak ligt hoogstwaarschijnlijk bij een gebrek aan communicatie tussen de ketenpartners. Er zou voorlichting over relationeel geweld en kindermishandeling komen, maar door de Covid-19 pandemie zijn op Saba veel dingen tot stilstand gekomen die later niet weer opgepakt zijn.

Het probleem van relationeel geweld wordt wel herkend op de eilanden, maar het duurt lang voordat er daadwerkelijk actie komt. Er is een bestuursakkoord gesloten over de aanpak relationeel geweld en kindermishandeling in Caribisch Nederland voor de periode 2021 – 2024.⁷⁴ In het akkoord zijn de volgende prioriteiten benoemd: preventie, deskundigheidsbevordering, versterken van de hulpverlening en de samenwerking in de keten, zorgen voor een goed functionerende laagdrempelige meldstructuur en een juridisch kader. De wetten rondom relationeel geweld van Europees Nederland die kindermishandeling definiëren, verantwoordelijkheden van actoren in de keten specificeren en meldrecht voor professionals regelen, zijn niet van toepassing in Caribisch Nederland.

Om deze lacune op te vullen is er gewerkt aan een ontwerpbesluit waarin het inrichten van een advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling wordt opgedragen en waarin een verplichting voor organisaties om een beschermingscode en meldrecht voor professionals wordt vastgesteld.⁷⁵ De streefdatum voor inwerkingtreding van het ontwerpbesluit was 1 januari 2024. Inmiddels zijn op de eilanden wel stappen gezet in bijvoorbeeld het inrichten van meldpunten en opvanghuizen voor slachtoffers. Voor het OM is ketensamenwerking bij de aanpak van relationeel geweld van essentieel belang. Eind 2023 zijn de eerste stappen genomen om, conform de richtlijn relationeel geweld⁷⁶ van het OM, tot samenwerkingsafspraken te komen. De belangrijkste partners zijn de Stichting Reclassering Caribisch Nederland (SRCN), KPCN en het OM.

Kindermishandeling

Kindermishandeling

Kindermishandeling is een vorm van relationeel geweld. Hierbij moet niet alleen gedacht worden aan lichamelijk geweld, maar ook aan de emotionele mishandeling of verwaarlozing van een kind.

⁷² Interview Bario Regisseur Sint Eustatius.

⁷³ Interview Bario Regisseur Saba.

⁷⁴ Bestuursakkoord Aanpak Huiselijk geweld en Kindermishandeling Caribisch Nederland, 2021-2024.

⁷⁵ Besluit maatschappelijke ondersteuning en bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling BES, 2023.

⁷⁶ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://cuatro.sim-cdn.nl/openbaarministerie/uploads/aanwijzing_releationeel_geweld_010717.pdf.

Cijfers kindermishandeling				
Eiland	2020	2021	2022	2023
Bonaire	7	5	10	11
Sint Eustatius	1	0	0	0
Saba	1	4	0	0
Totaal	9	9	10	11

Kindermishandeling is een probleem dat zich voordoet op de eilanden, maar vaak niet wordt gemeld. Als Bonaire wordt vergeleken met Saba en Sint Eustatius, dan valt op dat op Bonaire meer wordt gemeld dan op Saba en Sint Eustatius, maar dit kan ook verklaard worden door het verschil in omvang van de bevolking. In 2022 en in 2023 is op Saba en Sint Eustatius geen enkel geval van kindermishandeling gemeld. De meldingsbereidheid vanuit de samenleving, bijvoorbeeld bij familie en burens, is laag, de meldingsbereidheid vanuit scholen is nihil. Getuigen van kindermishandeling zijn, wellicht vanwege de kleinschaligheid van de eilanden, bang om bekend te worden.

Veel ouders op de eilanden zien het nog altijd als een onderdeel van de opvoeding om een kind een corrigerende tik te geven. Zij hebben dit vanuit huis meegekregen en zijn ervan overtuigd dat het nodig is om je kind correct op te voeden. Ook op school vindt soms geweld tegen kinderen plaats. Op Bonaire zijn bijvoorbeeld de afgelopen jaren enkele meldingen over een corrigerende tik op school door docenten binnengekomen bij KPCN. Slachtoffers zijn veelal kinderen in de leeftijd van acht tot twaalf jaar. Kindermishandeling is een fenomeen dat zich voordoet onder alle sociaaleconomische klassen. Er lijkt echter wel een verandering plaats te vinden onder de jongere generatie ouders. Uit onderzoek van UNICEF blijkt dat de meeste jonge ouders aangeven geen gebruik te maken van lijfstraffen om hun kinderen te disciplineren.⁷⁷ Op de eilanden wordt over deze nieuwe manier van opvoeden gezegd: 'they spare the rod, spoil the child.'⁷⁸

Kinderen die slachtoffer zijn van kindermishandeling hebben vaak een laag IQ. Ze hebben een problematische thuissituatie en krijgen weinig begeleiding. Deze kinderen worden soms als problematisch bestempeld, terwijl de omgeving het probleem is, aldus een van de respondenten. Het kind vertoont alleen het symptoom. De 'ziekte' is de thuissituatie en de omgeving. Een ander probleem is dat er onvoldoende opvangmogelijkheden zijn voor kinderen die uit huis geplaatst moeten worden. UNICEF constateert in haar situatieanalyse uit 2019 dat een allesomvattend wettelijk kader nodig is in Caribisch Nederland om noodzakelijke verbeteringen in de bescherming van de rechten van het kind tot stand te brengen. Ook is hiervoor meer capaciteit voor beroepskrachten en betere dataverzameling noodzakelijk.⁷⁹

4.5 Seksuele misdrijven

Seksuele misdrijven

Bij seksuele misdrijven gaat het om verschillende seksuele en seksueel getinte misdrijven, zoals verkrachting, aanranding of het verspreiden van beeldmateriaal waarop seksueel misbruik van kinderen is vastgelegd. Deze misdrijven zijn strafbaar gesteld in Titel XIV (misdrijven tegen de zeden) van het Wetboek van Strafrecht BES en worden ook wel zedenmisdrijven genoemd.⁸⁰ Er is in deze CBA voor gekozen om dergelijke misdrijven onder de geweldsdelicten te scharen aangezien vaak sprake is van geweld of andere vormen van dwang. In dat soort gevallen kan worden gesproken van seksueel geweld. Illegale prostitutie wordt verderop bij migratiecriminaliteit besproken.

⁷⁷ UNICEF, 2020

⁷⁸ Letterlijk vertaald betekent dit 'ze besparen de roede, verwennen het kind'.

⁷⁹ UNICEF, 2020.

⁸⁰ Wetboek van Strafrecht BES (wetten.overheid.nl).

Seksuele misdrijven

Eiland	2020	2021	2022	2023
Bonaire	11	14	13	28
Sint Eustatius	1	1	3	3
Saba	1	4	2	2
Totaal	13	19	18	33

In bovenstaande tabel is het aantal strafrechtelijke vervolgingen voor zedenmisdrijven weergegeven voor de jaren 2020 tot en met 2023. Zoals te zien, is sprake van een toename in het aantal strafrechtelijke onderzoeken naar zedenmisdrijven op Bonaire: van elf in 2020 naar vijftien in 2021, dertien in 2022 en meer dan een verdubbeling van dit aantal in 2023. In dit jaar zijn 28 meldingen geregistreerd. De meeste meldingen waren van aanrandingen, ontuchtige handelingen en seksueel binnendringen bij een minderjarige onder de zestien jaar. Bij deze zaken gaat het voornamelijk over vrouwelijke slachtoffers van onder de zestien die misbruikt worden door mannen van boven de twintig jaar. Wat hier ook onder valt, zijn gevallen van seks tussen twee minderjarigen. Een enkele keer komt misbruik met een minderjarige onder de twaalf jaar voor. Deze vormen van misbruik spelen zich onder diverse bevolkingsgroepen af. Jonge meisjes zijn kwetsbaar en laten zich overhalen tot seks tegen betaling. Ook speelt mobiele telefoongebruik en sociale media een toenemende rol in deze zaken. Sexting⁸¹ komt regelmatig voor waarbij foto's van het slachtoffer met derden worden gedeeld. Soms met het doel om indruk te maken op anderen, soms uit wraak jegens het slachtoffer. Op scholen en in gezinnen is er minimale voorlichting over seks en sexting. Als dit niet verandert, is een toename van sexting te verwachten. De afgelopen jaren is incidenteel melding gedaan van het drogeren van minderjarigen. Het is mogelijk dat dit plaatsvindt met het doel seks met de minderjarige in kwestie te hebben. Er is echter niet getest of het ook daadwerkelijk om drogeren ging.

Op Sint Eustatius zijn maar weinig strafrechtelijke onderzoeken gedaan naar zedenmisdrijven. In 2020 zijn drie verdachten gearresteerd op verdenking van seksueel misbruik van een minderjarige.⁸² In 2020 en 2021 was er per jaar maar één strafrechtelijke onderzoek en in de jaren 2022 en 2023 is het aantal gestegen tot drie. De aangiftebereidheid is heel laag op Sint Eustatius. Pas wanneer het echt uit de hand loopt en iedereen op het eiland er al van weet gaat men naar de politie. Ook op Saba zijn weinig meldingen van seksuele misdrijven geweest in de afgelopen jaren. In 2020 vond één strafrechtelijk onderzoek naar een seksueel delict plaats, in 2021 ging het om vier strafrechtelijke onderzoeken en in 2022 en 2023 waren het er twee. Ook hier geldt dat de aangiftebereidheid erg laag is vanwege de kleinschaligheid. Bovendien bestaat onder de bevolking weinig vertrouwen in de politie. Dit komt onder andere door de vele wisselingen binnen de politie en omdat het vaak gaat om niet-Sabanen. De enige echte Sabaan is de chef van de basispolitiezorg. De bevolking zou graag meer Sabanen bij de politie zien, of in ieder geval meer mensen die echt op het eiland zijn gevestigd.

Als slachtoffers zich melden bij KPCN voor een intakegesprek wordt meestal na de bedenktijd aangifte gedaan. Hierbij gaat het voornamelijk om ouders van een minderjarig slachtoffer die aangifte doen. De minderjarige zelf staat niet altijd achter de aangifte omdat zij zichzelf niet zien als slachtoffer. In sommige gevallen vindt geen aangifte plaats vanwege angst voor bekendheid of represailles van de dader. Dit is niet ondenkbaar in deze kleine samenlevingen. Meldingen van incest, seksueel geweld tegen kinderen binnen het eigen gezin of binnen de familie, komen nagenoeg niet voor. Hier rust een taboe op waardoor het niet wordt gemeld en daardoor is het niet mogelijk om aan te geven in welke mate incest plaatsvindt op de eilanden.

⁸¹ Sexting is het hebben van een seksueel getint gesprek online. Daarbij kunnen appjes, foto's of video's worden verstuurd.

⁸² Third arrest made in case involving abuse of minor on Statia (dutchcaribbeanlegalportal.com).

Net als bij relationeel geweld blijft de wetgeving rondom seksuele misdrijven in Caribisch Nederland nog achter ten opzichte van Europees Nederland.⁸³ Hoewel de Rijksoverheid verzocht is om met een brede aanpak van seksueel overschrijdend gedrag en seksueel geweld in de Caribisch Nederland te komen, stuit de uitvoering hiervan op verschillende problemen. Het actieprogramma zoals dat in Europees Nederland wordt uitgerold is niet één op één toe te passen op de eilanden vanwege cultuurverschillen. Daarnaast is sprake van beperkte uitvoeringscapaciteit.⁸⁴

Ter afsluiting

- Op Saba en Sint Eustatius blijft het totaal aantal geweldsdelicten redelijk stabiel en op deze eilanden zijn in de onderzoeksperiode geen moorden gepleegd. Op Bonaire vonden twee moorden plaats en er is sprake van een stijging van mishandelingen.
- Op alle eilanden is sprake van uitgaansgeweld dat gepaard gaat met alcoholgebruik. Hierbij wordt soms ook geweld gebruikt tegen de politie.
- Huiselijk- en relationeel geweld wordt alom herkend als een groot probleem op de eilanden, maar er wordt niet vaak aangifte van gedaan. Er wordt gewerkt aan betere regelgeving en beleid. De invoering daarvan laat op zich wachten.
- Seksuele misdrijven komen voor op de eilanden, maar ook daar lijkt sprake te zijn van onderrapportage. Er zijn relatief veel gevallen bekend van ontucht met minderjarigen.

5. Vermogenscriminaliteit

Vermogensdelicten

Vermogenscriminaliteit omvat alle strafbare feiten die gericht zijn tegen iemands eigendom of bezit. Een paar voorbeelden van deze strafbare feiten zijn: woninginbraak, bedrijfsinbraak, overval, diefstal van erf, diefstal van duikplaats, diefstal uit voertuig, diefstal van dieren, diefstal voertuig, verlies of diefstal kenteken.

27

Overzicht meest voorkomende vermogensmisdrijven op Bonaire

Vermogensdelicten	2020	2021	2022	2023
Bedrijfsinbraken	21	48	28	15
Beroving	7	10	6	6
Diefstal bij duikplaats voertuig	30	35	15	4
Diefstal overige	150	148	156	187
Diefstal van geiten	16	7	6	5
Inbraak toeristenaccommodatie	9	25	26	5
Woninginbraken	89	59	52	33
Totaal	322	332	289	255

Vermogenscriminaliteit is één van de meeste voorkomende vormen van criminaliteit op Bonaire. Dit type criminaliteit vraagt dan ook veel capaciteit van KPCN. Het gaat vooral om woninginbraken, bedrijfsinbraken, inbraken bij toeristenaccommodaties of diefstallen bij duikplaatsen. Geweld wordt zelden toegepast. De impact is desondanks groot, omdat het veiligheidsgevoel van de slachtoffers wordt aangetast. Het gaat vaak om dezelfde daders die voortdurend in herhaling vervallen. Een groot deel van de daders blijft echter onbekend. Dit zijn de blinde vlekken bij vermogensdelicten. Zoals bovenstaande tabellen laten zien, heeft Bonaire de afgelopen jaren jaarlijks minder dan tien berovingen gehad. In 2019 lag dit net onder de twintig. Vermoedelijk heeft de daling na 2019 te maken met de

⁸³ Aanpassing Wet seksuele misdrijven geldt niet voor BES-eilanden (dossierkoninkrijksrelaties.nl).

⁸⁴ Voortgangsrapportage Nationaal Actieprogramma Aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld, 2024.

coronapandemie. Vanwege lockdowns en avondklokken konden criminelen, net als andere burgers, minder makkelijk de straat op. Er zijn enkele gevallen bekend van overvallen onder bedreiging met een vuurwapen. *Atrako's*⁸⁵ zijn een veel besproken onderwerp op het eiland, maar ze komen niet vaak voor. Het fenomeen van criminele groeperingen die, zoals in andere landen in de regio, gerichte afpersingen uitvoeren tegen welvarende mensen of criminelen is een nagenoeg onbekend fenomeen op Bonaire.

Inbraken komen het meest voor bij woningen, gevolgd door bedrijven, toeristenaccommodaties en voertuigen. De piek van het aantal inbraken lag in 2019. Tijdens de Covid-periode is dit gedaald en vervolgens schommelt het aantal inbraken. De schommelingen hebben vermoedelijk te maken met de strafrechtelijke vervolging van een aantal (groepen) verdachten. Ook voor de inbraken geldt dat een aantal (groepen) mensen verantwoordelijk zijn voor een groot gedeelte van de inbraken. In 2020-2021 was er een groep die verantwoordelijk was voor meer dan tien inbraken. Direct nadat de verdachten waren aangehouden en gedetineerd, daalde het aantal woninginbraken. Lichte vernieling of insluiping is veelal de modus operandi. Het hang- en sluitwerk van veel woningen is van onvoldoende kwaliteit of ramen en deuren worden opengelaten. De meeste woninginbraken vinden plaats in de zomervakantie en in februari en meestal in de avonduren. In mei 2021 is geconstateerd dat een vrouw toeristenaccommodaties binnenliep en deed alsof zij daar werkzaam was en de airco's van de kamers moest controleren, maar vervolgens goederen uit de kamers stal. Bedrijfsinbraken vinden plaats bij kantoren, winkels en bij restaurants of bars. Het merendeel hiervan is eigendom van Europese Nederlanders. De inbraken vinden voornamelijk op maandag, dinsdag en woensdag plaats, tussen 17 uur en 18 uur en na middernacht. Vermoedelijk zijn hierbij vaak tipgevers betrokken die een relatie hebben met het bedrijf. In 2021 was het aantal bedrijfsinbraken hoog vergeleken met het jaar daarvoor. Dit was voor een deel het werk van een groep van vijf jongeren. Ook was er een drugsverslaafde actief. Na aanhouding van de groep en de drugsverslaafde daalden de cijfers meteen.

Bij toeristen en verhuurders van auto's en accommodaties bestaat het beeld dat diefstallen aan de orde van de dag zijn. Vaak gaat het om één dader of dadergroep die zich in een bepaalde periode met een specifieke werkwijze richt op specifieke doelen. Zo was er een verdachte die gespecialiseerd was in diefstallen bij duikplaatsen en uit voertuigen bij duikplaatsen. Deze verdachte is opgepakt en zit momenteel vast. Het aantal diefstallen bij duikplaatsen was daarna aanmerkelijk lager. De diefstallen vinden voornamelijk plaats in het hoogseizoen van januari tot en met maart. Bij de populaire duikplekken in Hato en richting Belnem komen de meeste diefstallen voor.

28

In 2023 viel op dat er een forse stijging was van scooterdiefstal, vandaar dat KPCN besloten heeft de verschillende typen motorvoertuigen afzonderlijk te registreren. In totaal zijn dat jaar 46 scooters gestolen. Opvallend is dat het soms minderjarige jongens zijn die deze scooters stelen. Eind 2023 is het gebruik van elektrische fietsen een trend geworden onder de jongere generatie en dat geldt ook voor diefstal van dergelijke fietsen. Een specifieke groep uit Rincon was actief bezig met de diefstal van elektrische fietsen.

Diefstal van geiten is een kenmerkend fenomeen voor Bonaire. De *sopi kabritu*⁸⁶ en *kabritu stoba*⁸⁷ zijn geliefd en staan op het feestmenu van iedere Bonairiaan. Als feestdagen als Dia de Rincon dichterbij komen, vindt er vaak een piek van geitendiefstal plaats. De afgelopen jaren is dit fenomeen afgenomen. De daling kan te maken hebben met de vele afgelaste evenementen tijdens de Covid-periode. Toch komt geitendiefstal nog altijd voor. Zo kwam in 2023 een melding binnen over bepaalde personen die geiten aan het stelen waren. Na een achtervolging van de auto met de verdachten is inderdaad geitenvlees aangetroffen. De verdachten zijn aangehouden. Verder valt het op dat de huidige generatie plegers van vermogensdelicten, plaats maakt voor een nieuwe generatie. Dit zijn veelal jongemannen zonder diploma en zonder werk die marihuana gebruiken. Bij diefstallen gaat het vaak om solo daders.

⁸⁵ Een atrako is een gewapende overval.

⁸⁶ Lokale soep van geitenvlees.

⁸⁷ Lokale stoofpot van geitenvlees.

Inbraken vinden meestal plaats in groepsverband met wisselende samenstellingen. Daders hebben vaak hun eigen modus operandi en doel.

Overzicht meest voorkomende vermogensmisdriften op Sint Eustatius				
Vermogensdelicten	2020	2021	2022	2023
Bedrijfsinbraken	20	13	12	6
Woninginbraken	8	5	7	1
Diefstal overig	26	23	26	8
Scooterdiefstallen	onbekend	onbekend	onbekend	14
Totaal	54	41	42	29

Diefstal is het meest voorkomende vermogensdelict op Sint Eustatius. Ook hier geldt weer dat het vaak gaat om één dader(groep) die erom bekend staat vermogensdelicten te plegen. Wanneer deze dader(groep) op vrije voeten komt zorgt dit ervoor dat het aantal vermogensdelicten toeneemt.⁸⁸ Zodra die persoon weer wordt aangehouden daalt het aantal misdrijven meteen. Verder komen op Sint Eustatius ook bedrijfsinbraken, diefstallen vanaf een erf en diefstallen vanuit voertuigen voor. De meeste vermogensdelicten zijn in 2023 afgenomen. Dit heeft te maken met het vastzitten van een bekende recidivist op Sint Eustatius. Het enige vermogensdelict dat in 2023 is toegenomen is scooterdiefstal. In dit jaar zijn in totaal veertien aangiften gedaan van scooterdiefstal, tegenover vier aangiftes in 2022. Van de scooters die in 2023 zijn gestolen, zijn er maar twee teruggevonden. Het is onduidelijk of deze scooters op het eiland blijven of (dat de onderdelen van) deze scooters naar bijvoorbeeld Sint Maarten wordt verstuurd.

Het is lastig iets te zeggen over de locaties waar de vermogensdelicten plaatsvinden. Het eiland is klein waardoor niet altijd de exacte locatie van het gepleegde delict vermeld wordt in het bedrijfsprocessensysteem. De omgeving wordt zo nu en dan wel weergegeven. Op het moment van schrijven is KPCN bezig met de introductie van GPS-systemen in de politiewagens. Bedrijfsinbraken gebeuren logischerwijs meer in de stad, omdat de meeste bedrijven in de stad gelegen zijn. Tijdens de interviews is verteld dat bij overheidskantoren een paar keer ingebroken is.

Wat betreft de verdachten van vermogensdelicten op Sint Eustatius: dit zijn vaak laagopgeleide jonge Statanen tussen de 18 en 25 jaar oud. Meestal komt de politie er wel achter wie de diefstal heeft gepleegd, niet alleen vanwege de kleinschaligheid van het eiland, maar ook omdat bijna alles tegenwoordig wordt gefilmd door iemand. De opnames gaan rond binnen de gemeenschap en dan weet de politie het ook meteen.

Overzicht meest voorkomende vermogensmisdriften op Saba				
Vermogensdelicten	2020	2021	2022	2023
Bedrijfsinbraken	1	0	3	2
Woninginbraken	4	6	11	12
Diefstal overig	0	0	1	3
Scooterdiefstallen	2	2	8	4
Totaal	7	8	23	21

Vermogensdelicten die het meest voorkomen op Saba zijn diefstallen in de categorie overig, bedrijfsinbraken en (poging tot) woninginbraken. Slachtoffers van diefstal uit auto's zijn vooral Europese of Amerikaanse toeristen, die bijvoorbeeld telefoons in hun auto laten liggen. Daarnaast komt diefstal van geld ook vaak voor. Uit interviews kwam naar voren dat het hierbij vermoedelijk gaat om familieleden die van elkaar stelen. Wat betreft woninginbraken is sprake van een toename in 2022 en 2023 ten opzichte van 2020 en 2021. Dit is mede veroorzaakt door één verdachte

⁸⁸ CBA Interview met BPZ Sint Eustatius.

die tien woninginbraken had gepleegd.⁸⁹ In 2022 vonden acht scooterdiefstallen plaats en in 2023 waren het er vier. Wel is het aantal pogingen tot een woninginbraak gestegen van één in 2022 naar drie in 2023. Uit de interviews is naar voren gekomen dat de meeste vermogensdelicten plaatsvinden in de wijk Windwardside. Dit komt doordat de meeste verdachten daar wonen. De verdachten van vermogensdelicten zijn meestal Sabanen, maar ook mensen die bijvoorbeeld alleen voor werk naar het eiland komen.

Ter afsluiting

- Er lijkt een redelijk goed beeld te bestaan van vermogensdelicten in Caribisch Nederland. Dit zijn misdrijven waarvan over het algemeen wel aangifte wordt gedaan, in ieder geval als de gedupeerden verzekerd zijn.
- Vermogensdelicten zijn in 2022 en 2023 op Bonaire en Sint Eustatius afgenomen. Op Saba is juist sprake van een toename, hoewel de aantallen maar klein zijn.
- Het zijn vaak dezelfde daders of dadergroepen die verantwoordelijk zijn voor een reeks misdrijven. Als zij vastzitten, dalen de aantallen. Dit kan een verklaring zijn voor de schommelingen in de aantallen.
- Er wordt nauwelijks geweld gebruikt bij vermogensmisdrijven.

6. Drugscriminaliteit

Drugscriminaliteit

Onder drugscriminaliteit wordt een breed scala van handelingen verstaan met betrekking tot verdovende middelen, zoals het invoeren, uitvoeren, verbouwen, bereiden, vervaardigen en bezitten van verdovende middelen die strafbaar zijn gesteld in de Opiumwet BES.⁹⁰

In het VHB 2018 is gesignaleerd dat Bonaire dienst zou doen als overslagpunt voor drugs. Net als Curaçao en Aruba is Bonaire een transiteland voor drugs uit Zuid-Amerika op weg naar Europa en andere delen van de wereld. Geconstateerd is dat bij de doorvoer van drugs, maar ook wapens en mensen gebruik is gemaakt van de lange grotendeels onbewaakte kustlijn, maar ook van de luchthaven en de haven. De omvang van de problematiek was destijds al niet goed in beeld, maar het zicht daarop lijkt nog beperkter te zijn dan toen. Het lijkt echter onwaarschijnlijk dat sprake is van een afname. Al jaren achter elkaar worden alle records verbroken als het gaat om de smokkel van cocaïne. Er wordt ieder jaar meer cocaïne geproduceerd dan ooit tevoren en ieder jaar nemen ook de inbeslagnames en de vraag toe.

De afgelopen jaren was de Koninklijke Marine actief in het Caribisch gebied ten behoeve van de internationale drugsbestrijding. Deze inzet leidde tot tientallen drugsvangsten. In 2022 vonden er vier intercepties plaats die strafrechtelijk zijn onderzocht door KPCN. Bij deze drugsvangsten gaat het om zeer grote hoeveelheden marihuana, cocaïne en vermoedelijk wapens, met een totaalvangst van boven de 4000 kilo in 2022. In 2023 heeft slechts een interceptie plaatsgevonden die door KPCN is onderzocht. Tijdens deze interceptie is 601.5 kg cocaïne in beslag genomen. De drugs worden door zogenaamde *go-fasts* - een klein, snel type boot dat vaak gebruikt wordt voor smokkel - vervoerd naar andere eilanden in het Caribisch gebied voor doorvoer naar Noord-Amerika of Europa. De *go-fast* boten worden voornamelijk bemand door Colombiaanse en Venezolaanse mannen die geronseld zijn in hun land van herkomst. De smokkel van deze grote hoeveelheden drugs wordt georganiseerd door diverse beruchte criminele bendes uit Colombia en Venezuela.⁹¹ De *go-fasts* varen in de internationale en soms territoriale wateren van de ABC-eilanden vaak alleen om door te steken naar andere Caribische eilanden en landen. Er zijn geen signalen van betrokkenheid van Bonairianen bij deze grootschalige smokkel.

⁸⁹ CBA Interview met BPZ Saba.

⁹⁰ Opiumwet 1960 BES (wetten.overheid.nl).

⁹¹ InSight Crime, 2019.

Na een interceptie worden de verdachten en de drugs overgedragen aan KPCN. Het strafrechtelijk onderzoek, de rechtszitting en detentie vinden allen op Bonaire plaats. Ondanks dat deze grootschalige smokkelpraktijken weinig te maken hebben met Bonaire wordt het eiland door de intercepties onderdeel van deze internationale strijd tegen drugs. Dit brengt grote risico's mee voor het korps en de inwoners van Bonaire. De verdachten worden samen met de lokale drugsdealers gedetineerd en in detentie kunnen coalities voor de toekomst worden gesmeed. De aanwezigheid van grote drugsvangsten en gedetineerden en de fysieke nabijheid tot het vaste land van Venezuela vormen een voorstelbaar risico voor bemoeienis van de criminele bendes uit Colombia en Venezuela. Deze intercepties geven weer hoezeer het Caribisch deel van het Koninkrijk in de frontlinie van de drugshandel ligt. De vele duizenden kilo's drugs die in beslag zijn genomen geven echter ook een vertekend beeld van Bonaire op de internationale drugsmarkt aangezien deze kilo's vaak niet bestemd zijn voor Bonaire.

Lokale drugscriminaliteit

Hoewel het beeld van de internationale drugscriminaliteit rondom Caribisch Nederland beperkt is, wordt hieronder getracht het beeld van de lokale drugscriminaliteit wat meer in te kleuren. De aandacht is vooral gericht op cocaïne en cannabis. Er zijn wel wat signalen over de aanwezigheid van bijvoorbeeld synthetische drugs en crack op de eilanden, maar dat is dermate kleinschalig dat besloten is deze typen drugs buiten beschouwing te laten. Wel was er iemand die in 2023 zelf aangaf crystal meth te hebben gebruikt. Dit kan een indicatie zijn dat deze drug ook op het eiland aanwezig is. Er is echter geen indicatie dat het op het eiland zelf wordt gemaakt. Vermoedelijk wordt het geïmporteerd. In de tabel hieronder is een overzicht te zien van de typen drugs die worden gesignaleerd op de eilanden.

Signalen van de aanwezigheid van drugs			
Type drugs	Bonaire	Sint Eustatius	Saba
Marihuana	x	x	x
Cocaine	x	x	x
Synthetische drug MMA	x	-	x
Synthetische drug Ecstasy	x	x	x
Synthetische drug Fentanyl	-	x	-
Crack	x	-	-

Cannabis

Cannabis of marihuana is de meest voorkomende drug op de Caribische eilanden. Het is relatief betaalbaar en mensen kunnen het zelf telen. In tegenstelling tot in Europees Nederland wordt cannabis in Caribisch Nederland niet gedoogd. KPCN heeft op alle drie de eilanden de afgelopen jaren een aantal keer marihuana in beslaggenomen. Het gaat dan om kleine, lokale kwekerijen, die voornamelijk gericht zijn op eigen gebruik van de teler. De productie uit deze kwekerijen is ontoereikend voor de vraag. Op Bonaire wordt marihuana al dan niet gecombineerd met cocaïne, geïmporteerd via Curaçao of direct vanuit Colombia en Venezuela per boot. Ook vindt import per vliegtuig vanuit Colombia of Curaçao plaats. Hierbij gaat het om kleine hoeveelheden - variërend van één ons tot enkele kilo's - voor lokaal gebruik. Import van kleine hoeveelheden hasj en marihuana vindt plaats vanuit Europees Nederland per vliegtuig. Het merendeel van de marihuana op Sint Eustatius en Saba wordt geïmporteerd via de haven. Het komt voor dat inwoners van de beide eilanden naar Saint Kitts of andere eilanden gaan om zeevruchten of andere etenswaren te kopen en tevens drugs meenemen. Vanwege onderbezetting bij de douane is er bijna geen controle op wat wordt ingevoerd. Deze problematiek heeft inmiddels de aandacht van de Rijksoverheid en de lokale autoriteiten.

Cocaine

Bonaire is op kleine schaal een bestemming- en transiteitland voor cocaïne. Voor de import gaat het vermoedelijk om enkele blokken cocaïne per keer. Op het internationale toneel en voor Europees Nederland is deze hoeveelheid

verwaarloosbaar. De cocaïne wordt geproduceerd in bronland Colombia en wordt via Colombia of Venezuela richting Bonaire gesmokkeld. De exacte importwijze van cocaïne is een blinde vlek. Er zijn sterke vermoedens dat cocaïne door lokale boten of vissers wordt opgepikt vanuit de zee, en/of vanaf Curaçao of de Aves-eilanden. Aan de hele westkust en rondom Lac Cai kunnen boten gemakkelijk aanmeren. De mogelijkheden voor toezicht door instanties is beperkt. Wel beschikken de KMar en KPCN sinds 2023 over een gezamenlijke boot voor grenstoezichttaken.

Een deel van de doorvoer via Bonaire verloopt per vliegtuig naar Europees Nederland. Belangrijk om aan te geven is dat de export naar Nederland ook via de post plaatsvindt die met vliegtuigvracht naar Nederland gaat. Iedere paar maanden wordt een *bolletjesslikker* of *bolletjesduwer*⁹² vanuit Bonaire op Schiphol aangetroffen. Dit zijn voornamelijk inwoners van Nederland met Europees Nederlandse of Caribische achtergrond die heen en weer vliegen met drugs. Of het inbrengen van de drugs op Bonaire gebeurt of op Curaçao is niet met zekerheid vast te stellen. In 2018 is een partij van 60 kilo cocaïne onderschept in de cargo van een KLM vlucht vanuit Bonaire naar Nederland. Tot op heden is export van dergelijke hoeveelheden vanuit Bonaire niet meer aangetroffen. Signalen van grotere hoeveelheden die per container of vliegtuig worden geëxporteerd zijn er wel, maar daadwerkelijke drugsvangsten en veroordelingen nog niet. In oktober 2023 is wel een partij van meer dan twintig kilo cocaïne door de douane in drie verhuisdozen aangetroffen en in beslag genomen. Het was de bedoeling om de drugs met een zeevrachtvervoerder naar Nederland te transporteren. Het ging om twee Curaçaoënaars die met een vissersboot naar Bonaire waren gereisd. De vervoerder is gevestigd op Curaçao en de douane daar heeft in 2023 ook drugs aangetroffen in een vracht van deze vervoerder. Deze zaak laat zien dat Bonaire soms als hub wordt gebruikt door Curaçaoënaars. Een ander voorbeeld hiervan is dat in oktober 2023 in een postpakket drugs zijn aangetroffen in het DHL-kantoor op Bonaire. Het ging om een kleine hoeveelheid cocaïne in een schoendoos met als eindbestemming Nederland. Ook in dit geval ging het ook om iemand die op Curaçao woonde en de dag van verzending op en neer was gereisd naar Bonaire. In december 2023 is weer 26 kilo cocaïne aangetroffen door de douane bij het postkantoor. De drugs zijn afgeleverd bij het postkantoor in een doos met Nederland als bestemming. Gezien het aantal incidenten en de hoeveelheid drugs is het niet onwaarschijnlijk dat er drugs op Bonaire worden opgeslagen, maar de politie heeft geen zicht op waar dat gebeurt.

32

Gebruik en handel in cocaïne is op Sint Eustatius en Saba heel kleinschalig. Cocaïne wordt het meest gebruikt door een aantal eilandbewoners en buitenlanders. De import van de cocaïne vindt vermoedelijk plaats met de ferryboot 'Makana'. De drugs worden verstopt in goederen en meestal via de ferry en vissersboten naar de eilanden gebracht. Vooral vrouwen worden gebruikt als koeriers om de drugs te vervoeren. Wat de meer grootschalige transport van cocaïne betreft is bekend dat de internationale wateren van Saba worden gebruikt. Bij de Sababank⁹³ vinden rendez-vous plaats tussen boten waarbij drugs worden overgeladen. Er zijn echter geen signalen dat inwoners van Saba of Sint Eustatius hierbij betrokken zijn. Ook de luchthaven van Saba wordt gebruikt voor drugssmokkel.

Verdachten

De organisatie van de lokale drugshandel in cocaïne en marihuana op Bonaire is in handen van een paar grotere lokale handelaren, voornamelijk mannen maar ook enkele vrouwen. Zij organiseren de import gezamenlijk met hun directe contacten uit met name Curaçao, maar ook Venezuela en Colombia. Ze sturen kleinere handelaren aan. Daarnaast zijn er ook veel kleine handelaren die zelfstandig afnemen bij grotere lokale handelaren. Ze kennen elkaar vermoedelijk allemaal en halen ook drugs bij elkaar als ze zelf niets meer hebben. De samenwerking tussen de verschillende handelaren wordt wel benoemd in interviews, maar is nog niet concreet onderzocht. Daarnaast zijn er ook wat oudere Caribische handelaren die zich manifesteren als broker tussen Venezuela of Colombia en handelaren op Bonaire. Hierbij is het vermoeden dat deze brokers grotere hoeveelheden regelen voor zowel de lokale markt als voor doorvoer richting Europa. Bonairianen die actief zijn in de drugsmarkt zijn meertalig en hebben een breed netwerk op Bonaire en in het Caribisch gebied. Op papier zijn zij bijvoorbeeld vissers, zelfstandige ondernemer of werkeloos. Door lokale drugshandelaren wordt het verworven criminele vermogen vermoedelijk uitgegeven aan een

⁹² Bolletjesslikker of bolletjesduwer is een drugskoerier die drugs smokkelt via oraal, rectaal of vaginaal ingebrachte capsules.

⁹³ De Sababank is een onderzeese verhoging, drie tot zes kilometer ten zuid(west)en van Saba.

luxe levensstijl, zoals de aanschaf of huur van auto's, boten, horloges, kledingen en het boeken van VIP-tafels bij evenementen. De afgelopen jaren wordt ook zichtbaar dat lokale handelaren hun geld investeren in de bouw van appartementen, barbershops, boten en huurauto's. Op deze wijze wassen ze hun criminele geld wit. Tot nu toe blijft het echter uitsluitend bij signalen. Concrete onderzoeken en veroordelingen laten nog op zich wachten.

Opslaglocaties voor de dagelijkse handel zijn bij de dealers thuis. Kilo's worden zelden aangetroffen. De handel vindt plaats in uitgaansgelegenheden, vanuit de woning van dealers en er wordt rondgereden in auto's en op scooters. De drukker bevolkte woonwijken Antriol en Nort-Saliña hebben te maken met woningen waaruit drugs wordt verhandeld. Dit leidt tot verloedering van de wijk, door veel aanrijdend verkeer en drugsverslaafden in de straat. De jongeren zien hoe normaal het gebruik van drugs is en zien de winsten die dealers maken. Daarmee zorgen dealers in woonwijken voor een voedingsbodem voor nieuwe aanwas in de drugscriminaliteit.

Over de rol van Europese Nederlanders in de import, lokale handel en doorvoer is weinig bekend. Wel zijn er diverse Europese Nederlanders op Bonaire die in Europees Nederland een verleden hebben in de grootschalige handel van drugs. Of zij hun handel voortzetten op of vanuit het eiland is niet bekend. Dat deze beruchte Europese Nederlanders investeren in Bonaire is wel bekend. Of het ook echt gaat om crimineel geld is tot op heden nog niet vastgesteld. In de covidjaren 2020-2022 vonden relatief weinig drugsonderzoeken plaats hoewel is gereageerd op incidenten. De recidive onder drugsdealers is hoog. Veroordeelden van drugshandel lijken door te gaan in de drugshandel, zowel vanuit hun detentiesituatie als wanneer ze vrijkomen.

Handelaren op Saba en Sint Eustatius zijn lastig in beeld te krijgen. Een aantal plekken waar lokaal wordt gedeald, zijn wel bekend, bijvoorbeeld bij een Chinese supermarkt in de wijk The Bottom op Saba. De meeste voorkomende verdachten op Saba en Sint Eustatius zijn lokale mannen rond de 30 jaar oud. Deze verdachten maken gebruik van jongeren op scholen om hun drugs door te verkopen. Op Saba komt ook een aantal vrouwelijke verdachten naar voren. Op Sint Eustatius wordt drugsgeld witgewassen door onder meer autoverhuurbedrijven op te starten.

Gebruikers

Op Bonaire is het gebruik van marihuana en cocaïne wijdverspreid en lijkt het haast genormaliseerd. De vastgelegde signalen vanuit de bedrijfsprocessensystemen geven het beeld dat het voornamelijk Nederlanders met een Caribische achtergrond zijn die marihuana gebruiken. Dit lijkt echter een vertekend beeld te geven van de totale groep gebruikers die waarschijnlijk meer diversiteit kent. Marihuana is vanaf een aantal meters te ruiken en de gebruikers zijn vaak al bekend bij de Basis Politie Zorg. Het marihuana-gebruik vindt voornamelijk plaats in Antriol, Nort-Saliña en Playa. Hoewel dit niet bevestigd wordt door de politieregistraties komt uit alle interviews naar voren dat onder alle bevolkingsgroepen op Bonaire cocaïne wordt gebruikt. Het is wijdverspreid over het gehele eiland. In strafrechtelijke onderzoeken komen kopers naar voren met allerlei verschillende achtergronden die werkzaam zijn in een diversiteit aan sectoren. Onder de cocaïnegebruikers staan Europese Nederlanders wel met stip op één. Met name onder de stagiaires en jonge Europese Nederlanders die een paar maanden wonen en werken op het eiland wordt veel gefeest en veel cocaïne gebruikt. Het gebruik vindt plaats tijdens privégebruik en feestjes of op de grotere feesten waaraan veel Europese Nederlanders deelnemen. Deze feesten trekken een groot publiek. Al jaren zijn er concrete incidenten van drugsgebruik op de middelbare scholen op Bonaire. Hoe groot het gebruik is onder minderjarigen is onbekend. Uit de interviews is gebleken dat de meeste marihuana-gebruikers lokale Sabanen of Statianen zijn. Marihuana-gebruik is heel populair onder de jeugd. Onder cocaïnegebruikers bevinden zich ook lokalen.

Corruptie en drugs

Corruptie en de internationale handel in drugs lijken onlosmakelijk met elkaar verbonden. In Caribisch Nederland is hier echter weinig zicht op. Het vermoeden is dat corruptie bij de import via bootjes en het vliegveld niet noodzakelijk is. De kustlijn biedt veel mogelijkheden om ongezien 'aan te landen' en bij de aankomst op het vliegveld wordt niet altijd intensief gecontroleerd vindt.

Bij de export van drugs zou corruptie wel een rol kunnen spelen, bijvoorbeeld onder immigratieambtenaren, bagagepersoneel, security en douaniers bij de haven en het vliegveld. Op welke schaal het voor komt, is onduidelijk. Aangezien de meeste onderzoeken de afgelopen jaren gericht waren op de drugskoerier of de lokale dealer zijn signalen van corrupt grenspersoneel nagenoeg niet onderkend of onderzocht. In de afgelopen jaren is slechts één douanemedewerker wegens corruptie veroordeeld.

De Justitiële Inrichting Caribisch Nederland (JICN) heeft ook te maken met ambtelijke corruptie en drugshandel. De gedetineerden blijken in staat om drugs binnen de muren van de gevangenis te krijgen. Ook lukt het gedetineerde drugsdealers om hun handel voort te zetten binnen en buiten de gevangensmuren. Hierbij vindt ook corruptie plaats onder het personeel van het JICN. Zo is in de onderzoeksperiode een JICN-bewaarder veroordeeld voor corruptie.

Ter afsluiting

- De omvang van de internationale drugscriminaliteit rondom de eilanden van Caribisch Nederland is niet goed in beeld. In beslagnames doen vermoeden dat het een aanzienlijk probleem is.
- De voor een deel onbewaakte kustlijnen en het gebrek aan controle in de havens en luchthavens maken het betrekkelijk eenvoudig om drugs binnen te smokkelen. Met name Bonaire wordt gebruikt als doorvoerhaven. Het gaat hierbij vooral om marihuana en cocaïne.
- Alle eilanden kennen een lokale drugsmarkt met lokale handelaren en lokale gebruikers. Ook hier gaat het hoofdzakelijk om marihuana en cocaïne.
- Het gebruik van drugs lijkt genormaliseerd in Caribisch Nederland, ook onder jongeren.

7. Vuurwapencriminaliteit

Vuurwapencriminaliteit

Onder vuurwapencriminaliteit wordt verstaan: bezit en gebruik van vuurwapens en de handel en invoer van vuurwapens.

34

De beschikbaarheid van vuurwapens vormt een grote en groeiende dreiging in de Caribisch regio. Uit *The Caribbean Firearms Study* komt naar voren dat veel vuurwapens in de regio afkomstig zijn uit de Verenigde Staten en op alle mogelijke manieren worden binnengebracht.⁹⁴ Hoewel de voornaamste transportmethode per land verschilt, wordt vaak gebruikgemaakt van maritieme vrachtdiensten. De indruk bestaat dat vuurwapens ook in Caribisch Nederland relatief eenvoudig te verkrijgen zijn. De meeste vuurwapens in Caribisch Nederland zijn handvuurwapens, waaronder semiautomatische vuurwapens afkomstig uit Latijns-Amerika, met name uit Venezuela. Uit de interviews komt naar voren dat er vermoedelijk automatische vuurwapens op het eiland zijn. Een nieuwe trend zijn de zogeheten *privately made firearms* (PMFs). Dergelijke wapens worden ook wel *ghost guns* of zelfgemaakte vuurwapens genoemd. Ze worden gemaakt met behulp van onderdelen of met speciale kits of 3D-printers. Ze zijn meestal niet voorzien van een serienummer waardoor ze lastig te traceren zijn. Omgebouwde vuurwapens of onderdelen van vuurwapens komen voor zover bekend nagenoeg niet voor op de eilanden.

Smokkel en verkoop van vuurwapens

Bij KPCN en ketenpartners is een beeld aanwezig van vuurwapenhandel en bezit dat niet kan worden afgedaan als roddelpraat. Vanwege de kleinschaligheid van het eiland en de positie van de politie binnen de samenleving kan deze informatie als betrouwbaar worden beschouwd. De eilanden zijn op kleine schaal bestemmingseilanden voor vuurwapens, waarbij enkele importeurs in staat zijn een klein vuurwapen op het eiland te krijgen en het op 'bestelling' te leveren. Op Bonaire worden met enige regelmaat vuurwapens aangetroffen die vermoedelijk samen met andere goederen naar Bonaire zijn gesmokkeld met een bootje vanuit Curaçao, Colombia of vanuit Aves-eilanden

⁹⁴ CARICOM IMPACS & Small Arms Survey, 2023.

van Venezuela. De munitie komt ook uit Venezuela. In 2023 is bijvoorbeeld ter hoogte van Sorobon een boot gesignaleerd die net van de Aves-eilanden kwam en aan het aanmeren was. Naast die boot stond een voor de politie bekende man die zich verdacht gedroeg. In zijn boot zijn exotische vogels aangetroffen en in beslag genomen. Later is bij de boot een tas aangetroffen die aan een anker was vastgebonden. In deze tas zaten vuurwapens.

De smokkel en verkoop van vuurwapens op Bonaire wordt door een paar personen georganiseerd. Het gaat om personen die ook actief zijn in de import en lokale handel van drugs en die de vuurwapenhandel erbij doen. Hierbij wordt mogelijk gebruik gemaakt van lokale vissers die de goederen smokkelen. In 2023 heeft een duikinstructeur bijvoorbeeld twee dozen munitie van het merk American Eagle 50 rifle gevonden en vervolgens aan de patrouille overhandigd. De wapens op het eiland gaan van hand tot hand. Mensen nemen de vuurwapens tijdelijk van elkaar over of kopen het van elkaar of een handelaar. Afhankelijk van het type vuurwapen en of het *vuil of schoon*⁹⁵ is, inclusief of exclusief munitie, kost een vuurwapen \$400 tot \$700. Naast bovengenoemde import en bezit, is er weinig informatie over de import van vuurwapens vanuit Amerika en de doorvoer naar Europees Nederland.

Op Sint Eustatius en Saba worden de vuurwapens voornamelijk via de post of de ferryboot vanuit Sint Maarten en Saint Kitts naar de eilanden gesmokkeld. Van de ferry is bekend dat geen controle plaatsvindt en wapens gemakkelijk kunnen worden meegesmokkeld. Meestal wordt het wapen in onderdelen gesmokkeld en daar in elkaar gezet. In 2023 is op de luchthaven van Sint Eustatius een pakket in beslag genomen van een vlucht uit Sint Maarten. Tijdens controle van de douane zijn verschillende onderdelen van vuurwapens aangetroffen en in beslag genomen.

Bezit en gebruik van vuurwapens

Wat het bezit van vuurwapens op Bonaire betreft, zijn twee groepen te identificeren. Allereerst zijn er jonge mannelijke Bonairianen die vuurwapens bezitten als een statussymbool. Ze nemen de vuurwapens mee met uitgaan en laten het zien aan andere jongeren. Deze vuurwapens rouleren veelal tussen de jongemannen. Daarnaast is er een groep mannen met vuurwapens die bekend is bij de politie in verband met drugshandel of overvallen. Het gaat hier, voor zover bekend, vaak om Venezolanen en Curaçaoënaars, maar ook om Bonairianen.

35

Concrete informatie over vuurwapencriminaliteit op Bonaire is schaars. Bonaire heeft in de periode 2020-2023 zelden te maken gehad met een schietincident. Er zijn wel een aantal overvallen geweest waarbij gedreigd is met een vuurwapen, een zogenaamde *atrako* of roofoverval. Ook komt het voor dat meldingen worden gedaan van bedreigingen met vuurwapens, maar er worden niet vaak vuurwapens in beslag genomen. Een zeer enkele keer wordt bij een huiszoeking een wapen gevonden en het is ook voorgekomen dat bij een aanrijding een vuurwapen is aangetroffen. Na de onderzoeksperiode, in de 2024, is er wel een forse stijging van schietincidenten te zien. Deze zaken zijn ten tijde van het schrijven van deze CBA nog in onderzoek bij KPCN.

Op Sint Eustatius zijn weinig gevallen bekend van vuurwapencriminaliteit. Er waren een aantal inwoners die bedreigingen en berovingen pleegden met een vuurwapen, maar die hebben het eiland verlaten. Jongeren tussen zien vuurwapens als statussymbool en gebruiken het om angst aan te jagen. In mei 2023 vond een beroving met een vuurwapen plaats bij de depositbox van een bank op Sint Eustatius. Hierbij heeft één van de verdachten met het vuurwapen op het hoofd van het slachtoffer geslagen. Dit voorbeeld maakt duidelijk dat er vuurwapens op de eilanden zijn en dat deze voor het plegen van bepaalde misdrijf (kunnen) worden gebruikt. Dit incident heeft impact gehad op de bevolking; sindsdien letten mensen meer op het tijdstip waarop ze geld storten of wanneer ze over straat gaan.

Op Saba is in de onderzoeksperiode geen melding binnengekomen over vuurwapengebruik op het eiland. Ook hier wil dat niet zeggen dat er geen vuurwapens in omloop zijn op Saba. Zo zijn tijdens huiszoekingen meer dan zes vuurwapens aangetroffen en in beslag genomen. Er zijn geen schietincidenten bekend op Saba, maar er is wel eens

⁹⁵ Het gaat hier om de vraag of het vuurwapen al gebruikt is tijdens schietpartijen.

een schot gehoord. Tijdens oudejaarsnacht 2023 deed zich een incident voor waarbij een politieagent van KPCN zijn dienstvuurwapen heeft getrokken.⁹⁶ Dit heeft voor veel beroering gezorgd op het eiland. De agent is na intern disciplinair onderzoek ontslagen wegens ernstig plichtsverzuim.⁹⁷

Ter afsluiting

- De eilanden zijn op kleine schaal bestemmingseilanden voor met name handvuurwapens. Het zou wegens een gebrek aan controle redelijk eenvoudig zijn om vuurwapens naar de eilanden te smokkelen.
- Er is een redelijk beeld van het verloop van deze smokkel en de handelaren, al worden vuurwapens niet vaak aangetroffen.
- Op Bonaire zijn twee groepen bezitters van vuurwapens te onderscheiden. De eerste groep bestaat uit jonge mannen die een vuurwapen zien als statussymbool. De tweede groep bestaat uit mensen die zich in het criminele milieu begeven.
- Het gebruik van vuurwapens komt steeds meer voor op de eilanden.

⁹⁶ OM start onderzoek naar geweldsincident oudejaarsnacht op Saba (bonaire.nu).

⁹⁷ Politie ontslaat agent wegens onjuist gebruik dienstwapen (bonaire.nu).

DEEL II

**VERDIEPING OP EEN
AANTAL THEMA'S**

Deel 2 – Verdieping op een aantal thema's

In dit tweede deel wordt dieper ingegaan op een aantal criminaliteitsfenomenen. Van deze vormen van criminaliteit zijn vaak weinig tot geen cijfers beschikbaar. Het gaat om fenomenen met een hoog dark number, dat wil zeggen dat dergelijke misdrijven niet ter kennis komen van rechtshandhavinginstanties omdat er vaak geen aangifte wordt gedaan, hetzij omdat er geen directe slachtoffers zijn, hetzij omdat slachtoffers niet naar de politie durven te gaan. Vanwege de relevantie voor de eilanden wordt op basis van andere bronnen dan de bedrijfsprocessensystemen een beeld geschetst van deze fenomenen en hun mogelijke impact op Caribisch Nederland.

8. Migratiecriminaliteit

Migratiecriminaliteit

Met migratiecriminaliteit worden alle vormen van criminaliteit bedoeld die gekoppeld zijn aan vreemdelingen en illegale grensoverschrijding of verblijf, zoals mensensmokkel, mensenhandel of het vervalsen of frauduleus verkrijgen van reis- en identiteitsdocumenten.⁹⁸

Mensenhandel

Bij mensenhandel gaat het om het werven, vervoeren of opnemen en huisvesten van mensen met gebruik van dwang met uitbuiting als doel. Grensoverschrijding is niet noodzakelijk. Ook binnenlandse uitbuiting komt voor. Soms loopt mensensmokkel uit op mensenhandel, bijvoorbeeld als migranten de overtocht niet kunnen betalen. Bij mensenhandel zijn er directe slachtoffers.

Mensensmokkel

Mensensmokkel is een misdrijf tegen de staat en draait om het bieden van hulp en transport aan mensen met als doel illegale grensoverschrijding. Smokkelaars maken gebruik van de nood waarin migranten verkeren, maar mensen die worden gesmokkeld, zijn in strafrechtelijke zin geen slachtoffer.

38

In het *Trafficking in Persons report* (TIP-rapport) van het United States Department of States wordt opgemerkt dat de aanpak van mensenhandel in Caribisch Nederland te wensen overlaat. Er zijn zorgen dat mensenhandel onvoldoende wordt herkend en daardoor niet goed wordt gerapporteerd.⁹⁹ In 2022 vond geen enkel onderzoek, vervolging of veroordeling wegens mensenhandel plaats. In 2021 is op Bonaire wel een onderzoek gestart dat leidde tot een veroordeling en in 2023 is ook een onderzoek gestart naar mensenhandel en mensensmokkel dat leidde tot een vervolging. Op Saba en Sint Eustatius zijn er al vijf jaar geen onderzoeken, vervolgingen of veroordelingen van mensenhandelaren geweest. Ook de Raad voor de rechtshandhaving constateerde in 2019 al dat geen zicht bestaat op de aard en omvang van mensenhandel en mensensmokkel in Caribisch Nederland en in 2023 moet de Raad vaststellen dat er nog steeds geen beeld is.¹⁰⁰ Uitvoering van de aanbevelingen van de Raad uit 2019 is grotendeels achterwege gebleven. Zo is de aanbeveling om een themaregister¹⁰¹ bij KPCN te implementeren slechts gedeeltelijk opgevolgd. Naast dat de signalering moet verbeteren, is aandacht nodig voor het (keten breed) duiden, analyseren en oppakken van signalen. Volgens de Raad ontbreekt het binnen KPCN nog altijd aan bewustwording waardoor signalen van mensenhandel niet herkend en daardoor ook niet geregistreerd worden. In 2023 heeft KPCN hierop geïnvesteerd en daardoor een aantal mensenhandelonderzoeken kunnen starten. De informatiepositie en de strafrechtelijk aanpak van mensensmokkel is verbeterd.

⁹⁸ Cooperation extended of Joint Team against migration crimes Central Mediterranean Route (prosecutionservice.nl).

⁹⁹ U.S. Department of State, 2023.

¹⁰⁰ Raad voor de rechtshandhaving 2019 en 2023.

¹⁰¹ Een themaregister wordt gebruikt om informatie over een bepaald onderwerp te categoriseren en te beheren en zorgt ervoor dat analyse en opsporing efficiënter en effectiever kunnen plaatsvinden.

Ten behoeve van deze CBA is gekeken naar signalen van mensensmokkel en mensenhandel. Dit levert een interessant, zij het onvolledig, beeld op. Tijdens de Covid-pandemie waren de grenzen gesloten, hierdoor was er een afname van signalen van mensensmokkel aan de grens. Er gold in die periode een gedoogbeleid bij het overschrijden van de visumperiode. In de loop van de tijd zijn repatriëringsvluchten ingezet om mensen naar hun land van herkomst te brengen. Of dit gedoogbeleid op de lange termijn tot meer illegale migranten heeft geleid, is de vraag. Wat uit de analyse wel naar voren komt is dat mensensmokkel een essentieel onderdeel lijkt te zijn van de mensenhandel-problematiek (arbeidsuitbuiting) op Bonaire. Het is mogelijk een beeld te schetsen van de werving, het vervoer en de tewerkstelling van slachtoffers. Zicht op de organisatie van mensensmokkel is echter beperkt. Ook is er geen zicht op de huisvesting op Bonaire. Informatie over migratiecriminaliteit op Sint Eustatius en Saba is nog beperkter. Vermoed wordt dat de extreme kleinschaligheid van deze eilanden het vrijwel onmogelijk maakt om ongezien dit soort delicten te plegen. Door de kleinschaligheid van de eilanden en het tekort aan personeel hebben overheidsdiensten onvoldoende capaciteit om zich goed op het fenomeen mensenhandel te kunnen focussen. Het is bekend dat een aantal vreemdelingen op de eilanden wonen en werken zonder de juiste papieren hiervoor te hebben. Aangezien deze vreemdelingen druppelsgewijs binnenkomen, vallen ze niet meteen op. Als ze eenmaal binnen zijn en bij een van de talloze bouwbedrijven werken, vallen ze vaak ook niet op. Als een vreemdeling binnenkomt met een vergunning om bij een specifiek bedrijf te gaan werken, maar vervolgens bij een ander bedrijf gaat werken en daar wordt uitgebuit dan blijft dit vaak uit het zicht van de politie of haar ketenpartners. Vanwege personeelsgebrek worden controles niet vaak uitgevoerd. Er is veelal sprake van reactief optreden. Pas als er concrete informatie is, worden controles gehouden.

Op Bonaire komt mensensmokkel voor met het doel migranten illegale arbeid te laten verrichten. Bij dit soort situaties zijn er signalen van mensenhandel. Diverse modus operandi om op Bonaire op illegale wijze aan land te komen, te wonen en werken worden onderkend. Zo werven inwoners van Bonaire die afkomstig zijn uit Zuid-Amerika en andere Caribische landen via hun netwerk nieuwe migranten in hun land van herkomst voor werk op Bonaire. Het gaat in dit soort gevallen bijvoorbeeld om familie, kennissen of streekgenoten. De landen van herkomst lijken ten opzichte van het VHB 2018 weinig te zijn veranderd, het gaat nog altijd om Venezuela, Peru, Dominicaanse Republiek, Haïtianen en Colombia.

Voor wat betreft het aandeel Venezolanen, is in het VHB 2018 gesproken van een *silent invasion* van Venezolaanse vluchtelingen die onder meer per boot naar Bonaire komen en daar ondergronds leven. Het aantal ongedocumenteerde Venezolanen zou toenemen en ze zouden op Bonaire meer ondergronds leven dan op Curaçao en Aruba. Dit probleem zou op Bonaire nog niet door iedereen worden herkend of erkend. Professionals die beroepsmatig te maken hebben met deze problematiek gaven echter allemaal aan dat het probleem al langer bestaat. Destijds is ten behoeve van het VHB 2018 op Bonaire onderzoek gedaan door een Venezolaanse socioloog. Hoe het nu gesteld is met de Venezolaanse populatie is onduidelijk. Van 2019 tot aan mei 2023 was de grens met Venezuela voor vracht en vliegverkeer gesloten. Eveneens is het voor Venezolanen moeilijker geworden om een visum te verkrijgen op Bonaire. Dit lijkt niet geleid te hebben tot meer smokkel van mensen via de boot. Of dit tot een toename van mensensmokkel heeft geleid via de lucht is op basis van de huidige cijfers moeilijk vast te stellen. Wel is het vermoeden dat Venezolanen op basis van een Colombiaans paspoort een verblijfsvergunning aanvragen op Bonaire.

Een andere groep die opvalt zijn de van oorsprong Chinese migranten vanuit Latijns-Amerika. Deze gevestigde migranten hebben een cruciale rol in de organisatie van mensensmokkel ten behoeve van arbeid waarbij er signalen van arbeidsuitbuiting zijn. Zij zijn zogeheten 'brughoofden' en organisatoren in één. Dit zijn veelal mensen met een geregistreerd bedrijf. Zij hebben contacten met iemand in het land van herkomst die de werving regelt en ze hebben contacten op Bonaire die hen werk en een woning verschaffen. Bovendien adviseren zij of helpen zij bij het frauduleus verkrijgen van een verblijfsvergunning. Betrokkenheid van criminele groeperingen of bendes vanuit herkomstlanden is voorstelbaar, maar dit kan op basis van de beperkte signalen niet worden bevestigd.

Modus operandi

Er worden verschillende werkwijzen onderscheiden. Sommige migranten komen (redelijk) goed voorbereid per vliegtuig naar Bonaire. Naast mensensmokkel via het vliegtuig zijn incidenten bekend van smokkel via de zee op bootjes vanuit Curaçao of Venezuela. Hierbij gaat het om kleine aantallen Latijns-Amerikanen of Curaçaoënaars die aan land komen zonder zich te melden bij immigratie en dan enige tijd op Bonaire verblijven en werken. Een voorbeeld hiervan is de smokkel van Dominicaanse vrouwen die op Curaçao met Curaçaoënaars zijn getrouwd en naar Bonaire worden gesmokkeld in verband met uitbuiting in de prostitutie. Een andere werkwijze is dat migranten op basis van een toeristenvisum naar het eiland komen. Hierbij vindt vaak fraude plaats met de benodigde documenten voor het toeristenvisum. Denk hierbij aan het frauderen met het beschikbaar vermogen, een schijnboeking van een hotel of een afhaler die bekend staat als werkgever van arbeidsmigranten. Een deel van deze arbeidsmigranten wordt onderkend en geweigerd door de KMar op de luchthaven van Bonaire. Zo vonden de afgelopen jaren wekelijks meerdere weigeringen plaats, met name van mensen met de Venezolaanse, Colombiaanse, Dominicaanse of Haïtiaanse nationaliteit, maar ook mensen vanuit landen in Latijns-Amerika of met de Nederlandse nationaliteit. Een deel van deze migranten wordt niet onderkend. Zij gaan vermoedelijk aan het werk en overschrijden op een gegeven moment de termijn van hun toeristenvisum. Dit verschijnsel wordt *overstay* genoemd. Deze migranten zijn zowel illegaal op het eiland als illegaal aan het werk.

Een andere wijze van organiseren is dat een gevestigde migrant op Bonaire een tewerkstellingsvergunning aanvraagt voor een nieuwe migrant. Op Bonaire is een tekort aan diverse beroepskrachten, zoals koks, timmermannen of automonteurs. Voor achttien schaarse beroepen kunnen werkgevers tewerkstellingsvergunningen aanvragen.¹⁰² Er wordt regelmatig gefraudeerd met deze aanvragen. Migrant worden bijvoorbeeld in dienst genomen als timmerman maar vervolgens tewerkgesteld in de beveiliging. Ook is de afgelopen jaren gefraudeerd met behulp van het opzetten van een eigen bedrijf. Een migrant zet met behulp van een gevestigde migrant een eigen bedrijf op waarbij onder meer wordt gefraudeerd met het eigen vermogen. Vervolgens is de migrant in staat naar Bonaire af te reizen en medewerkers zelf aan te stellen, waarbij de smokkel van nieuwe migranten wordt voortgezet. Voor het opzetten van de bedrijfsconstructie worden bedragen van rond de \$3.000 betaald.

40

De opsporing van mensenhandel wordt bemoeilijkt doordat het lastig is om dwangelementen te bewijzen. Er is weinig tastbaar bewijs te vinden en slachtoffers zijn vaak bang om te getuigen. Het vermoeden is dat het in veel gevallen gaat om economische dwang waarbij de slachtoffers een schuld hebben opgebouwd, bijvoorbeeld door de hoge kosten van de overtocht naar Bonaire. Psychologisch dwang is ook denkbaar. De familie in het land van herkomst kan kwetsbaar zijn. Eén van de gevaarlijkste Venezolaanse gangs, Tren de Aragua, staat er om bekend Venezolaanse migranten in het buitenland uit te buiten.

Slachtoffers

In het hierboven genoemde TIP-rapport wordt geconstateerd dat mensenhandelaren in Caribisch Nederland vooral buitenlandse slachtoffers uitbuiten, met name Venezolaanse vrouwen in de prostitutie. Dit probleem speelt voornamelijk op Bonaire en minder op Saba en Sint Eustatius. Uit interviews blijkt dat illegale prostitutie in Caribisch Nederland hoofdzakelijk plaatsvindt in sneks in bepaalde wijken. Daarnaast is een toename van Haïtianen opgemerkt en zijn er signalen van uitbuiting in Chinese supermarkten. Uitbuiting komt verder voor in de huishoudelijke dienstverlening, de landbouw, de detailhandel en de bouwsector.

Op Bonaire gaat mensensmokkel regelmatig gepaard met signalen van mensenhandel, waaronder arbeidsuitbuiting en seksuele uitbuiting. Signalen van uitbuiting worden onderkend in de bouw, beautysalons, supermarkten en in de prostitutie. Hierbij gaat het om zowel mannelijke als vrouwelijk slachtoffers uit voornamelijk Venezuela, Colombia en Dominicaanse republiek. Bij arbeidsuitbuiting komt het voor dat migranten in het land van herkomst een ander beroep zijn voorgehouden dan ze in werkelijkheid krijgen. Slachtoffers bouwen soms een schuld op bij de werkgever

¹⁰² Beleidsregel RCN-unit SZW toepassing arbeidsmarkttoets Wav BES Bonaire (wetten.overheid.nl).

voor het regelen van vervoer naar Bonaire, het verkrijgen van vergunningen, het vervoer op Bonaire en het verblijf. Ze werken meer uren dan wettelijk is toegestaan en ontvangen minder dan het minimumloon. In enkele gevallen is bekend dat zij ook paspoorten moesten inleveren. Veel arbeidsmigranten wonen vermoedelijk in de wijken Antrio en Nort Saliña. Waar de arbeidsmigranten exact wonen is veelal onbekend. Het vermoeden heerst dat zij vaak in slecht onderhouden kamertjes of bijgebouwen op erven in de wijk wonen of op een van de vele *kunuku's* die Bonaire rijk is. Migranten zijn afhankelijk van de werkgever voor werk, woning en verblijfsvergunning en kennen veelal hun recht op minimumloon en werk- en rusttijden niet. Ook kennen zij hun rechten als mogelijk slachtoffer van mensenhandel niet. Doordat de werk- en leefomstandigheden vaak beter zijn dan in hun land van herkomst zien de migranten zichzelf vaak niet als slachtoffer en vindt ook identificatie van slachtofferschap door ketenpartners vaak niet plaats. Vanuit het land van herkomst hebben zij slechte ervaringen met de politie, waardoor de drempel om aangifte te doen hoog is. Daarnaast speelt de geslotenheid mee van een aantal culturele gemeenschappen op Bonaire, zoals de Chinese gemeenschap, waardoor het zeer lastig is signalen van mensenhandel boven water te halen.

Bij signalen van seksuele uitbuiting gaat het vaak om vrouwen afkomstig uit Curaçao, Venezuela, Colombia of de Dominicaanse Republiek die het Caribisch gebied rondreizen en seksuele diensten aanbieden. De sekswerkers werven klanten via sneks, whatsapp en via hun sociale netwerk. Het vervoer, de werving van klanten en de sekslocaties lijken georganiseerd te worden door een organisator. Ook in deze modus operandi is het daadwerkelijke dwangelement veelal lastig vast te stellen.

Signalen van mensenhandel met lokale slachtoffers zijn niet bekend. Uit onderzoek van de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid blijkt dat 'signalen van arbeidsuitbuiting of ernstige benadeling het meest terug te vinden zijn bij groepen die met een opeenstapeling van risicofactoren te maken hebben'.¹⁰³ Bij risicofactoren valt te denken aan de persoonlijke omstandigheden en de verblijfstatus (al dan niet gedocumenteerd zijn) van de werknemer. De taalbarrière speelde ook mee in de positie van de werknemer. Het gebrek aan een sociaal netwerk en het gebrek aan kennis van de lokale wet- en regelgeving kunnen een werknemers kwetsbaar maken. Gezien deze factoren lijkt het niet voor de hand te liggen dat Caribisch Nederlanders of Europese Nederlanders kwetsbaar zijn voor arbeidsuitbuiting, maar het valt niet uit te sluiten. Seksuele uitbuiting of criminele uitbuiting onder jongeren en jongvolwassenen is wel voorstelbaar. Signalen hiervan ontbreken. Dit geldt ook voor criminele uitbuiting van migranten.

Situatie Venezuela

Vanwege de nabijheid van Venezuela en de gevolgen daarvan op de Benedenwindse eilanden, worden tot slot de recente ontwikkelingen in dit land besproken. Zoals ook in het VHB 2018 is benoemd is de politieke, economische en humanitaire situatie in Venezuela nog altijd reden tot zorg. Maduro heeft de banden met Rusland en China aangehaald en de invloed van deze landen neemt toe in de regio.¹⁰⁴ In 2019 bereikte de economische situatie in Venezuela een dieptepunt met een inflatie van 344.509 procent.¹⁰⁵ De United Nations Fact-Finding Mission heeft in haar onderzoek in 2023 serieuze mensenrechtenschendingen geconstateerd in het land.¹⁰⁶ De situatie leek zich wat te stabiliseren. In Caracas en een aantal andere grote steden verbeterden de levensomstandigheden wat, maar de rest van het land blijft achter. De recente ontwikkelingen naar aanleiding van de presidentsverkiezingen in juli 2024 zijn zorgelijk. Maduro heeft zich tot winnaar verklaard, maar het heeft er alle schijn van dat op grote schaal is gefraudeerd. In de internationale gemeenschap wordt in ieder geval sterk getwijfeld aan de uitslag. In het hele land werd er dagenlang geprotesteerd. Wat de toekomst gaat brengen voor Venezuela is uitermate onzeker.

¹⁰³ Inspectie SZW, 2021.

¹⁰⁴ Russische invloed in Venezuela 'mogelijke bron van destabilisatie' (bonaire.nu).

¹⁰⁵ Venezuela Inflation Rate (tradingeconomics.com).

¹⁰⁶ Venezuela: UN Fact-finding Mission says attacks on civic and democratic space have intensified, urges new security force – DAET - be monitored to protect rights (ohchr.org).

De erbarmelijke omstandigheden hebben ervoor gezorgd dat meer dan 7.7 miljoen Venezolanen het land zijn ontvlucht.¹⁰⁷ Bonaire, met haar relatief gezonde economische situatie en ligging op slechts 80 kilometer afstand van Venezuela, is een aantrekkelijke bestemming voor legale en illegale migranten. De migratie lijkt zich wel in een langzamer tempo en andere patronen te voltrekken dan afgelopen jaren.¹⁰⁸ Ook komen er iets meer mensen terug dan er vertrekken. Migratie naar de Benedenwindse eilanden lijkt afgenomen te zijn of de eilanden worden aangedaan onderweg naar Spanje en de Verenigde Staten (VS). Deze landen zijn momenteel belangrijke bestemmingslanden voor Venezolaanse migranten. Dit geldt ook voor Brazilië, Costa Rica, Chili en Argentinië. Als er Venezolaanse migranten naar de Benedenwindse eilanden komen dan is dat vooral in het kader van gezinshereniging. Dat wordt bevestigd door het feit dat er vaker kinderen worden aangetroffen als onderdeel van de lading van boten. De afgelopen jaren waren de grenzen met de Benedenwindse eilanden en Venezuela gesloten. In juli 2023 kwam de eerste boot met groenten en fruit uit Venezuela weer in Bonaire aan. Ook vliegverkeer is weer mogelijk, maar er geldt een visumplicht voor Venezolanen en er moet tegenwoordig een toeristenbelasting van 75 dollar worden betaald om Bonaire binnen te komen. De visumplicht maakt het moeilijker voor Venezolanen om legaal naar het eiland te komen. Hoewel de migratie vanuit Venezuela dus wat lijkt af te vlakken wordt in het AIV-rapport van juni 2024 specifiek het risico benoemd dat migratie als politiek machtsinstrument en strategisch pressiemiddel ingezet kan worden door Venezuela in de Caribische delen van het Koninkrijk. Dit blijft dus een onderwerp van aandacht.

Criminaliteit is nog steeds wijdverbreid in Venezuela: illegale goudwinning, afpersing, witwassen, mensenhandel, mensensmokkel en drugshandel. Er komen nog altijd boten met mensen, drugs en wapens naar de Benedenwindse eilanden, maar vermoedelijk niet meer zo frequent als aan het eind van het vorige decennium. In de achterliggende periode hebben de Venezolaanse autoriteiten geïnvesteerd in het tegenhouden van transporten van drugs naar de Cariben en er zijn in Venezuela een groot aantal partijen drugs in beslaggenomen. Hoe groot het aandeel is van Venezolaanse criminele netwerken in criminaliteit op de Benedenwindse eilanden is moeilijk te zeggen. Wat wel duidelijk is, is dat de netwerken hun vleugels nog altijd aan het uitslaan zijn. Recentelijk kwam de Amerikaanse nieuwszender CNN met het bericht dat de Venezolaanse transnationale gang Tren de Aragua die ontstaan is in de Tocarón gevangenis in Venezuela, nu ook opereert in de VS.¹⁰⁹ Deze gang wordt door InSight Crime de machtigste ‘homegrown’ van Venezuela genoemd.¹¹⁰ Tren de Aragua is uitgegroeid van een ‘prison gang’ tot een transnationale dreiging met een uitgebreid crimineel portfolio. In Falcon – de vlak bij de Benedenwindse eilanden gelegen deelstaat van Venezuela – is de prison gang Los Lobos actief. Deze gang zou zich bezighouden met het transport en de handel in drugs en mensen vanuit Falcon.

Ter afsluiting

- Migratiecriminaliteit in Caribisch Nederland is cijfermatig niet goed in beeld, hoewel de informatiepositie op mensensmokkel wel verbeterd is.
- Uit diverse onderzoeken komt naar voren dat de aanpak van mensenhandel in Caribisch Nederland voor verbetering vatbaar is.
- Er zijn signalen van mensensmokkelnetwerken die actief zijn op Bonaire. Mensensmokkel en mensenhandel lijken op Bonaire voor een deel hand in hand te gaan. Gesmokkelde migranten komen terecht in situaties van arbeidsuitbuiting en seksuele uitbuiting.
- Actueel zicht op de groep Venezolaanse vluchtelingen ontbreekt. De situatie in Venezuela is nog altijd zorgelijk.

¹⁰⁷ Human Rights Watch, 2023.

¹⁰⁸ Deze informatie is afkomstig van een senior policy advisor van de Nederlandse ambassade in Venezuela tijdens een webinar op 14 mei 2024 getiteld ‘Insights into Venezuela: current situation and its relationship with the Caribbean Region’.

¹⁰⁹ This is the dangerous Venezuelan gang infiltrating the US that you probably know nothing about but should (edition.cnn.com)

¹¹⁰ Tren de Aragua (insightcrime.org).

9. Financieel-economische criminaliteit

Financieel-economische criminaliteit

Financieel-economische criminaliteit is een verzamelterm voor misdrijven waarbij financiële middelen en economische structuren worden misbruikt voor geldelijk gewin. Te denken valt aan allerlei vormen van fraude, handel met voorkennis, corruptie en witwassen. Witwassen is het verbergen en/of een schijnbaar legale status geven aan een voorwerp (meestal geld of goederen) dat afkomstig is uit een misdrijf, zodat het besteed en geïnvesteerd kan worden in de bovenwereld.¹¹¹

Financieel-economische criminaliteit heeft sinds een paar jaar meer aandacht gekregen van de politie en het OM. Dit heeft geresulteerd in diverse strafrechtelijke onderzoeken en een verbeterde informatiepositie. Ondanks dat er veel risicofactoren voor de eilanden zijn benoemd in de literatuur, kan op basis van concrete geduide en geanalyseerde signalen gesteld worden dat de schaal waarop financieel-economische criminaliteit zich voordoet in Caribisch Nederland nog niet is vast te stellen. Er zijn wel signalen, bijvoorbeeld voor het witwassen van (buitenlands) crimineel vermogen in vastgoed, of ondergronds bankieren ten behoeve van criminele activiteiten, maar vaak is het lastig voldoende bewijs te verzamelen om over te gaan tot strafrechtelijke vervolging. Verbeterde signalering door en informatiedeling met de ketenpartners en het bedrijfsleven is essentieel.

Waar in het VHB 2018 nog is geconcludeerd dat de toegenomen aandacht voor witwassen Caribisch Nederland nog niet terug te zien was in het aantal meldingen bij de FIU, lijkt daar nu verandering in te zijn gekomen. Zo was het aantal gemelde ongebruikelijke transacties door meldingsplichtige instanties in 2020 858, in 2021 steeg dat naar 2.257 en in 2022 naar 7.456. Instanties melden steeds vaker en dat wijst mogelijk op meer bewustzijn van witwassen bij melders. Het totaal aantal verdachte transacties in 2020 in Caribisch Nederland was 107 met een waarde van ongeveer 31 miljoen euro. In 2021 ging het om 209 verdachte transacties met een waarde van ongeveer 38 miljoen euro. In 2022 ging het om 728 verdachte transacties waarvan de totale waarde onbekend is.¹¹² Ook hierin is een duidelijke stijging te zien.

Oprichting FINEC-team KPCN

Eind 2022 is het FINEC-team opgericht. Het is een specialistisch team binnen KPCN dat zich richt op het versterken van de intelligencepositie en aanpak van financieel-economische criminaliteit in Caribisch Nederland. Al bij de start van het team waren er concrete signalen op basis waarvan strafrechtelijke onderzoeken zijn opgestart. Tegelijkertijd is een intelbeeld FINEC opgesteld, waarbij alle beschikbare signalen zijn geduid en geanalyseerd. Hierbij is gekeken naar de verschillende risicofactoren die in recente studies naar boven komen en de verschillende gronddelicten en fases in het witwasproces. Het intelbeeld dient als sturingsdocument voor het inwinnen van nieuwe signalen, het duiden van casuïstiek en het sturen op de (strafrechtelijke) aanpak van financieel economische criminaliteit. Dit hoofdstuk is dan ook voornamelijk gebaseerd op het FINEC intelbeeld 2023.

Recente studies

De staat van het recente wetenschappelijk trendbeeld van financieel-economische criminaliteit in Caribisch Nederland richt zich voornamelijk op het delict witwassen. Het witwasbeeld is vooral gebaseerd op drie rapporten: De National Risk Assessments Witwassen en Terrorismedinanciering Bonaire, Sint Eustatius en Saba van 2018 en 2021, en het VHB BES 2018.¹¹³ De rapporten komen sterk overeen qua analyse en conclusie. De conclusie is dat witwassen een significant risico is in Caribisch Nederland. Een belangrijke pijler voor de onderbouwing van dit witwasrisico is de contextanalyse van Caribisch Nederland. De elementen die terugkomen worden gebundeld in verschillende factoren:

¹¹¹ Witwassen uitgelegd (amlc.nl).

¹¹² Jaaroverzichten (fiu-nederland.nl).

¹¹³ Van der Veen & Heuts, 2018 en 2021; Van der Zee & Hoebe, 2019.

- Geografisch/demografisch: kwetsbare regio, kleinschaligheid, afstand tot Europees Nederland, significante groep inwoners afkomstig uit Midden- of Zuid-Amerika;
- Sociaal-cultureel: ons-kent-ons cultuur, zwijg-/angstcultuur, belangencultuur met patronage, nepotisme en cliëntelisme;
- Economisch: cash-based economie, informele leencultuur, informele handelsstromen, de dollar als munteenheid;
- Criminaliteitsvormen: drugs- en mensenhandel.

De bevindingen uit de hierboven genoemde studies konden niet worden onderbouwd met concrete signalen, feiten of casussen. Om deze lacune te vullen is het KPCN FINEC-intelbeeld ontwikkeld dat als gereedschap dient om intelactiviteiten te sturen en te structureren.

KPCN FINEC-intelbeeld

Momenteel bestaat de intel positie van KPCN uit ongeveer zeventien intelcasussen. Dit zijn actieve strafrechtelijke onderzoeken, actieve intelcasussen, en niet-actieve intelcasussen die wel gegrond bleken, maar waarbij geen vervolg nodig is geacht. Het aantal signalen lag de afgelopen jaren echter vele malen hoger, met name de verdachte transacties van de FIU-Nederland.

Wat uit het KPCN FINEC intelbeeld naar voren komt is dat er daadwerkelijk signalen zijn van investeringen in vastgoed vanuit een verdachte bron van financiering. Het gaat om Russen die banden hebben met georganiseerde Russische misdaad maar ook om Nederlandse verdachten die in Europees Nederland in verband worden gebracht met grootschalige drugshandel en grote fraudezaken. Er zijn wel verschillen in de modus operandi in deze casussen. Zo verschilt de plek van de casus in het witwasproces. De verschillende fasen van het witwasproces zijn hieronder schematisch weergegeven.

In de ene casus is de vastgoedtransactie onderdeel van de versluiting en integratie/rechtvaardiging fase, in andere casussen gaat het alleen om de fase integratie – investing/besteding. Door deze diversiteit en het relatief beperkt aantal casussen zijn er nog geen overeenkomstige modus operandi zichtbaar binnen de vastgoedsector.

Daarnaast zijn er casussen met reguliere financiële criminaliteit, zoals fraude, verduistering in dienstbetrekking, frauduleuze onttrekkingen, valsheid in geschrifte en witwassen, en individuele casussen binnen de andere sectoren. Een ander delict dat wordt gesignaleerd is de smokkel van dollars. Arbeidsmigranten ontvangen hun loon vaak cash en hebben veelal geen bankrekening. Sinds het vertrek van de money transfer bedrijven op Bonaire is het voor arbeidsmigranten lastig om geld op legale wijze naar het thuisland te krijgen. Met regelmaat worden op het vliegveld grote sommen cash geld bij migranten vanuit Latijns-Amerika of het Caribisch gebied aangetroffen in hun bagage of op het lichaam. Het gaat om bedragen van net onder, maar ook boven de \$10.000. Bedragen hierboven moeten worden gemeld bij de douane. Er is ook een casus van ondergronds bankieren bekend. Een gevestigde migrant verzamelde het geld, stortte dit op een Bonairiaanse rekening en boekte geld over naar de eigen rekening in het land van herkomst. Vervolgens is het geld van daaruit weer doorgezonden of cash opgehaald.

De meeste witwaszaken die de afgelopen jaren zijn opgepakt zijn de zogenaamde afpakzaken. Hierbij gaat het om lokale verdachten van drugsdelicten die hun criminele verdiensten uitgeven aan auto's of luxe horloges. Met de afpakzaken wordt getracht om niet alleen de verdiensten af te pakken, maar ook om de status van de verdachte een deuk te geven. Verder ondersteunt de analyse het beeld dat witwassignalen veelal niet direct bij KPCN binnenkomen. De directe meldingen gaan over overige FINEC-delicten zoals fraude. De belangrijkste bronnen voor witwassignalen zijn de FIU-NL en strafrechtelijke onderzoeken van partners.

Ter afsluiting

- Uit het VHB 2018 kwam naar voren dat de informatiepositie op het terrein van financieel economische criminaliteit beperkt is. Met de oprichting van het FINEC team lijkt daar verbetering in te komen.
- Er zijn diverse zaken aan het licht gekomen die betrekking hebben op fraude, verduistering in dienstbetrekking, frauduleuze onttrekkingen, valsheid in geschrifte, witwassen en smokkel van dollars.
- Hoewel de problematiek niet goed in beeld is, wordt vermoed dat de vastgoedsector op Bonaire gebruikt wordt voor witwassen.
- Het witwasbewustzijn van meldingsplichtige instanties lijkt te zijn toegenomen.

10. Corruptie

Corruptie

Corruptie wordt onder meer omschreven als misbruik maken van toegekende bevoegdheden of macht voor persoonlijk gewin, zoals actieve (omkopen) en passieve (omgekocht worden) omkoping afpersing en verduistering. Er kan onderscheid worden gemaakt tussen ambtelijke en niet-ambtelijke corruptie. Vaak gaat corruptie gepaard met één of meerdere financieel-economische delicten, zoals witwassen, fraude, oplichting en valsheid in geschrifte.

De verhalen over corruptie in het Caribisch gebied zijn volop te vinden in de media. Concreet zijn op Bonaire recent een douanier, en een gevangenenbewaarder veroordeeld voor corruptie. Op Sint Eustatius is ook een politieagent veroordeeld voor corruptie. Bij het openbaar bestuur zijn er regelmatig vermoedens van belangenverstremming bij het toekennen van bouwvergunningen en de handhaving van wet- en regelgeving. Vanwege de kleinschaligheid van de eilanden bestaan er vaak al lang relaties tussen bestuurders en ondernemers. Of sprake van is corruptie is hierdoor in veel gevallen moeilijk vast te stellen. Door permanente aanwezigheid van de Rijksrecherche (RR) en de aanpak van risicofactoren voor corruptie is te verwachten dat signalen van corruptie in Caribisch Nederland in eerste instantie gaan toenemen, maar dat corruptie op de lange termijn zal afnemen.

45

Imago en kleinschaligheid

De afgelopen jaren is in de lokale en Europese Nederlandse media aandacht geweest voor mogelijke corruptie in Caribisch Nederland.¹¹⁴ Het gaat om lokale bestuurders waarvan het vermoeden rijst dat zij handelen ten behoeve van eigen gewin of ter bevoordeling van hun omgeving. Deze vormen van corruptie zijn niet uniek voor Caribisch Nederland, maar de kleinschaligheid zorgt voor een verhoogde zichtbaarheid en voor extra kwetsbaarheden. Kleinschaligheid betekent dat er weinig afstand bestaat tussen bestuurders en ambtenaren aan de ene kant en burgers en bedrijven aan de andere kant. De drie eilanden kenmerken zich door kleine gemeenschappen waarin mensen elkaar goed kennen. De kleine gemeenschappen maken het (anoniem) melden van misstanden lastig. Hechte gemeenschappen en politieke patronage kunnen leiden tot vriendjespolitiek, belangenconflicten, het bevoordelen van bekenden bij besluitvorming bijvoorbeeld door het toekennen van overheidscontracten of het gunnen van opdrachten. De belangstelling voor dit fenomeen heeft geresulteerd in allerlei wetenschappelijke onderzoeken en rapporten van instanties zoals de Raad voor de Rechtshandhaving die goed in beeld brengen welke factoren een rol spelen.¹¹⁵

Omvang

In 2022-2023 is door beleidsonderzoeksbureau DSP-groep in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) onderzoek uitgevoerd naar de aard en

¹¹⁴ Door Den Haag aangestelde gezaghebber van Bonaire laat illegaal de kust volbouwen - Follow the Money - Platform voor onderzoeksjournalistiek (ftm.nl).

¹¹⁵ Raad voor de Rechtshandhaving (2022) Inspectieonderzoek: Opvolging aanbevelingen corruptiebestrijding op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

omvang van ambtelijk-bestuurlijke integriteitsschending in Caribisch Nederland.¹¹⁶ De onderzoekers hanteren de volgende definitie voor ambtelijk-bestuurlijke integriteitsschendingen: ‘Het misbruiken van bevoegdheden, kennis en/of macht die met een ambtelijke of bestuurlijke functie verbonden zijn als tegenprestatie voor gunsten van derden. Naast strafbaar gedrag gaat het ook om oneigenlijk gebruik van bevoegdheden, ook wanneer het geen strafbaar feit oplevert in de directe betekenis van het woord’.

De DSP-groep heeft in kaart gebracht hoeveel integriteitsschendingen de afgelopen jaren in Caribisch Nederland zijn geregistreerd. Sinds 2021 zijn in totaal negen meldingen afgehandeld bij het openbaar lichaam Bonaire die te maken hadden met integriteitsschendingen. Vooral misbruik positie en belangenverstremgeling komt veel voor. Op Saba wordt op een andere manier geregistreerd dan op Bonaire en daarom is het lastig een vergelijking te maken. In de periode tussen 2017 en mei 2023 hebben de onderzoekers 76 registraties genoteerd. Hiervan is echter maar een klein deel te relateren aan integriteitsschendingen volgens de definitie. Het is ook onbekend bij hoeveel van deze 76 registraties het gaat om daadwerkelijke corruptie. Van Sint Eustatius waren geen cijfers beschikbaar.

Volgens cijfers van de RR zijn tussen 10 oktober 2010 en mei 2023 in totaal 29 zaken geregistreerd als ambtelijke-integriteitsschending. Vijf van deze onderzoeken hebben geleid tot een veroordeling, negen zaken zijn nog niet afgerond. Het komt regelmatig voor dat er geen veroordeling volgt vanwege gebrek aan bewijs of omdat het een te gering feit betrof. Cijfers van het OM laten zien dat twintig zaken in de hierboven genoemde periode te relateren waren aan integriteitsschendingen. Omkoping kwam het meest voor. De onderzoekers concluderen dat integriteitsschendingen in vorm van strafbare feiten of formele misdrijven nauwelijks worden gesignaleerd en daarmee ook niet worden geregistreerd. Het vermoeden is wel dat oneigenlijk gebruik van bevoegdheden veel vaker voorkomt.

Lokale signalen van corruptie

Ten behoeve van deze CBA is geprobeerd een beeld te schetsen van de corruptie in Caribisch Nederland en de verwevenheid met andere criminaliteitsfenomenen. Sinds 2020 heeft de RR tijdelijk twee rechercheurs op Bonaire geplaatst en in 2023 is de tijdelijke status permanent geworden. Door de fysieke aanwezigheid van de RR is de informatiepositie en de aanpak van corruptie sterk verbeterd. Toch blijft de huidige informatiepositie beperkt, de al dan niet anonieme meldingsbereidheid blijft laag en thematische verwerking en analyse van signalen van corruptie is nog niet geïntroduceerd in Caribisch Nederland. Hierdoor is het zicht op corruptie en de verwevenheid met andere vormen van criminaliteit beperkt. Er zijn diverse signalen, maar deze leiden vaak niet tot strafrechtelijke onderzoeken en veroordelingen omdat de bewijslast onvoldoende is. De signalen en de moeilijkheden in de vervolging komen hieronder aanbod. Het WODC-rapport benoemt de volgende terreinen waar integriteitsschendingen vermoedelijk het meest voorkomen:

- Vergunningen, onder andere bouwvergunningen, worden niet altijd volgens procedures verstrekt;
- Handhaving op naleving van wet- en regelgeving gebeurt niet of onjuist;
- Gevoelige informatie wordt gedeeld met private partijen;
- Binnen aanbestedingen worden opdrachten aan bekende partijen gegund in plaats van aan de meest gekwalificeerde partij;
- Donateurs van lokale politieke partijen krijgen een voorkeursbehandeling, bijvoorbeeld bij aanbestedingen;
- Verkiezingsfraude; kiezers worden beloofd voor hun stem op een specifieke partij;
- Benoemingen binnen het openbaar bestuur zijn regelmatig politiek gemotiveerd en dienen als beloning voor electorale of financiële steun, om het netwerk te onderhouden of als middel om politieke invloed binnen een organisatie te behouden;
- Ambtsdragers verrichten nevenwerkzaamheden die moeilijk te verenigen zijn met de hoofdwerkzaamheden.

¹¹⁶ WODC, 2023.

De meeste zaken sinds 2020 draaiden om het schenden van het ambtsgeheim (lekkers van informatie) of valsheid in geschrifte. Hierbij gaat het om een diversiteit aan ambtenaren werkzaam bij de douane, politie, het openbaar lichaam Bonaire of afdelingen van de Rijksdienst Caribisch Nederland. In meerdere gevallen blijkt er na strafrechtelijk onderzoek onvoldoende bewijs te zijn voor een veroordeling. Belangenverstrengeling lijkt aanwezig, maar aantoonbare bewijzen ontbreken vaak. De vermenging van bestuurders en ondernemers is groot. Corruptie en geldelijk belang is daardoor vaak niet aantoonbaar. Hierbij komt dat er voor diverse diensten of goederen slechts één aanbieder is op de eilanden, waardoor ze een monopoliepositie hebben en vatbaar zijn voor belangenverstrengeling en corruptie.

Volgens meerdere geïnterviewden is corruptie in Caribisch Nederland vaak niet eens nodig. Er zitten diverse gaten in de wetgeving waar mensen handig gebruik van maken. Een voorbeeld hiervan is de smokkel van mensen. Het verkrijgen van een tewerkstellingsvergunning met fraude is ook mogelijk zonder betrokkenheid van ambtenaren. Tevens vindt er onvoldoende controle en handhaving plaats waardoor illegale praktijken kunnen plaatsvinden. Een voorbeeld hiervan is de import van drugs via zee. De kuststrook is vrij toegankelijk en de invoer van goederen wordt beperkt gecontroleerd door de douane. Te denken valt aan resorts aan de kust die zonder de juiste vergunning toch worden gebouwd met milieuschade aan de kust en het koraal als gevolg.

Ter afsluiting

- Het zicht op corruptie en de verwevenheid met andere vormen van criminaliteit is beperkt. Dat geldt eveneens voor de meldingsbereidheid.
- Door de fysieke aanwezigheid van de Rijksrecherche sinds 2020 is de informatiepositie en de aanpak van corruptie verbeterd.
- De meeste integriteitschendingen in de afgelopen jaren hebben te maken met schending van het ambtsgeheim en valsheid in geschrifte.
- Verzamelen van voldoende bewijs voor dit soort zaken blijkt een struikelblok. Daarnaast is corruptie vaak niet nodig, omdat er diverse lacunes zitten in wetgeving waar mensen handig gebruik van maken en controle en handhaving lang niet altijd plaatsvinden.

47

11. Cybercrime

Cybercrime

Cybercrime is een containerbegrip voor criminele activiteiten waarbij gebruik wordt gemaakt van ICT-systemen (computers en/of andere digitale apparaten). Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen cybercriminaliteit en gedigitaliseerde criminaliteit.¹¹⁷ Bij cybercrime gaat het om criminele activiteiten waarbij het delict gepleegd wordt met ICT-systemen en ook gericht is op ICT-systemen, zoals bij phishing en ransomware. Bij gedigitaliseerde criminaliteit gaat het om traditionele criminele activiteiten waarbij ICT als middel wordt gebruikt, maar niet het doel is, zoals creditcardfraude en identiteitsdiefstal. Slachtoffers kunnen particulieren, bedrijven en overheidsinstanties zijn.

Tot voor kort was de kennis over cybercrime en cybersecurity in Caribisch Nederland zeer beperkt.¹¹⁸ Met de oprichting van de Cybercrime Unit (CCU) bij KPCN in 2021 is daar verandering in gekomen. De informatiepositie, de aanpak en de preventie van cybercrime is verbeterd. Vanwege de specifieke lokale context van de Caribisch Nederland is de focus van de CCU primair gericht op slachtoffers en secundair op daders en misbruikte technische infrastructuur. De aanpak is gericht op preventie en repressie. Bij preventie gaat het onder meer om bewustwordingscampagnes om cybercrime te voorkomen. Voorbeelden hiervan zijn de terugkerende tip van de maand, een campagne over identiteitsfraude en het waarschuwen van bedrijven bij datalekkers. Repressie is gericht op

¹¹⁷ WODC, 2020.

¹¹⁸ Van de Sandt, Martis, Braaf, Senior, & Sint Jago, 2022.

het verstoren van het cybercrime delict, strafrechtelijk onderzoek en als mogelijk vervolging. In 2022 zijn 27 signalen van cybercrime binnengekomen, vijf daarvan zijn strafrechtelijk onderzocht en twee zijn in Europees Nederland onderzocht. Vanwege het internationale karakter van het delict wordt hierbij intensief samengewerkt met internationale specialistische diensten. In 2023 is een stijging te zien van het aantal meldingen van cybercriminaliteit. In dat jaar kwamen er 45 meldingssignalen binnen, waarvan er negen strafrechtelijk zijn onderzocht en één geval in Europees Nederland onderzocht is.

Cybercrime delicten in Caribisch Nederland

De delicten waarvan sinds de oprichting van de CCU signalen zijn verzameld, geanalyseerd en onderzocht zijn WhatsApp fraude, hacking, invoice-fraude, dataleaks, identiteitsfraude, ransomware en phishing. Daarnaast komt internationaal naar voren dat cybercrime hand in hand gaat met dataverzameling, hacking en witwassen van gelden bij delicten als drugshandel en kinderporno.

Een vorm van phishing die op Bonaire slachtoffers heeft gemaakt binnen het bedrijfsleven is Business Email Compromise (BEC). BEC is een methode waarbij de mailserver door een hacker wordt overgenomen. Zodra het bedrijf een factuur stuurt naar een (internationale) klant wordt een valse factuur opgemaakt waardoor de overboeking naar een ander rekeningnummer plaats vindt. Phishing vindt ook plaats via WhatsApp, waarbij slachtoffers berichtjes ontvangen met een het verzoek om geld over te maken. Money mules zijn een fenomeen dat ook op Bonaire is geconstateerd. Hierbij worden slachtoffers gerekruteerd om hun bankrekening beschikbaar te stellen ten behoeve van het witwassen van crimineel geld. Ook zijn meerdere gevallen van ransomware bij bedrijven bekend, waarbij gegevens van het bedrijf in handen vallen van hackers.

Bij Whatsapp en identiteitsfraude gaat het veelal om burgerslachtoffers. Bij ransomware en hacking zijn bedrijven en instanties slachtoffer. De bedragen die zijn buit gemaakt bij slachtoffers in Caribisch Nederland variëren tussen de \$15 en \$1.000.000. De aangiftebereid is de afgelopen jaren op Bonaire toegenomen, met name onder burgers. Bedrijven melden ook steeds vaker gemeld, maar wel meestal pas nadat de schade is geleden. De toename van meldingen is te danken aan de oprichting en bekendheid van de CCU van KPCN. Reputatieschade, schaamte en onwetendheid zijn factoren die nog altijd effect hebben op de aangiftebereidheid. Bewustwordingscampagnes en contactgesprekken met ketenpartners op Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn daarom onderdeel van de lange termijn werkwijze van de CCU.

48

De verdachten van cybercrimedelicten zijn vaak onbekend en verblijven in het buitenland. Dit maakt vervolging lastig. Toch zijn er enkele zaken waarbij de CCU een verdachte kon vervolgen of hieraan kon bijdragen in een buitenlands onderzoek. De organisatie van cybercrime is veelal in handen van internationaal opererende criminele netwerken die voor vermenging zorgen tussen cybercrime en andere vormen van criminaliteit.¹¹⁹ In de informatiepositie en aanpak van cybercrime in Caribisch Nederland wordt een aantal knelpunten onderkend. In 2023 is gestart met de bouw van een datacenter in Caribisch Nederland. De CCU en haar partners hebben echter geen zicht op het gebruik en de gebruikers van het datacenter.

Ter afsluiting

- De oprichting van de Cybercrime Unit bij KPCN in 2021 heeft gezorgd voor een verbeterde informatiepositie, aanpak en preventie van cybercrime.
- Er kan voorzichtig worden gesteld dat er sinds 2022 sprake is van een stijging van het aantal meldingen van cybercriminaliteit.
- De cybercrime delicten die voorkwamen zijn onder andere WhatsApp- en identiteitsfraude, ransomware, hacking en phishing.

¹¹⁹ Openbaar Ministerie: traditionele misdaad en cybercriminaliteit smelten steeds meer samen | Nieuwsbericht | Openbaar Ministerie (om.nl).

- De aandacht van KPCN gaat nu met name uit naar slachtoffers van cybercrime en preventie. Het internationale component van cyberdelicten maakt de vervolging van verdachten lastig.

12. Milieucriminaliteit

Milieucriminaliteit

Met de term milieucriminaliteit wordt bedoeld op alle overtredingen van milieuwetten die bedoeld zijn om de leefomgeving te beschermen.¹²⁰ Het zijn de wetten die zich richten op het beschermen en voorkomen van vervuiling van lucht, water, grond, en natuur. Milieucriminaliteit wordt vaak gepleegd om geld te verdienen of om kosten te vermijden, bijvoorbeeld door het illegaal dumpen van afval.

Milieudelicten in Caribisch Nederland vinden plaats bij de bouw van resorts en hotels, waarbij illegale praktijken plaatsvinden met schade aan het strand en koraal tot gevolg. Illegale afvalstorting, illegale visserij en het verstoren van de flora en fauna op het eiland zorgen eveneens voor schade aan de leefomgeving van de mensen en dieren. Ook het toerisme zorgt voor schade aan het milieu. Te denken valt onder meer aan de aantasting van het koraal door watersportactiviteiten en resten van zonnebrand in het water. Deze activiteiten zijn al jaren bekend. In het VHB 2018 is dan ook de oproep gedaan om Caribisch Nederland letterlijk en figuurlijk schoon te houden. Het behoud van het milieu en in het bijzonder het koraal is essentieel voor het behoud van het toerisme. Aandacht voor het milieu en de aanpak van milieucriminaliteit is de komende jaren noodzakelijk, aldus het VHB 2018.

De Raad voor de rechtshandhaving heeft in 2019 een rapport uitgebracht getiteld Handhaving natuur- en milieuwetgeving in Caribisch Nederland: over loslopend vee, zwerfend vuil en andere problemen voor de natuur op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Een van de bevindingen van de raad is dat er geen handhavingbeleid met betrekking tot de natuur- en milieuwetgeving is vastgesteld. Gesteld wordt dat de aanpak van natuur- en milieuovertredingen geen prioriteit heeft voor OM BES en KPCN. Ook bestuursrechtelijke handhaving vindt onvoldoende plaats, aldus de raad. In de Kamerbrief milieu- en natuur handhaving Caribisch Nederland wordt vanuit JenV aangegeven dat de conclusies van de raad worden herkend en opgevolgd. In 2020 is dan ook het Natuur- en Milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 opgesteld door de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Infrastructuur en Waterstaat en Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties. De plannen zijn uitgewerkt in uitvoeringsplannen door de openbare lichamen en uitvoeringsafspraken.

Geconstateerd kan worden dat milieucriminaliteit de afgelopen jaren in Caribisch Nederland meer aandacht heeft gekregen. Dit heeft geresulteerd in nieuwe wetgeving en uitvoeringsafspraken met een toename in toezicht en handhaving. Vanaf 1 april 2024 geldt een nieuw stelsel van milieuregels voor bedrijven, overheden en betrokken organisaties in Saba, Sint Eustatius en Bonaire.¹²¹ Deze regels hebben tot doel de leefomgeving op de eilanden en in het bijzonder de kwetsbare koraal-ecosystemen beter te beschermen. Deze nieuwe regels zijn vastgelegd in de Wet volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer BES (Vrom BES) en het Inrichtingen- en activiteitenbesluit BES (IAB BES). Voor nieuwe activiteiten in kwetsbare natuur gelden regels over milieueffectrapportages en wordt er onderscheid gemaakt tussen regels die gelden voor bedrijven met een lichte tot matige impact op de natuur en bedrijven die het milieu zwaarder belasten.

Op Bonaire is in dit kader prioriteit gegeven aan duurzame kustbebouwing, illegale stort en zwerfval, illegale diabaas afgravingen, implementatie van milieuregels voor bedrijven en voedselveiligheid. De meeste milieudelicten op Bonaire vinden plaats in het zuiden, de westkust en rondom klein Bonaire. Natuur- en milieudelicten kunnen

¹²⁰ Milieucriminaliteit (om.nl).

¹²¹ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/04/03/nieuwe-milieuregels-voor-saba-sint-eustatius-en-bonaire-om-kwetsbare-natuur-te-beschermen>.

gedurende het gehele jaar worden gepleegd, maar volgens Stichting Nationale Parken (STINAPA) vindt de aantasting van het milieu het meest plaats in het toeristenseizoen.¹²² Tijdens dit seizoen wordt vanwege een toegenomen vraag veel meer vis gevangen dan normaal. Daarnaast varen er hierdoor ook meer boten. Dit tast onder andere de koralen aan en de rest van het onderwaterleven. Verder wordt er door toeristen veel gesnorkeld en gedoken en wordt er op riffs en koralen gelopen. Ze zijn zich er niet altijd van bewust dat dit op de lange termijn de natuur van Bonaire aantast.¹²³ Koralen worden soms ook aangetast door de bouw van hotels en resorts. In de afgelopen jaren zijn twee kustbebouwingsprojecten gerealiseerd zonder de vereiste natuur- en bouwvergunning en zonder de juiste voorzieningen om de kust en het koraal te beschermen. Tot op heden heeft handhaving nog niet geleid tot het ongedaan maken van de overtredingen.¹²⁴

De handhaving van natuur- en milieuwetgeving ligt op Bonaire bij de buitengewoon agenten van politie werkzaam bij STINAPA. Het meest voorkomende milieudelict dat door de STINAPA wordt geconstateerd is illegaal bouwen zonder een geldige natuurvergunning. Strafrechtelijke onderzoeken worden in principe door KPCN opgepakt. Het aantal waarschuwingen en processen-verbaal opgemaakt door STINAPA is in de loop van jaren flink toegenomen. Zo waren er in 2020 slechts vier processen-verbaal uitgeschreven, in 2022 waren dit er achttien en zijn er ruim tweehonderd waarschuwingen gegeven.¹²⁵ In 2022 ging het voornamelijk om het verstoren van de fauna (schildpadden en flamingo's), vissen zonder vergunning, bouwen zonder vergunning en illegaal kitesurfen.¹²⁶ In 2021 zijn ongeveer 100 waarschuwingen gegeven. In 2023 waren er 1 overname beslaglegging van een speer vanuit Douane, 27 incidentrapporten dan wel meldingen van het havenkantoor en 37 schriftelijke waarschuwingen voor bouwen aan de kust. STINAPA geeft meer waarschuwingen dan boetes. Dit heeft te maken met het feit dat er geen vervolging plaatsvindt als betaling van de boetes uitblijft. Ook de directie Toezicht en Handhaving stuurde volgens de Raad voor de rechtshandhaving geen processen-verbaal naar het OM in de veronderstelling dat het OM daar toch niets mee zou doen.¹²⁷ Volgens de Inspectie Leefomgeving en Transport vindt toezicht alleen plaats op basis van klachten en incidenten en is de handhaving op inconsequent.¹²⁸

Van de Covid-periode is geen goed beeld, omdat handhaving door STINAPA grotendeels achterwege bleef. In deze periode waren er weinig toeristen op het eiland, waardoor de cijfers van de aantastingen van het koraal daalden. Wat wel veel voorkwam in die periode was samscholingen op de stranden door jongeren tijdens illegale feesten. STINAPA heeft dit probleem in samenwerking met KPCN aangepakt. De feesten zorgden er ook voor dat er veel vuil achterbleef. Dit is aangepakt met het vuilverwerkingsbedrijf Selibon. STINAPA heeft in de Covidtijd meer gepatrouilleerd langs de kusten vanwege illegale kampvuren. Alhoewel de andere vormen van criminaliteit zijn gedaald in deze periode was wel te zien dat het vissen onder Bonairianen toenam, vooral in de 'no fishing zones'.

Op Sint Eustatius is de Sint Eustatius National Parks Foundation (STENAPA) belast met het management van de nationale parken. De Raad voor de rechtshandhaving constateert in het al eerdergenoemde rapport uit 2019 dat Sint Eustatius tegenwoordig beter wordt schoongehouden en dat er beter wordt gecontroleerd op de verordening die verbiedt afval te dumpen. Er wordt al jaren druk uitgeoefend, onder andere door de rijksoverheid, om het geitenprobleem aan te pakken, maar het verzet daartegen is groot. Volgens een recent artikel in de NRC zou Sint Eustatius 12.000 geiten tellen.¹²⁹ Op Sint Eustatius wordt geen toezicht uitgeoefend op de naleving van natuurvergunningen en er wordt niet handhavend opgetreden.¹³⁰ Op Saba is de Saba Conservation Foundation actief,

¹²² STINAPA interview (2023).

¹²³ STINAPA interview (2023).

¹²⁴ Inspectie Leefomgeving en Transport, 2024.

¹²⁵ STINAPA, 2020.

¹²⁶ STINAPA, 2023.

¹²⁷ Raad voor de rechtshandhaving, 2019b.

¹²⁸ Inspectie Leefomgeving en Transport, 2024.

¹²⁹ De strijd om de geit (nrc.nl).

¹³⁰ Inspectie Leefomgeving en Transport, 2024.

een non-gouvernementele organisatie die de nationale parken van Saba beheert. De geitenoverlast op Saba wordt sinds 2020 structureel aangepakt onder meer door geiten af te laten schieten. In het begin was daar veel weerstand tegen maar dat tij lijkt gekeerd en de begroeiing op het eiland keert weer terug. Op Saba wordt geen toezicht uitgevoerd met betrekking tot bouwen, milieu/hinder of natuur en daardoor vindt er ook geen handhaving plaats.¹³¹ Hoewel de handhaving op de verschillende eilanden nog wel te wensen overlaat is de aandacht voor het milieu toegenomen en is het bewustzijn dat het milieubescherming verdiend is gegroeid.

Ter afsluiting

- De natuur in Caribisch Nederland heeft zwaar te lijden door overbegrazing, bouwactiviteiten en het toerisme.
- Illegale afvalstorting, illegale visserij en bouw van resorts en hotels zonder de vereiste vergunningen zijn een aantal voorbeelden van milieudelicten in Caribisch Nederland.
- Milieucriminaliteit in Caribisch Nederland heeft meer aandacht gekregen in de afgelopen jaren, wat geresulteerd heeft in nieuwe wetgeving en handhavinginstrumenten.
- Op Bonaire neemt het aantal waarschuwingen en proces-verbalen van STINAPA toe. Op Sint Eustatius en Saba vindt nauwelijks handhaving plaats.

13. Verwachtingen

In dit hoofdstuk wordt deelonderzoeksvraag drie beantwoord: welke ontwikkelingen zijn in de nabije toekomst te verwachten op gebied van criminaliteit in Caribisch Nederland? Het is goed mogelijk dat verschillende vormen van criminaliteit toenemen in de komende jaren. De schuldenproblematiek, gestegen huizenprijzen en gestegen kosten van levensonderhoud in heel Caribisch Nederland maakt dat het voor veel inwoners lastig is om rond te komen. Als 'gewoon' werk onvoldoende loont, neemt de kans toe dat mensen op zoek gaan naar alternatieve, illegale inkomstenbronnen, zoals het plegen van vermogensdelicten. Daarnaast neemt het aantal vermogende bewoners op Bonaire toe, denk hierbij aan Europese Nederlanders en Amerikanen. De kloof tussen hen en de lokale bevolking wordt groter. Toenemende ongelijkheid kan een voedingsbodem vormen voor een toename van vermogensdelicten. Tevens is er een relatie tussen ongelijkheid en geweldscriminaliteit, zoals huiselijk en relationeel geweld, geweld onder jeugdigen en gewelddadige vermogenscriminaliteit en vandalisme.

De verwachting is dat drugscriminaliteit op Bonaire met de groei van het inwonersaantal, de normalisering van het drugsgebruik en de beperkte opsporingsfocus zal toenemen. Er wordt gevreesd voor inmenging van Curaçaose groeperingen of Venezolaanse en Colombiaanse bendes bij de aansturing van lokale handel en de doorvoer. Als het aantal directe lijnvluchten en bootdiensten vanuit bronlanden naar bestemmingslanden toeneemt, wordt Caribisch Nederland aantrekkelijker als transiteitland voor de internationale handel in drugs. Deze smokkelroutes worden ook gebruikt voor de smokkel van vuurwapens en mensen. Ook voor Sint Eustatius is de verwachting dat het drugsgebruik en de handel met de groei van het bevolkingsaantal zal stijgen. Voor zowel Saba als Sint Eustatius is het gebrek aan controle in de luchthavens en de maritieme havens een risico. Als smokkelnetwerken vrij spel hebben, is het mogelijk gebeuren dat er meer vuurwapens naar Caribisch Nederland worden gesmokkeld en dit kan een verdere stijging van vuurwapencriminaliteit tot gevolg hebben.

Door de aanhoudende politieke, economische en klimaatcrises in de regio zal naar verwachting het aantal kwetsbare migranten toenemen. De groeiende bevolking en het toenemende toerisme op Bonaire zorgt volop voor de bouw van nieuwe woningen en hotels. De vraag naar arbeid in de sectoren zoals de bouw, huishoudelijk werk, horeca en tuinonderhoud neemt naar verwachting ook toe. Mensensmokkel en mensenhandel blijft hierdoor een risico. De toename in bouwprojecten biedt ook nieuwe kansen voor corruptie. Vanuit de Rijksoverheid is er echter meer aandacht voor integriteit van het lokale bestuur en de overheidsdiensten. Zo is in 2023 een bewustwordingscampagne van start gegaan. Ook wordt gewerkt aan een klokkenluidersregeling. Er wordt een

¹³¹ Inspectie Leefomgeving en Transport, 2024.

cultuurverandering waargenomen, waarbij de nieuwe generatie integriteitszaken vaker lijken te melden. De verwachting voor de toekomst is daarom niet zozeer dat corruptie toeneemt, maar wel het aantal meldingen.

In Caribisch Nederland is witwassen via onroerend goed en vastgoed het grootste witwasrisico. Met name op Bonaire vestigen zich meer buitenlanders, waardoor het mogelijk is dat meer dubieuze, buitenlandse vastgoedinvesteringen worden gedaan. Daarnaast moet er rekening worden gehouden met lokale criminelen die hun uitgavenpatroon aanpassen. Vermoed wordt dat lokale drugshandelaren onder meer bouwbedrijfjes opzetten als dekmantel voor witwassen en vervolgens investeren in het vastgoed.

Als de verkeerswetgeving niet strenger wordt gehandhaafd zal het aantal verkeersdelicten op Bonaire toenemen vanwege de toename van de bevolking. De wegen in Caribisch Nederland zijn over het algemeen slecht onderhouden en niet toegerust op veel verkeer. Dit zorgt ook voor ongelukken. Daarnaast wordt rijden onder invloed veelal maatschappelijk geaccepteerd. Door de ontwikkeling van de wetgeving en handavingsinstrumenten zal het aantal natuur- en milieuovertredingen eveneens toenemen aangezien meer gedragingen dan voorheen als overtreding worden aangemerkt en er waarschijnlijk meer aandacht voor zal zijn. Ook cybercrime zal net als in de rest van de wereld toenemen, zowel wat complexiteit betreft als wat het aantal slachtoffers en verdachten betreft.

Tot slot moet nog worden opgemerkt dat veel risicofactoren aanwezig zijn voor een stijging van geweldscriminaliteit. Deels komt dit door het simpele feit dat de bevolking toeneemt, deels vanwege de hierboven geschetste ontwikkelingen en een aantal andere factoren. Te denken valt hierbij aan de armoedeproblematiek en ongelijkheid, het feit dat veel kwetsbare jongeren in Caribisch Nederland zich in een problematische situatie bevinden, de normalisering van het gebruik van alcohol en drugs tijdens het uitgaan en in het verkeer en het schijnbare gemak waarmee vuurwapens te verkrijgen zijn.

Ter afsluiting

- Er zijn risicofactoren aanwezig voor een stijging van onder meer vermogenscriminaliteit, geweldscriminaliteit en cybercrime.
- De internationale handel in drugs in de Caribische regio is nog altijd een groot probleem en de verwachting is dat het gebruik van drugs zal toenemen.
- Gezien de vele brandhaarden in de regio zal het aantal kwetsbare migranten blijven stijgen.
- De toename van bouwprojecten biedt kansen voor witwassers en voor corruptie.

52

14. Knelpunten

Zoals uit het vorige hoofdstuk bleek, is de verwachting dat diverse vormen van criminaliteit in Caribisch Nederland gaan toenemen. Het is daarom van belang oog te hebben voor een aantal knelpunten in de aanpak van criminaliteit. Deze knelpunten worden regelmatig gesignaleerd in rapportages over Caribisch Nederland, bijvoorbeeld in die van de Raad voor de rechtshandhaving. Ook zijn deze knelpunten naar voren gekomen in de eerdere VHB's. Voor een deel hangen ze samen met de extreme kleinschaligheid van de drie eilanden en de bijzondere staatkundige positie van Caribisch Nederland. In dit hoofdstuk staat deelonderzoeksvraag vier centraal: welke knelpunten doen zich voor bij de aanpak van lokale en grensoverschrijdende criminaliteit?

Capaciteit

In het vorige VHB is geconstateerd dat veel organisaties in de keten te maken hebben met capaciteitsgebrek. De sterkte van KPCN hield bijvoorbeeld geen gelijke tred met de groei van de bevolking op Bonaire. Hoewel KPCN de afgelopen jaren meer capaciteit heeft gekregen, is nog altijd sprake van capaciteitsgebrek. Hierdoor komt de Basispolitiezorg (BPZ) op alle eilanden onder druk te staan en moet capaciteit worden weggetrokken uit de

informatieorganisatie en de opsporing.¹³² Het grenstoezicht is versterkt, maar de controle op de luchthavens en havens in Caribisch Nederland is nog onvoldoende. Vooral op Saba en Sint Eustatius is de onderbezetting bij diensten als de KMar, Douane en KPCN groot.

Ook de capaciteit van het OM en de rechterlijke macht is beperkt. Uit het onderzoek voor deze CBA kwam naar voren dat de keten vastloopt door de afhandeling van lichte overtredingen waardoor weinig ruimte overblijft voor zwaardere zaken. Ook in de hulpverleningsketen kampen veel organisaties met een gebrek aan capaciteit en het is lastig om een veilige opvang van slachtoffers van huiselijke geweld of mensenhandel te organiseren op de kleine eilanden.

Bij gebrek aan capaciteit gaat het niet alleen om capaciteit in kwantitatieve zin, maar ook om capaciteit in kwalitatieve zin. De vijver om gekwalificeerd personeel uit te wisselen is klein. Daarbij komt dat voor bepaalde specialismes te weinig werk is om ze te kunnen behouden. Ook het gebrek aan beleids capaciteit bij KPCN is nijpend.¹³³

In het VHB 2018 is aandacht gevraagd voor de positie van Sint Eustatius en Saba. Geconstateerd wordt dat deze twee eilanden er een beetje bij lijken te bungelen. De hoofdkantoren van organisaties van bijvoorbeeld de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) zijn gevestigd op Bonaire. Hoewel sommige organisaties wel kleine vestigingen hebben op de bovenwindse eilanden is de bezetting soms minimaal en niet altijd continu, aldus het VHB 2018. Het capaciteitsgebrek bij veel organisaties en de letterlijke en figuurlijke afstand tot Bonaire, is er vermoedelijk debet aan dat de situatie in 2024 nauwelijks verbeterd lijkt.

Informatiegestuurd werken en informatie-uitwisseling

Er zijn allerlei lichtpuntjes als het gaat om samenwerking en informatiedeling. Te denken valt hierbij aan de oprichting van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Caribisch Nederland (RIEC CN)¹³⁴, maar ook het Eilandelijk Platform Criminaliteitsbeheersing en diverse andere initiatieven op het gebied van grenstoezicht, crisisbeheersing en cybercrime. Toch blijft informatiedeling nog altijd een probleem dat al vaak gesignaleerd is in allerlei rapportages. Voor een deel heeft dit te maken met dat informatie nog steeds onvoldoende wordt vastgelegd in systemen en dus niet makkelijk te delen is. Ook is de mindset vaak nog niet gericht op delen. En er is een gebrek aan vertrouwen dat andere organisaties zorgvuldig met informatie omgaan.

Informatiegestuurd werken wordt enerzijds gehinderd door het feit dat informatie nog steeds niet of niet volledig wordt ingevoerd in de systemen en anderzijds door het gegeven dat burgers in Caribisch Nederland niet snel naar de politie gaan om een melding of aangifte te doen. Voor wat betreft de invoer in systemen merkt de Raad voor de rechtshandhaving in het rapport Staat van de rechtshandhaving 2023 op dat 'de registratie-discipline een punt van zorg blijft'.¹³⁵ De raad schrijft hierover: 'Als een van de oorzaken daarvan wordt gebrek aan interne sturing daarop en het gebrek aan Nederlandse taalbeheersing benoemd. Maar ook wordt het belang van registratie van gegevens niet door alle medewerkers onderkend. Het effect daarvan is dat relevante (opsporings-) informatie onvoldoende inzichtelijk is en er onvoldoende zicht op aard en omvang van criminaliteit is. De Raad beschouwt dit als een knelpunt en een risico.'

Op Saba en Sint Eustatius bijvoorbeeld is de meldings- en aangiftebereidheid beperkt door de hoge 'omloopsnelheid' van politiemedewerkers. Steeds nieuwe gezichten die tijdelijk geplaatst zijn op de eilanden zorgen voor verminderd vertrouwen in de politie onder de inwoners. Het gebruik van de Nederlandse taal in de politieorganisatie is voor veel

¹³² Raad voor de rechtshandhaving, 2024.

¹³³ Raad voor de rechtshandhaving, 2024.

¹³⁴ In RIEC CN werken samen: OLB, OLE, OLS, OM BES, KPCN, KMar, Belastingdienst/Douane CN, Sociale zaken en Werk (SZW) Immigratie- en Naturalisatiedienst CN (IND CN), FIU en Kustwacht CARIB (KWCARIB).

¹³⁵ Raad voor de rechtshandhaving, 2024.

Sabanen en Statianen, voor wie de moedertaal Engels is, een barrière om bij de politie te werken. Daarbij komt dat er nog altijd een taboe rust op relationeel geweld en dat de meldingsbereidheid van slachtoffers en hun omgeving laag is.

Als het gaat om informatie-uitwisseling merkt de Raad voor de rechtshandhaving op dat informatiedeling tussen ketenpartners een punt van zorg is, in het bijzonder tussen partners uit de justitieketen en partners uit de zorgketen.¹³⁶ Verder moet nog worden vermeld dat het delen van informatie tussen de Caribische landen en zelfs met het Europese deel van Nederland problematisch is. Informatiedeling met Europees Nederland wordt bemoeilijkt door de vereisten van de Algemene Verordening Gegevensbescherming en de EU-richtlijn 2016/680 die op 25 mei 2018 in werking zijn getreden voor Europees Nederland.

Handhavingstekort

Hierboven kwam al aan de orde dat veel organisaties capaciteitsgebrek hebben. Dit is één van de redenen dat in Caribisch Nederland sprake is van een handhavingstekort, bijvoorbeeld rondom de territoriale wateren van Bonaire is ontoereikend. De kustwacht vaart misschien één of twee keer per maand en als op Curaçao een verdachte boot gesignaleerd wordt die naar Bonaire vaart, kan het al te laat zijn om in te grijpen. In het VHB 2018 komt aan de orde dat meldingen van onveilige situaties en misstanden niet altijd worden opgepakt. Dit versterkt bij burgers en ondernemers de perceptie dat sprake is van een handhavingstekort. Deze perceptie lijkt anno 2024 nog onveranderd te zijn.

Uit de voorgaande hoofdstukken kwam al meerdere malen naar voren dat op veel terreinen onvoldoende wordt gehandhaafd. Onderzoek van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) uit 2024 laat zien dat ‘forse verbeteringen nodig zijn bij vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) voor bouw, milieu en natuur in Caribisch Nederland’.¹³⁷ Over de handhaving door het OLB merkt het ILT op dat handhaving bij overtredingen niet consequent plaatsvindt en dat handhaving niet consequent wordt ‘doorgezet tot en met het innen van dwangsommen waardoor overtredingen niet worden hersteld’. Verder wordt opgemerkt dat illegale situaties op Bonaire regelmatig worden gelegaliseerd. Met betrekking tot de handhaving door het Openbaar Lichaam Sint Eustatius (OLE) stelt het ILT dat ‘geconstateerde overtredingen blijven voortduren, het OLE treedt niet handhavend op’. Over de handhaving door het Openbaar Lichaam Saba (OLS) zegt het ILT dat ‘door het ontbreken van toezicht geen handhaving plaats vindt’.

54

Ter afsluiting

- Capaciteit van rechtshandavingsinstanties blijft een probleem op de kleine eilanden. Vooral op Saba en Sint Eustatius is de onderbezetting van belangrijke diensten groot.
- Er zijn stappen gezet op het terrein van informatiegestuurd werken, maar informatie wordt nog altijd onvoldoende vastgelegd en zoals uit deze CBA bleek is de informatiepositie op sommige terreinen niet sterk.
- Op het gebied van samenwerking en informatiedeling is vooruitgang geboekt, bijvoorbeeld met de oprichting van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Caribisch Nederland (RIEC CN). Toch is informatiedeling tussen ketenpartners nog altijd een punt van zorg.
- Op veel terreinen is nog sprake van een handhavingstekort.

¹³⁶ Raad voor de rechtshandhaving, 2023b.

¹³⁷ <https://www.ilent.nl/documenten/organisatie/over-de-ilt/onderzoeken-naar-het-vth-stelsel/signaalrapportages/forse-verbeteringen-nodig-bij-vergunningverlening-toezicht-en-handhaving-vth-in-caribisch-nederland>.

15. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de samenvatting, de conclusies en de aanbevelingen gepresenteerd en wordt antwoord gegeven op deelonderzoeksvraag vijf: wat is er nodig om criminaliteit in Caribisch Nederland effectief te kunnen bestrijden? Voor het antwoord op deze vraag worden in dit hoofdstuk de verschillende vormen van criminaliteit langsgelopen.

Verkeerscriminaliteit

Op alle drie de eilanden van Caribisch Nederland is er sprake van onveilige verkeerssituaties. Dit is te wijten aan de slecht onderhouden wegen, het toenemende aantal verschillende verkeersdeelnemers en het rijden onder invloed van alcohol. Daarnaast speelt op Bonaire nog altijd het probleem van feveren en staatraces op de openbare weg. De intensiteit van de activiteiten varieert. Handhaving door de politie vergt veel capaciteit, evenals de afhandeling door het OM. Alcohol in het verkeer is op alle eilanden een probleem en zorgt voor veel verkeersongevallen. Sinds de inwerkingtreding van de nieuwe Wegenverkeersverordeningen op de eilanden is handhaving op rijden onder invloed mogelijk. *Gezien de grote maatschappelijk impact van dodelijke ongevallen in Caribisch Nederland en de rol die alcohol speelt bij uitgaansgeweld is de aanpak van alcoholgebruik een onderwerp dat de komende jaren prioriteit moet krijgen.*

Jeugdcriminaliteit

In 2020 is het Jeugdstrafrecht ingevoerd in het Wetboek van Strafrecht BES waardoor het mogelijk wordt om maatwerk te leveren bij overtredingen en misdrijven gepleegd door jeugdigen. Het grootste deel van de door jongeren gepleegde criminaliteit betreft diefstal en geweldsmisdrijven. De situatie voor veel jeugdigen die in aanraking met criminaliteit komen, is vaak problematisch. Er is op de eilanden nog altijd weinig te doen voor de jeugd en organisaties die belast zijn met het welzijn van de jeugd hebben vaak gebrek aan capaciteit en aan mogelijkheden om jongeren weer het rechte pad op te krijgen. Hoewel op alle eilanden zorgen bestaan over de jeugd lijkt de instroom van jeugdzaken bij het OM niet te zijn toegenomen, maar feitelijk is de omvang van jeugdcriminaliteit niet goed in beeld. Organisaties in het zorgdomein signaleren echter wel een toename van geweldsdelicten. *De omstandigheden waaronder kwetsbare jongeren in Caribisch Nederland opgroeien, vragen om een brede aanpak door alle organisaties die een taak hebben op het terrein van de jeugd.*

Geweldscriminaliteit

Bij geweld in Caribisch Nederland gaat het vooral om huiselijk of relationeel geweld en uitgaansgeweld. Op Bonaire is sprake van een stijging van het totaal aantal geweldsdelicten die hoofdzakelijk veroorzaakt lijkt te worden door een stijging van het aantal mishandelingen met of zonder wapens. Op Sint Eustatius en Saba blijft het aantal geweldsdelicten min of meer gelijk. Voor de afzonderlijke categorieën geldt voor Sint Eustatius en Saba dat de aantallen te klein zijn en teveel schommelen om zinvolle conclusies te kunnen trekken. Uitgaansgeweld is op alle eilanden een probleem waarbij ook politiemensen worden bedreigd of aangevallen. Relationeel geweld komt vermoedelijk veel voor op de eilanden, maar deze problematiek is niet goed in beeld. Hoewel geen sprake lijkt te zijn van een schrikbarende stijging van geweldsmisdrijven, zijn er wel een paar zorgwekkende trends. *Het verdient aanbeveling de aanpak van geweld hoog op de prioriteitenlijst te zetten. Ook is het zaak ernst te maken met de invoering van regelgeving rondom relationeel geweld.*

Vermogenscriminaliteit

Het aantal vermogensdelicten in Bonaire is in de periode 2020 – 2024 sterk afgenomen. De daling deed zich voor in vrijwel alle categorieën. Ook op Sint Eustatius zijn vermogensmisdrijven afgenomen. Wel viel op dat in 2023 veel scooters zijn gestolen. Vermogensmisdrijven op Saba zijn in 2022 en 2023 toegenomen. Dit geldt vooral voor woninginbraken. De aantallen zijn echter zo klein dat het lastig is daar conclusies aan te verbinden. Vermogensmisdrijven in Caribisch Nederland worden vaak gepleegd door dezelfde daders. Als het lukt zo'n dader of dadergroep op te pakken, daalt het aantal delicten meteen. Hoewel de aantallen niet groot zijn, kosten

vermogensmisdrijven KPCN veel capaciteit en hebben ze impact op het veiligheidsgevoel van inwoners en toeristen. *Er is vooralsnog echter geen reden om de aanpak van vermogenscriminaliteit meer prioriteit te geven.*

Drugscriminaliteit

Hoewel de omvang van het probleem vermoedelijk niet heel groot is, is in Caribisch Nederland sprake van handel in en gebruik van cannabis en cocaïne. Wat ook een trend op Bonaire is, is dat legale bedrijven worden gebruikt om de drugs te kunnen exporteren. Een voorbeeld hiervan zijn het postkantoor en bedrijven die goederen verschepen via havens in containers. De export van drugs vanuit Bonaire is in de afgelopen jaren meer naar voren gekomen. Er is nog onvoldoende zicht op de import en de opslag van de drugs op de eilanden. Er zijn wel signalen dat de drugs met de vissersboten vanuit Curaçao of Venezuela worden geïmporteerd. Het is echter nog niet bekend welke boten dit zijn. Bonaire is vanwege haar ligging een aantrekkelijk overslagpunt voor drugs. Het komt regelmatig voor dat grote partijen drugs uit de internationale wateren rond Bonaire worden gevestigd, maar vaak zijn deze partijen niet bestemd voor Bonaire. Een ander bekend overslagpunt is de vlakbij Saba en Sint Eustatius gelegen Sababank, maar er zijn geen signalen dat er relaties zijn tussen deze activiteiten en de eilanden. Het vermoeden is dat Curaçaose, Venezolaanse en Colombiaanse criminele netwerken een rol spelen op de drugsmarkt in Caribisch Nederland en er zijn zeker ook Bonairiaanse spelers op de markt. Vanwege de beperkte opsporingscapaciteit van KPCN is er echter weinig zicht op de achterliggende criminele logistieke processen en netwerken. Op alle drie de eilanden bestaan zorgen over de normalisering van drugsgebruik, vooral onder jongeren. *Als het gaat om de aanpak van drugscriminaliteit is het van belang om de komende jaren een beter beeld te krijgen van de rol die Caribisch Nederland speelt bij grensoverschrijdende drugscriminaliteit. Op basis daarvan moet het mogelijk zijn te bepalen welke prioriteit deze misdrijven moeten krijgen. Om de lokale drugscriminaliteit te bestrijden moet vooral worden ingezet op preventie en hulpverlening.*

Vuurwapencriminaliteit

De omvang van vuurwapencriminaliteit in Caribisch Nederland lijkt steeds meer te groeien. In de afgelopen periode zijn de cijfers van vuurwapencriminaliteit fors omhooggegaan. Schietincidenten lijken in de tweede helft van 2024 nagenoeg wekelijks plaats te vinden. Op Bonaire komt het af en toe wel voor dat wordt bedreigd met een vuurwapen, bijvoorbeeld bij een atrako of een conflict. Inbeslagname van vuurwapens komt zo nu en dan voor. Op Sint Eustatius is in de afgelopen periode ook een stijging te zien aan vuurwapenincidenten. Zo vonden er twee overvallen plaats waarbij vuurwapens zijn gebruikt. Er zijn ook onderdelen van vuurwapens in beslaggenomen door de douane tijdens het importproces. Hierdoor zijn er zorgen over vuurwapens op de eilanden en over het schijnbaar relatieve gemak waarmee vuurwapens de eilanden op gesmokkeld kunnen worden. *Gezien de forse toename van vuurwapen gerelateerd geweld in de Caribische regio is het zaak de ontwikkelingen op dit terrein goed in de gaten te houden en prioriteit te geven aan de aanpak van vuurwapens.*

Migratiecriminaliteit

Migratiecriminaliteit in Caribisch Nederland is cijfermatig niet goed in beeld, hoewel de informatiepositie op mensensmokkel wel verbeterd is. Dat mensensmokkel en mensenhandel voorkomt in Caribisch Nederland is duidelijk. Er zijn signalen van smokkelnetwerken die migranten uit verschillende landen naar Caribisch Nederland halen ten behoeve van arbeidsuitbuiting, bijvoorbeeld in de bouw, beautysalons, supermarkten en in de prostitutie. Ook zijn er signalen van uitbuiting in de prostitutie. Hoewel er zeker meer aandacht voor deze delicten is, is het beeld nog te beperkt. De verwachting is dat mensensmokkel en mensenhandel in de regio een groot probleem blijven, ook vanwege de vele brandhaarden in de regio en de ontwikkelingen in Venezuela rond de presidentsverkiezingen van 2024. *Het is dan ook zaak dat KPCN samen met partners de komende jaren grip op deze fenomenen probeert te krijgen.*

Financieel-economische criminaliteit

In het VHB 2018 is geconstateerd dat weinig informatie voorhanden was over financieel-economische criminaliteit zoals fraude, witwassen en underground banking. Met de oprichting van het KPCN FINEC-team is het beeld scherper geworden en zijn diverse zaken aan het licht gekomen die betrekking hebben op fraude, verduistering in

dienstbetrekking, frauduleuze onttrekkingen, valsheid in geschrifte, witwassen en smokkel van dollars. Onder andere wordt vermoed dat de vastgoedsector op Bonaire wordt gebruikt om illegale winsten wit te wassen. De stijging in het aantal meldingen bij de FIU laat zien dat het witwasbewustzijn bij de meldingsplichtige instanties is toegenomen. De verwachting is dat de komende jaren een nog beter beeld zal ontstaan van onder meer de gebruikte modus operandi en de daders van financieel-economische criminaliteit. En dat is hard nodig aangezien de aanpak van witwassen hoog op de internationale en regionale prioriteitenlijsten staat. *Het wordt dan ook aanbevolen om de focus op witwassen verder te versterken.*

Corruptie

Het is lastig conclusies te trekken over de omvang van corruptie in Caribisch Nederland. Aanwezigheid van de Rijksrecherche heeft de informatiepositie versterkt, maar er is nog steeds sprake van een lage meldingsbereidheid. Er zijn in de afgelopen jaren diverse wetenschappelijke onderzoeken verricht, onder andere naar ambtelijk-bestuurlijke integriteitsschendingen. Uit de onderzoeken komt naar voren dat dergelijke misdrijven in Caribisch Nederland nauwelijks worden gesignaleerd en geregistreerd. Probleem is ook dat corruptie vaak lastig is vast te stellen. De schijn van – corruptie – heeft echter een grote impact op de samenleving. Het schaadt het vertrouwen in de integriteit van de overheid en de kosten van corruptie komen ten laste van de gehele samenleving. Net als witwassen is corruptie een thema dat de laatste jaren internationaal en regionaal sterk in de schijnwerpers staat. *Het is van belang om de aanpak van corruptie in Caribisch Nederland te prioriteren.*

Cybercrime

De oprichting van de Cybercrime Unit (CCU) bij KPCN en de bewustzijns campagnes hebben gezorgd voor een toegenomen aandacht voor cybercrime in Caribisch Nederland. De CCU heeft signalen verzameld van WhatsApp fraude, hacking, invoice-fraude, dataleaks, identiteitsfraude, ransomware en phishing. Uit de informatie van de CCU blijkt dat Caribisch Nederland zeker niet immuun is voor cybercrime. Opsporing en vervolging van cybercrime is echter lastig aangezien de verdachten vaak onbekend zijn en in het buitenland verblijven. De focus van de CCU is daarom ook voor een belangrijk deel gericht op preventie. *Voor de komende jaren blijft het van belang om awareness te ontwikkelen bij de overheid, het bedrijfsleven en de burger. Hier ligt vooral een rol voor de openbare lichamen en de Rijksoverheid.*

57

Milieucriminaliteit

De natuur in Caribisch Nederland wordt aan alle kanten bedreigd. Die bedreigingen hebben niet altijd betrekking op milieudelicten, maar een deel daarvan wel. Milieudelicten in Caribisch Nederland komen voor bij de bouw van resorts en hotels, waarbij illegale praktijken leiden tot schade aan stranden en koraalriffen. Ook illegale afvalstortingen, illegale visserij en verstoring van de lokale flora en fauna veroorzaken aanzienlijke schade aan de leefomgeving van mensen en dieren. Daarnaast draagt het toerisme bij aan milieuschade. Hoewel de handhaving van milieuregels op alle eilanden nog achterblijft is de aandacht voor het milieu de afgelopen jaren toegenomen en er geldt sinds kort een nieuw stelsel van milieuregels. Dit geeft vertrouwen dat het milieu de komende jaren de aandacht gaat krijgen die het verdient. *Daarbij is het wel zaak om te werken aan daadwerkelijke handhaving van de regels.*

--/--

Bibliografie

- Adviesraad Internationale Vraagstukken. (2024, juni 4). *Hybride dreigingen en maatschappelijke weerbaarheid*. Opgehaald van <https://www.adviesraadinternationalevraagstukken.nl/documenten/publicaties/2024/06/04/hybride-dreigingen-en-maatschappelijke-weerbaarheid>
- AIV. (2020). *Veiligheid en rechtsorde in het Caribisch gebied. Noodzakelijke stappen voor een toekomstbestendig Koninkrijksverband*. Den Haag: Adviesraad Internationale Vraagstukken.
- ANV. (2022a). *Rijksbrede Risicoanalyse Nationale Veiligheid*. Den Haag: Analistennetwerk Nationale Veiligheid.
- ANV. (2022b). *Themarapportage Rijksbrede Risicoanalyse Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden*. Den Haag: Analistennetwerk Nationale Veiligheid.
- Bastrup-Birk, J., Frinkling, E., Arentze, L., De Jong, E., & Bekkers, F. (2023). *Next Generation Organised Crime. Systemic change and the evolving character*. Den Haag: The Hague Centre for Strategic Studies.
- Besluit maatschappelijke ondersteuning en bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling BES*. (2023, juni). Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/08/algemene-maatregel-van-bestuur>
- Bestuursakkoord Aanpak Huiselijk geweld en Kindermishandeling Caribisch Nederland*. (2021-2024). Opgehaald van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-24cc427f9bf0da4e8d921242ae3637d99fe3654b/pdf>
- Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs. (2021). *International Narcotics Control Strategy Report. Drug and Chemical Control Volume I*. United States Department of State. Washington D.C.: United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs.
- CARICOM IMPACS & Small Arms Survey. (2023, april). *Weapons compass: The Caribbean Firearms Study*. Opgehaald van <https://www.smallarmssurvey.org/sites/default/files/resources/CARICOM-IMPACS-SAS-Caribbean-Firearms-Study.pdf>
- Commissie Sociaal Minimum Caribisch Nederland. (2023, oktober 6). *Een waardig bestaan: Een sociaal minimum dat voorziet in toenemend perspectief op zelfredzaamheid*. Opgehaald van <https://open.overheid.nl/documenten/592617f6-72de-415d-9137-646f850c7803/file>
- Dichter, M. E., Thomas, K. A., Crits-Christoph, P., Ogden, S. N., & Rhodes, K. V. (2018, januari 11). Coercive Control in Intimate Partner Violence: Relationship with Women's Experience of Violence, Use of Violence, and Danger. Opgehaald van <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6291212/>
- DSP groep. (2014). *Uitgaansgeweld: Een landelijke definitie*. Opgehaald van https://www.dsp-groep.nl/wp-content/uploads/18pedefgew_Uitgaansgeweld_landelijke_definitie_dsp-groep.pdf
- Economisch Bureau Amsterdam. (2023, oktober 23). *Digitale Infrastructuur Caribisch Nederland*. Opgehaald van <https://open.overheid.nl/documenten/1ed13c34-a4bd-4ac5-80e8-88030e4c1d5a/file>
- Ellis, R. E. (2018). *Transnational Organized Crime in Latin America and the Caribbean: From Evolving Threats and Responses to Integrated, Adaptive Solutions*. Lanham: Lexington Books .
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA). (2022). *European Drug Report 2022: Trends & Developments*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- FATF. (2014). *Virtual Currencies. Key Definitions and Potential AML/CFT Risks*. Paris: FATF.
- Global Initiative against Transnational Crime. (2021). *Global Organized Crime Index 2021*. Switzerland: Global Initiative against Transnational Crime.
- Hoebe, D. (2015). *Procesanalyse Bonaire International Airport. Een onderzoek naar de processen van verschillende organisaties/bedrijven op de luchthaven Bonaire International Airport*.

-
- Human Rights Watch. (2023). *Venezuela: events of 2023*. Opgehaald van <https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/venezuela>
- InSight Crime. (2018). *Venezuela: A Mafia State? Venezuela has become a hub for organized crime*. Medellín: InSight Crime.
- InSight Crime. (2019, november 8). *Venezuela Archipelago, New Hotspot for Drug Smuggling*. Opgehaald van <https://insightcrime.org/news/brief/venezuela-archipelago-gold-drug-smuggling/>
- InSight Crime. (2020). *Latin America Organized Crime Study for the Kingdom of the Netherlands*. Bogota: InSight Crime.
- InSight Crime. (2023, november 2). *Caribbean Profile*. Opgehaald van <https://insightcrime.org/caribbean-organized-crime-news/caribbean/>
- Inspectie Leefomgeving en Transport. (2024, februari). *Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) door het Openbaar Lichaam Bonaire Nulmeting van de uitvoering van*. Opgehaald van <https://www.ilent.nl/documenten/organisatie/over-de-ilt/onderzoeken-naar-het-vth-stelsel/signaalrapportages/forse-verbeteringen-nodig-bij-vergunningverlening-toezicht-en-handhaving-vth-in-caribisch-nederland>
- Inspectie SZW. (2021). *Verkenning naar arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling in domestic work*. Den Haag: Inspectie SZW. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- IVM Institute for Environmental Studies. (2022, september 28). *The Impacts of Climate Change on Bonaire*. Opgehaald van https://assets.vu.nl/d8b6f1f5-816c-005b-1dc1-e363dd7ce9a5/0973b67e-3084-4590-9a76-fa123436d113/IVM_R22-06_Synthesis%20Report%202022.pdf
- Kustwacht van het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied. (2021). *Jaarverslag 2020*. Kustwacht van het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied.
- Kustwacht van het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied. (2022). *Jaarverslag 2021*. Kustwacht van het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied.
- Kustwacht van het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied. (2023). *Jaarverslag 2022*. Kustwacht van het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied.
- Minister van Justitie en Veiligheid. (2020). *Uitwerking breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit*. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2016). *Verdere ontwikkeling van de de veiligheids- en justitieketen in Caribisch Nederland*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- Mooij, A., & Tijssens, I. e. (2013). *Veiligheidsbeeld BES-eilanden 2013. Criminaliteit, regelovertreding en overlast op Bonaire, Sint Eustatius en Saba*. Zoetermeer: DLIO Zoetermeer.
- Movisie. (2021, juli). *Factsheet Huiselijk en seksueel geweld*. Opgehaald van <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-07/Factsheet%20huiselijk%20geweld.pdf>
- Nationale Ombudsman. (2022). *Caribische kinderen van de rekening*. Opgehaald van <https://www.nationaleombudsman.nl/publicaties/rapporten/2022058>
- Nationale Politie. (2020a). *Operationele Strategie Latijns-Amerika en het Caribisch gebied*. Den Haag: Nationale Politie.
- Nibud. (2023). *Zicht op schulden in Caribisch Nederland* Opgehaald van <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-zicht-op-schulden-in-caribisch-nederland-nibud-2023/>
- Openbaar Ministerie. (2016). *Perspectief op de criminaliteitsbestrijding 2016 - 2021*. Willemstad, Curaçao: Parket Procureur-Generaal Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius & Saba.

- Openbaar Ministerie BES. (2023). *Jaarverslag Bonaire, Saba, Sint Eustatius 2023*. Opgehaald van <https://cuatro.simcdn.nl/openbaarministerie/uploads/Jaarverslag%202023%20parket%20BES%20-%20publicatie.pdf?cb=Fl6kEgyW>
- Raad voor de rechtshandhaving. (2017d). *De uitwisseling van politieke en justitiële gegevens binnen het Koninkrijk met het accent op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Inspectieonderzoek van de Raad voor de rechtshandhaving naar de uitwisseling van gegevens in het kader van de opsporing*. Raad voor de rechtshandhaving.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2019). *Inspectie onderzoek naar de aanpak van mensenhandel en mensensmokkel*. Kralendijk: Raad voor de rechtshandhaving.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2019a). *Handhaving natuur- en milieuwetgeving in Caribisch Nederland: over loslopend vee, zwervend vuil en andere problemen voor de natuur op Bonaire, Sint Eustatius en Saba*. Kralendijk: Raad voor de rechtshandhaving.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2022). *Inspectieonderzoek: Opvolging aanbevelingen corruptiebestrijding op Bonaire, Sint Eustatius en Saba*. Bonaire: Raad voor de rechtshandhaving.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2023). *De staat van de rechtshandhaving Curaçao*. Curaçao: Raad voor de rechtshandhaving.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2023b). *Preventie van jeugdcriminaliteit en Jeugdstrafrecht op Bonaire, Sint Eustatius en Saba*. Kralendijk: Raad voor de rechtshandhaving.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2023c). *Vreemdelingenbeleid en de aanpak van mensenhandel en mensensmokkel in Caribisch Nederland. Een vervolgonderzoek naar de opvolging van de aanbevelingen uit de rapporten 'Vreemdelingenbeleid (2017)' en 'de aanpak van mensenhandel en mensensmokkel (2019)'*. Kralendijk: Raad voor de rechtshandhaving.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2024). *Staat van de rechtshandhaving Caribisch Nederland 2023*. Kralendijk: Raad voor de rechtshandhaving .
- Raad voor de rechtshandhaving Caribisch Nederland. (2023a). *Staat van de rechtshandhaving Caribisch Nederland 2022*. Den Haag: Raad voor de rechtshandhaving Caribisch Nederland.
- Rijksministerraad. (2021). *Reactie Rijksministerraad op AIV-advies Veiligheid en rechtsorde in het Caribisch gebied*. Den Haag: Rijksministerraad.
- Rijksoverheid. (2023). *De Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden 2023 - 2029*. Den Haag: Rijksoverheid.
- Schaamte op een klein eiland zorgt voor taboe op huiselijk geweld*. (sd). Opgehaald van <https://caribischnetwerk.ntr.nl/2022/11/30/schaamte-op-een-klein-eiland-zorgt-voor-taboe-op-huiselijk-geweld/>
- Schotborgh-van de Ven, P. (2019). *De wortels van publieke fraude en corruptie in het Caribisch deel van het Koninkrijk*. Amsterdam: VU.
- Snaphaan, T., Kostense, M., & Van Ruitenburch, T. (2023). *Financial Crime Scripting. Inzicht in winstgedreven criminaliteit*. Antwerpen/'s-Hertogenbosch: Gomple & Svacina bv.
- STINAPA. (2020). *Annual report 2020*. Opgehaald van <https://stinapabonaire.org/wp-content/uploads/2022/11/STINAPA-Annual-Report-2020-2-1.pdf>
- STINAPA. (2023). *Annual report 2022*. Opgehaald van https://stinapabonaire.org/wp-content/uploads/2023/03/STINAPA-Annual-Report-2022_Digital.pdf
- Transparencia Venezuela. (2020). *Organised Crime and Corruption in Venezuela*. Caracas: Transparencia Venezuela.

-
- U.S. Department of State. (2023). *2023 Trafficking in Persons Report: Netherlands*. Opgehaald van <https://www.state.gov/reports/2023-trafficking-in-persons-report/netherlands/>
- UNICEF. (2020, juni). *Situatieanalyse kinderen en jongeren in Caribisch Nederland*. Opgehaald van https://www.unicef.nl/files/Sitan%20BES_NL%2010juni2020NED.pdf
- UNODC. (2012). *Transnational Organized Crime in Central America and the Caribbean*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- UNODC. (2017). *The drug problem and organized crime, illicit financial flows, corruption and terrorism*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- UNODC. (2023). *Global report on Cocaine 2023 – Local dynamics, global challenges*. Vienna: United Nations publications.
- UNODC and EUROPOL. (2021). *The illicit trade of cocaine from Latin America to Europe – from oligopolies to freeforall? Cocaine Insights 1*. Vienna: UNODC.
- UN-OHRLS. (2011). *Small Island Developing States. Small Island Big(ger) Stakes*. New York: United Nations.
- US Department of States. (2023). *Trafficking in Persons Report*. Washington: United States Department of States.
- van de Sandt, E., Martis, E., Braaf, A., Jago, S., & Sint Jago, M. (2022, juli 25). *Digitale Opsporing in Caribisch Nederland: een Cybercrime Casestudy*. Opgehaald van https://www.websitevoordepolitie.nl/content/uploads/2022/09/Visie_KPCN_Specialismes_Cyber_0.1-1.pdf
- Van der Veen, H., & Heuts, L. (2018). *National Risk Assessment Witwassen en Terrorismefinanciering Bonaire Sint Eustatius en Saba*. Den Haag: WODC, Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Van der Veen, H., & Heuts, L. (2021). *National Risk Assessment Witwassen en Terrorismefinanciering 2021*. Den Haag: WODC.
- Van der Zee, S. (2019). *Regionaal Criminaliteitsbeeld. Trends in de Dutch Caribbean 2020 - 2022*. Willemstad.
- Van der Zee, S. (2021). *Update Regionaal Criminaliteitsbeeld 2022 - 2023*. Willemstad.
- Van der Zee, S., & Hoebé, D. (2019). *Veiligheidsbeeld BES 2018. Een onderzoek naar praktische handvatten om criminaliteit en onveiligheid op Bonaire, Sint Eustatius en Saba aan te pakken*. Oranjestad, Bonaire: Openbaar Ministerie BES.
- Voortgangsrapportage Nationaal Actieprogramma Aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld*. (2024, maart 18). Opgehaald van <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-3347551ab73eb101c075bbe4bf156ed1fe810797/pdf>
- Wageningen Marine en Environmental Research Wageningen. (2018, november 17). *Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017*. Opgehaald van <https://edepot.wur.nl/426340>
- Wessells, M. G., & Kostelny, K. (2022). *The Psychosocial Impacts of Intimate Partner Violence against Women in LMIC Contexts: Toward a Holistic Approach*.
- WODC. (2020). *Samenvatting*. Opgehaald van https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/253/Cahier_2020_15_2921ab_Samenvatting_tcm28-462219.pdf
- WODC. (2023, december 14). *Ambtelijk-bestuurlijke integriteit in Caribisch Nederland*. Opgehaald van <https://www.wodc.nl/actueel/nieuws/2023/12/14/ambtelijk-bestuurlijke-integriteit-in-caribisch-nederland-bevorderen>

Bijlage 1 Algemene gegevens

De meest voorkomende bekeuringen in Caribisch Nederland zijn rijden zonder rijbewijs, zonder geldig rijbewijs, zonder autogordel of zonder een helm op een scooter of motor.

Bekeuringen				
Eiland	2020	2021	2022	2023
Bonaire	1233	1202	573	1731
Sint Eustatius	39	43	38	70
Saba	47	18	18	41
Totaal	1319	1263	629	1842

Aangiften				
Eiland	2020	2021	2022	2023
Bonaire	763	831	690	646
Sint Eustatius	131	39	42	45
Saba	54	144	124	93
Totaal	948	1014	856	784

Aangiften Bonaire				
Type delict	2020	2021	2022	2023
Vermogensdelicten	496	553	435	363
Verkeersdelicten	43	38	60	46
Gewelddelicten	163	174	134	163
Overige aangifte	61	66	61	74
Totaal	763	831	690	646

Aangiften Sint Eustatius				
Type delict	2020	2021	2022	2023
Vermogensdelicten	72	70	75	47
Verkeersdelicten	0	0	3	1
Gewelddelicten	47	59	33	41
Overige aangifte	12	15	13	4
Totaal	131	144	124	93

Aangiften Saba				
Type delict	2020	2021	2022	2023
Vermogensdelicten	15	17	21	22
Verkeersdelicten	1	1	1	0
Gewelddelicten	29	16	18	18
Overige aangifte	9	5	2	5
Totaal	54	39	42	45

Onderzoeken				
Soort onderzoek	2020	2021	2022	2023
Cybermeldingen	-	1	27	45
Strafrechtelijke onderzoeken (FINEC)	-	-	4	6
Strafrechtelijke onderzoeken (IGO)	129	133	149	113
Strafrechtelijke onderzoeken (PGO)	9	7	12	27
Digitale onderzoeken	-	-	215	129
	138	141	407	320

Bijlage 2 Informatiebronnen

Verkeerscriminaliteit:

- Jaarcijfers KPCN
- Jaarcijfers OM
- Analyse Rijden onder invloed
- Interview Verkeer
- Interview OM

Jeugdcriminaliteit:

- Interview JZZ
- Interview Bario's
- Interview Voogdijraad
- Interview Jeugdzorg
- Interview BPZ
- Raad voor Rechtshandhaving (2023) Preventie jeugdcriminaliteit en jeugdstrafrecht op Bonaire, Saba en St. Eustatius.

Geweldscriminaliteit:

- Jaarcijfers
- Criminaliteitslijsten wapens
- Interview IGO
- Interview INFO
- Interview Bario regisseur
- Interview OM
- Interview JZZ
- Interview Voogdijraad
- Interview Jeugdzorg
- Interview Chef BPZ Sint Eustatius en Saba

64

Vuurwapencriminaliteit:

- Jaarcijfers – in rapportages geen informatie over vuurwapengebruik, handel of in beslagname. Ook volledige ACTPOL lijst haal je ook erg weinig informatie over in beslag genomen vuurwapens. In 2021 een aantal vuurwapens met code in beslag genomen of aangetroffen, en verder niet.
- Criminaliteitslijsten - hyperion
- Interview CIE
- Interview BPZ
- Interview INFO
- Interview IGO
- Interview PGO
- Interview chef Sint Eustatius en Saba.
- Interview Bario regisseur.

Vermogensdelicten:

- Jaarcijfers KPCN
- Jaarcijfers OM
- Criminaliteitslijsten
- Interview IGO
- Interview INFO

Drugscriminaliteit:

- Jaarcijfers
- Criminaliteitslijsten
- Regionaal CBA
- Interview Info
- Interview IGO
- Interview PGO
- Interview CIE
- Interview KMAR
- Interview OM
- Interview BPZ
- Interview Bario regisseur
- Interview chef Saba en Sint Eustatius

Migratiecriminaliteit:

- Criminaliteitslijst MHMS
- ACTPOL lijst weigeringen
- ACTPOL lijst combi illegaliteit
- Interview KMAR
- Interview VT
- Interview INFO

Financieel economische criminaliteit:

- Interview FINEC
- Briefings infodesk
- FINEC intelbeeld
 - o FIU meldingen
 - o Signalen KPCN
 - o Literatuur studie

65

Corruptie:

- Interview RR
- Interview KMar
- Interview IGO
- Interview Info-desk
- Interview PGO
- Jaarverslag RR
- Inspectierapport Raad voor Rechtsbescherming
- Follow The Money: Door Den Haag aangestelde gezaghebber van Bonaire laat illegaal de kust volbouwen - Follow the Money - Platform voor onderzoeksjournalistiek (ftm.nl)
- WODC: <https://www.wodc.nl/actueel/nieuws/2023/12/14/ambtelijk-bestuurlijke-integriteit-in-caribisch-nederland-bevorderen>

Cybercrime:

- Presentatie CCU
- Interview CCU

Milieucriminaliteit:

- ACTPOL assistenten

-
- Interview STINAPA
 - Interview Selibon
 - Media berichten
 - Openbaar Lichaam Bonaire: Natuur & Milieu (bonairegov.com)
 - Scherper toezicht en handhaving op natuur- en milieuwetten Caribisch Nederland (bonaire.nu)
 - stinapabonaire.org/wp-content/uploads/2023/03/STINAPA-Annual-Report-2022_Digital.pdf
 - [STINAPA-Annual-Report-2020-2-1.pdf](#) (stinapabonaire.org)
 - Openbaar Lichaam Bonaire: Afval (bonairegov.com)

--/--

